

**Beleidsnota Kunst en Cultuur
Eindhoven 1993**

352:008:718(060.57)(492.936)

94-315

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Beleidsnota Kunst en Cultuur
Eindhoven 1993

Uitgave mei 1994
Afdeling Kunst en Cultuur
Dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken

Stadhuisplein 6
5611 EM Eindhoven
Postbus 2358
5600 CJ Eindhoven

Telefoon: 040-387894
Telefax: 040-448385

Erratum Beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993

Pagina 95 (bijlage 3):

Besluit

1. de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 (inclusief hoofdstuk VI) vast te stellen als richtinggevend voor nieuw te ontwikkelen beleidsvoorstellen;
2. de voorstellen ter verbetering van de promotie en van de toegankelijkheid van culturele voorzieningen, zoals genoemd in hoofdstuk VII van de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993, nader uit te werken in doeltreffende maatregelen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 21 februari 1994.

R. Welschen, voorzitter

C. Wouters, secretaris

Moet zijn:

Besluit

1. de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 (inclusief hoofdstuk VI) vast te stellen als gedachtenbepalend voor nieuw te ontwikkelen beleidsvoorstellen;
2. de voorstellen ter verbetering van de promotie en van de toegankelijkheid van culturele voorzieningen, zoals genoemd in hoofdstuk VII van de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993, nader uit te werken in doeltreffende maatregelen.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 21 februari 1994.

R.Welschen, voorzitter

C.Wouters, secretaris

I. Inleiding

1. *De opzet van de nota*

II. Enige algemene opmerkingen

1. *Het werkgebied nader omschreven*
2. *Werkdefinitie Kunst- en Cultuurbeleid*
3. *Het belang van een (goed) Kunst- en Cultuurbeleid*
4. *Het aspiratieniveau; Eindhoven vergeleken met andere steden*
5. *De ecologie van het Kunst- en Cultuurbeleid*

III. Het beleid

1. *Algemeen*
2. *Beleidsperspectief*
3. *Program van Samenwerking tussen politieke partijen 1991-1994*
4. *Bestaand beleid*
5. *Samenhang van beleid*

IV. Cijfers

V. Het bestaande beleid nader bekeken; voorstellen voor nieuw beleid

1. *Algemeen*
  - 1.1. *Organisatie en betrokkenen*
  - 1.2. *De beleidsmiddelen*
  - 1.3. *Het kunstonderwijs*
  - 1.4. *Samenhang*
2. *Beeldende kunst, vormgeving, stadsbeeld*
  - 2.1. *Algemeen*
  - 2.2. *De beleidsmiddelen*
  - 2.3. *Het stadsbeeldbeleid*
  - 2.4. *Samenhang*
3. *Podiumkunsten*

- 3.1. *Algemeen*
- 3.2. *De beleidsmiddelen*
- 3.3. *Enige producerende en bemiddelende instellingen nader bekeken*
- 3.4. *Samenhang*
4. *Historie, traditie, folklore, cultuurhistorische musea*
  - 4.1. *Algemeen*
  - 4.2. *De beleidsmiddelen*
  - 4.3. *Enige specifieke onderwerpen*
  - 4.4. *Samenhang*
5. *Letteren*
  - 5.1. *Algemeen*
  - 5.2. *De beleidsmiddelen*
  - 5.3. *Samenhang*
6. *Mediabeleid*
  7. *Audiovisuele kunsten*
    - 7.1. *Algemeen*
    - 7.2. *De beleidsmiddelen*
    - 7.3. *Samenhang*
  8. *Amateurkunst, kunstzinnige vorming*
    - 8.1. *Algemeen*
    - 8.2. *De beleidsmiddelen*
    - 8.3. *Samenhang*
  9. *Subcultuur, vernieuwing, minderheden*

VI. Een toekomstvisie; de gewenste ontwikkelingen in de periode 1995-2015

VII. De verhoging van de afname van / deelname aan het culturele aanbod

VIII. Aanzet tot prioriteitsstelling

IX. Samenvatting en conclusies

Noten en bijlagen

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

I. Inleiding

In het kader van de behandeling van het meerjarenbeleidsplan 1989-1992 door de Eindhovense gemeenteraad werd door het college van burgemeester en wethouders toegezegd dat er een bestuurlijke opdracht¹ zou worden geformuleerd inzake een inventarisatie van het Kunst- en Cultuurbeleid; lacunes op dat gebied en creatieve mogelijkheden om het ontbrekende aan te vullen. Deze toezegging leidde tot een opdracht aan de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken en tot onderzoekopdrachten aan de afdeling Onderzoek en Statistiek van de dienst Bestuursondersteuning. Het gevraagde resultaat, dat Produkt- / Marktplan werd genoemd, omdat zowel de aanbod- als de vraagzijde moest worden bekeken, was ingedeeld in acht bestuurlijke deel-opdrachten, die elk op hun beurt geformuleerd en politiek getoetst moesten worden nadat een voorafgaand produkt was geleverd. Achtereenvolgens kwamen aan de orde:

- een inventarisatie van het kunstaanbod (functies en vormen waarin het kunstaanbod zich manifesteert) en beschrijvingen van de doelgroepen die men daarbij beoogt te bereiken;
- een nota Feitelijk gebruik van het kunstaanbod in Eindhoven;
- een beleidsnotitie die inzicht diende te verschaffen in de mogelijke uitkomsten van een cultuur-inhoudelijke evaluatie van het kunstaanbod;
- ontwikkeling van criteria op basis waarvan een oordeel gegeven kan worden over de mate waarin optimaal gebruik wordt gemaakt van elk onderdeel van het kunstaanbod (werkelijk versus potentieel gebruik). Het geven van een oordeel op basis van de ontwikkelde criteria;
- een marktonderzoek naar de bekendheid van het aanbod, het gebruik (en de belevingswaarde) ervan, eventuele drempels erbij, voorts naar functies die naar de mening van de bevolking ontbreken en naar bestaande functies die naar de mening van de bevolking onvoldoende ontwikkeld zijn;
- een cultuur-inhoudelijke evaluatie van het kunstaanbod; de mate van volledigheid van reeds aanwezige functies en beschrijving van ontbrekende functies, niet alleen naar de mening van bevolking, maar ook naar de mening van de gemeente. Als referentiekader voor de ontbrekende functies c.q. lacunes in bestaande functies kan worden gedacht aan een vergelijking van het Eindhovense aanbod met dat van andere steden;
- het formuleren van concrete voorstellen, gericht op uitbreiden (handhaven), inkrimpen of afstoten van reeds aanwezige functies en eventuele invulling van ontbrekende functies;
- het formuleren van concrete voorstellen om de presentatie te versterken en het gebruik van het kunstaanbod te optimaliseren middels een doelgericht publiciteitsbeleid.

In april 1992 werd een Conceptnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1992 aangeboden die na behandeling in de raadscommissie voor cultuur door het college van burgemeester en wethouders voor inspraak werd vrijgegeven. De Conceptnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1992, tweede versie, vergezeld van de gebundelde inspraakreacties, verscheen in september 1992. Na behandeling in de raadscommissie voor cultuur besloot het college dat het tweede concept nog niet rijp was voor besluitvorming in de raad. Dit besluit sloeg met name op de aspecten van financiële dekking van nieuw beleid, dat nader uitgewerkt diende te worden, en op het aan de tweede versie toegevoegde hoofdstuk: "Een toekomstvisie; de gewenste ontwikkelingen in de periode 1995-2015". Naar de mening van het college bevatte de toekomstvisie zoveel elementen dat dit hoofdstuk opnieuw voor inspraak ter beschikking gesteld diende te worden. De uitwerking van de collegebesluiten werd ingrijpend beïnvloed door de inmiddels gestarte ombuigingsoperatie 1991-1994 en de besluitvorming in de Kadernota 1994-1997.

Na verwerking van de inspraak besloot de gemeenteraad van Eindhoven op 21 februari 1994 de Beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 vast te stellen als richtinggevend voor nieuw te ontwikkelen beleidsvoorstellen.

Tevens besloot de raad de voorstellen ter verbetering van de promotie en van de toegankelijkheid van culturele voorzieningen, zoals genoemd in hoofdstuk VII van de Beleidsnota, nader uit te werken in doeltreffende maatregelen. Het raadsvoorstel is als bijlage 3 toegevoegd.

1.

De opzet van de nota

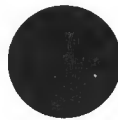
Na de inleiding volgen enige algemene opmerkingen. In korte hoofdstukken wordt, wellicht ten overvloede, nog eens het belang van een goed Kunst- en Cultuurbeleid aan de orde gesteld, wordt het werkgebied omschreven, de samenhang van het beleid bekeken, (binnen de gemeente Eindhoven, en de relatie met het beleid van rijk en provincie) en wordt het Eindhovense beleid vergeleken met dat van andere steden.

In de volgende delen komen aan de orde: de ecologie van het Kunst- en Cultuurbeleid, de beleidskaders en een samenvatting van een aantal onderzoeksgegevens. Vervolgens worden in meer gedetailleerde vorm opzet, organisatie, vraag en aanbod, functioneren, ontbrekende c.q. overbodige zaken en publieksbenadering aan de orde gesteld.

In een aantal inspraakreacties klonk teleurstelling door over het ontbreken van een toekomstvisie op de langere termijn. Aan dit bezwaar is tegemoet gekomen door toevoeging aan de nota van een hoofdstuk: "Een toekomstvisie; de gewenste ontwikkelingen in de periode 1995-2015".

Tenslotte volgen een samenvatting en conclusies. Aan de nota zijn enige bijlagen toegevoegd.

II. Enige algemene opmerkingen

1.

Het werkgebied nader omschreven

In publicaties op het gebied van het Kunst- en Cultuurbeleid bestaat geen éénduidige benaming voor het werkgebied. Zo spreekt Groningen van Cultuurbeleid, Enschede van Cultuur in beweging, Arnhem over Kunst- en Cultuurbeleid, de Provincie Noord-Brabant over Kunst in Cultuurbeleid, en het rijk over Kunstbeleid.

Over het algemeen wordt een breed cultuurbegrip gehanteerd. Cultuur is “de manier waarop een maatschappij zich oriënteert en organiseert. Een cultuurpatroon geeft een beeld van wonen, werken, denken, zich uiten, zich ontspannen. Het is tegelijkertijd: zo zijn onze manieren, en dit zijn onze waarden, normen en symbolen”, zegt het provinciaal bestuur Noord-Brabant, op zijn beurt prof. K.C. Zijderveld citerend. En “Cultuurbeleid is erop gericht richting te geven aan een cultuurpatroon in beweging. Daarbij is het behoud van waarden en normen aan de orde maar ook de vernieuwing daarvan. Cultuurbeleid bevordert dat mensen zich van hun waardenoriëntaties bewust zijn. Ze kunnen daardoor bewuster keuzes maken en bewuster hun eigen plaats bepalen in de samenleving”.²

Groningen ziet cultuur als een fenomeen waardoor mensen worden uitgedaagd, geprikkeld en gestimuleerd of soms ook gewoon vermaakt of afgeleid en stapt vervolgens over op een instrumentele behandeling.³ Zo ook de gemeente Enschede.⁴ De gemeente Arnhem stelt: “In het cultuurbeleid gaat het kortom om het scheppen van optimale mogelijkheden voor overdracht en participatie”. “Kunst zien wij als een vorm van communicatie die kan leiden tot herkenning en identificatie of verwarring en onzekerheid. Ingespeeld zal moeten worden op de culturele behoeften van (uiteenlopende groepen uit) de bevolking en op de belangen van de gemeenschap als geheel”. “Het kunstbeleid is een onderdeel van het cultuurbeleid. De algemene doelstelling van het cultuurbeleid geldt met andere woorden ook voor

het kunstbeleid, maar wordt geconcretiseerd in relatie tot de specifieke eisen die de kunst zelf stelt”.⁵

In 1983 formuleerde Jan Kassies in “Notities over een heroriëntatie van het kunstbeleid” (WIR; voorstudies en achtergronden; Den Haag; 1983) als volgt: “Kunst is een antropologisch verschijnsel, een manifestatie van de creativiteit van de mens en als zodanig een constituerend element van cultuur.”

In Eindhoven is in de periode 1970-1980 het Kunst- en Cultuurbeleid onderwerp geweest van discussie en notavorming. In 1973 stelde de raad een kunstnota vast en besloot in 1979 de schets voor het cultuurbeleid die gebaseerd was op deze nota als uitgangspunt voor het Kunst- en Cultuurbeleid te nemen. Geconcludeerd mag worden dat deze opzet waarbij de term kunstleven werd geïntroduceerd een bruikbaar beleidskader leverde met zorgvuldig geformuleerde uitgangspunten, doelstellingen en middelen.

Voor de periode 1982-1985 werd het plan opgenomen in de integrale welzijnsplanning, daarna in de gemeentelijke meerjarenplanning en weergegeven in begroting, vakdienst- en concernbestand. In het vervolg van de nota zal de bovengenoemde aanpak en de aanvullingen daarop steeds als weergave van het bestaande beleid worden gebruikt. Met een lichte aanpassing, namelijk de vervanging van de term “kunstleven” door “Kunst- en Cultuurbeleid”, is de algemene omschrijving als een afbakening van het terrein goed bruikbaar als werkdefinitie.

2.

Werkdefinitie Kunst- en Cultuurbeleid

Onder Kunst- en Cultuurbeleid wordt verstaan: het beleid dat gericht is op het geheel van activiteiten op het gebied van de kunsten, de kunstzinnige vorming, het kunstonderwijs, de amateurkunst, het openbaar bibliotheekwezen, de activiteiten op het gebied van historie / traditie / folklore; archiefwezen, media, de

verschijningsvorm van de stad, alsmede activiteiten gericht op de verruiming van culturele ervaringsmogelijkheden.

Onder de kunsten worden verstaan:

- beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving;
- letteren;
- audiovisuele kunsten (film, video, fotografie);
- podiumkunsten (muziek, theater).

Onder kunstzinnige vorming en amateurkunst: activiteiten gericht op actieve deelname aan de kunsten door niet professionele beoefenaars en stimulering van receptieve en reflectieve vorming respectievelijk deelname.

Onder activiteiten op het gebied van historie / traditie / folklore: archeologie, monumentenzorg, geschiedbeoefening, folklore, musea, archieven.

Onder media: radio, televisie en pers.

De term verschijningsvorm van de stad en de activiteiten gericht op de verruiming van culturele ervaringsmogelijkheden, behoeven als algemene omschrijving geen toelichting.

3.

Het belang van een (goed) Kunst- en Cultuurbeleid

In de studie "Gemeentelijk kunstbeleid vergeleken" vergelijken de Groningse onderzoekers Julien en Rozema het kunstbeleid van 27 Nederlandse gemeenten waaronder 16 knooppuntgemeenten.⁶ Zij komen tot de conclusie dat het gemeentelijk aandeel binnen het totale kunstenbeleid (rijk, provincie, gemeenten) het grootste is en menen dat de kunst beschouwd kan worden als een aanjager van een eigen culturele identiteit gelet op de doelstellingen van het gemeentelijke kunstbeleid. Zij formuleren dit als volgt: "De doelstellingen van het kunstbeleid zijn inhoudelijk maar ook instrumenteel van aard. Inhoudelijke doelstellingen betreffen de betekenis en het functioneren van de kunsten zelf, dan gaat het om kunst. Bij instrumentele doelstellingen wordt het

kunstbeleid in een breder kader van gemeentelijk beleid gebracht.

Doelstellingen die daarbij zijn waargenomen zijn:

- economische (werkgelegenheid, bedrijfsvestigingen);
- beeldvorming naar buiten, onder meer voor Europa '92;
- sociale integratie van de bevolking door versterking van stedelijke functies;
- beeldvorming naar binnen: vorming van sociale identiteit, herkenbaarheid van eigen woonplaats.

Het lijkt erop dat juist de instrumentele doelstellingen het voor gemeenten aantrekkelijk en mogelijk maken om kunstbeleid te voeren, omdat daarmee de opbrengsten van het beleid groeien bij een vergroting van het politieke draagvlak voor kunstbeleid. Aan de kant van de kunsten wordt dit proces vergemakkelijkt door het inzicht dat ook instrumenteel beleid goed voor de kunst kan zijn".

In onze beleidsnotitie van 5 maart 1990 (Produkt-/ Marktplan kunst en cultuur; beleidsnotitie) hebben wij het belang als volgt omschreven:

- het imago van de stad nationaal en internationaal;
- het economische belang in directe en afgeleide zin;
- de verblijfswaarde (aantrekkelijkheid van de stad voor burgers, toeristen en het bedrijfsleven);
- het belang van een creatief klimaat;
- het belang van kunst en cultuur als waarde op zichzelf, de opbouw van een cultureel erfgoed.

4.

Het aspiratieniveau; Eindhoven vergeleken met andere steden

Zoals iedere stad is Eindhoven uniek, met zijn eigen historie, verschijningsvorm en cultuur. De stad is moeilijk te vergelijken met steden als Amsterdam of Maastricht, steden met een rijk historisch verleden, hetgeen onder meer zijn neerslag heeft gekregen in een

historische binnenstad. Ze is anders gesitueerd dan Groningen, ze ligt niet aan de Rijn, zoals Arnhem, maar aan de Dommel, ze heeft een andere bevolkingsopbouw dan Rotterdam. Is er een vergelijking te trekken met Enschede, een vroeg twintigste eeuwse industriestad, vlak bij de grens, of spiegelen we ons aan de moderne stad Rotterdam, aan Bazel, Mannheim of Grenoble. In plaats van een specifieke vergelijking, is het wellicht zinvoller om in globale zin een aantal steden te vergelijken en ons vooral nog tot Nederland te beperken. Wanneer we hiertoe overgaan en een zestal steden met Eindhoven vergelijken, ontstaat een bepaald cultuurbeeld. Met gebruikmaking van het al eerder genoemde Groningse onderzoek, aangevuld met gegevens uit diverse bronnen, zoals gemeentebegrotingen en beleidsplannen, hebben we de steden Rotterdam, Groningen, Tilburg, Enschede, Arnhem en Maastricht met Eindhoven vergeleken. Van deze steden is Rotterdam met $\pm$ 575.000 inwoners de grootste met de hoogste kunstbegroting van f 111.000.000,—; Maastricht de kleinste met $\pm$ 118.000 inwoners en een kunstbegroting van f 9.500.000,— (prijsspeil 1991). In Eindhoven met 191.000 inwoners wordt in 1993 f 36.323.208,— aan kunst en cultuur besteed. Op basis van de vergelijking kan geconstateerd worden dat het Kunst- en Cultuurbeleid in iedere stad van enige omvang min of meer hetzelfde patroon vertoont, of naar hetzelfde voorzieningen-niveau streeft.

Dat basispakket ziet er als volgt uit:

- A.** Grote en middelgrote instituten met tenminste een regionale functie en begroting boven f 1.000.000,—:
- musea;
  - openbare bibliotheek met filialen;
  - schouwburg(en);
  - archieven;
  - concertzalen;
  - kunsthof / expositieruimte;
  - centrum voor kunstzinnige vorming (incl. muziekschool);
- grootschalige produktiekernen (orkesten, theatergezelschappen);
- kunstonderwijs (universiteit of hbo);
- festivals;
- concoursen.
- B.** Gespecialiseerde middelgrote of kleine instellingen met een begroting onder f 1.000.000,—:
- musea;
  - kleine podia (theater, muziek);
  - bibliotheken;
  - festivals;
  - concoursen;
  - kunstuitlen;
  - expositiemogelijkheden;
  - middelgrote produktiekernen.
- C.** Kleinschalige initiatieven:
- éénmalige produktiekernen die gespecialiseerde producties ad hoc maken.
- D.** Beleid gericht op kunstenaars:
- voorzieningen gericht op woon- en werkruimten;
  - stimulering van produktie en beroepsuitoefening;
  - aankopen en opdrachten.
- E.** Beleid gericht op de verschijningsvorm van de stad:
- stadsverfraaiing door middel van beeldende kunst;
  - architectuur / stedenbouw;
  - monumentenzorg.
- F.** Beleid gericht op (cultuur)historie van de stad:
- archeologie;
  - historie, folklore;
  - archief en cultuurhistorisch museumbeleid.
- G.** Beleid gericht op kunstconsumptie (actief en passief):
- subsidiëring van amateurkunst;
  - subsidiëring van kunstzinnige vorming;
  - cultuurspreiding in de wijken;
  - aandacht voor minderheidsgroeperingen;
  - aandacht voor stimulering gebruik kunstenaars, door bemiddeling en publiciteit, Uitbureau, Uitkrant en lokale media.
- H.** Mediabeleid (lokale omroep en kabel).

I. Een goede professionele organisatie t.b.v. beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering:

- een gespecialiseerde gemeentelijke dienst of afdeling;
- een adviesorgaan.

In globale zin kan Eindhoven een vergelijking met andere steden doorstaan, er zijn grote en middelgrote instituten op ieder gebied, naast middelgrote en gespecialiseerde instellingen, er is beleid gericht op kunstenaars, historie, traditie, de verschijningsvorm van de stad. In het beleid wordt aandacht gegeven aan verhoging van de deelname met extra nadruk op spreiding en benadering van minderheden en er is een afdeling Kunst en Cultuur, als onderdeel van de vakdienst Maatschappelijke en Culturele Zaken. Is dan alles perfect en volmaakt? Is Eindhoven op het gebied van kunst en cultuur al af? Op deze vragen zal in de hoofdstukken V. en VI. worden ingegaan.

5.

De ecologie van het Kunst- en Cultuurbeleid

Een stedelijk Kunst- en Cultuurbeleid is geen abstractie, geen geïsoleerd op zichzelf staand complex van ideeën. Integendeel, het gaat naast die ideeën om mensen, instituten, activiteiten, middelen. Er is een netwerk van relaties, met de andere beleidsvelden, andere steden, met het rijks- en provinciaal beleid, met de situering van de stad, de economische, sociologische omstandigheden. In de al eerder genoemde voorstudies en achtergronden hanteert Jan Kassies de term ecologie van de kunstbeoefening waarmee hij het geheel van omgevingsfactoren bedoelt die van invloed zijn. We hebben deze terminologie geleend om nog eens de verwevenheid van Kunst- en Cultuurbeleid aan te geven en willen aan de hand van een aantal citaten over Eindhoven de setting aangeven. "Eindhoven wordt meestal beschreven in tegenstellingen. De cultuur van de multinational

wordt geplaatst tegenover de provinciale cultuur, de snelle Amerikaanse groei van de stad tegenover de harmonische stedenbouwkundige modellen. De tegenstelling zet zich voort tot in de waarneming".⁷

"Wie nu door Eindhoven kruist krijgt het gevoel dat hij zich in een mozaïek bevindt. Er zijn oude villawijken, enorme kruispunten, krappe hoekjes vol oude fabriekjes, ruime nieuwbouwdelen, her en der oprijzende kantoorgebouwen, om elke hoek wacht weer een verassing. Een herkenbaar verband ontbreekt. Voor wie van steden als Amsterdam, 's-Hertogenbosch of Maastricht houdt is dat een gemis".⁸

"Eindhoven kent niet de problemen van stedelijke verstikking, te grote compactheid en gebrek aan (binnen-) stedelijke expansiemogelijkheden, waarmee veel historisch concentrisch gegroeide steden wel worstelen. Het contrast tussen activiteitsgebieden en groene, meer op verblijf gerichte gebieden geeft ook aan het centrale deel van de stad een unieke karakteristiek".⁹

In de publicatie Eindhoven Open Stad (Eindhoven op weg naar 2015) wordt het volgende toekomstbeeld gegeven:¹⁰ "Zuid-Oost Brabant is in 2015 een economisch-technologisch kerngebied in Noordwest-Europa. Het biedt gevarieerde woon- en werkmilieus en attractieve faciliteiten voor recreatie en kort-verblijftoerisme. Eindhoven vormt het centrum van de regio met een concentratie van voorzieningen die een landsdeelverzorgende functie hebben. De stad staat internationaal bekend vanwege enkele vermaarde kennisinstituten, aansprekende evenementen en exposities en een toonaangevende, beheerste toepassing van technologie op allerlei gebied. Het is een leefbare, groene stad met ruimte voor vernieuwing en initiatief. De inwoners voelen zich betrokken bij het economische, sociale en culturele leven. Er komen veel bezoekers uit een wijde omgeving. Helmond fungeert in de regio als nevencentrum met een aan Eindhoven complementaire functie op het gebied van wonen en werken, maar met een duidelijk eigen gezicht".

III. Het beleid

1.

Algemeen

De gemeente Eindhoven legt haar beleid vast in meerjarenplanningen die per jaar worden bijgesteld. Deze bijstelling geschiedt op basis van een kadernota waarin wenselijkheden, mogelijkheden en onmogelijkheden zijn vastgelegd. De kadernota is gebaseerd op het bestaande beleid, afspraken tussen politieke partijen voor een raadsperiode (het convenant of Program van Samenwerking) en politiek bepaalde nieuwe uitgangspunten en wensen. Voor de periode 1991-1994 wordt het beleid sterk bepaald door de nota Ombuigingsoperatie 1991-1994. Hoewel in de bestuurlijke opdracht Produkt-/ Marktplan wordt gesteld dat de gewenste ontwikkelingen op het gebied van kunst en cultuur geabstraheerd moeten worden van de ombuiging, worden relevante onderdelen uit het hoofdstuk Beleidsperspectief uit de nota Ombuigingsoperatie 1991-1994 aangehaald, als weergave van het Eindhovense beleidsmatige denken.

2.

Beleidsperspectief

Naast de extra aandacht voor de internationale concurrentiepositie van de stad en de invulling van onze positie als internationaal stedelijk knooppunt, dient volgens het Program van Samenwerking de gemeente op het terrein van milieuvverbetering, van sociale vernieuwing, van stedelijk beheer en van bestuurlijke vernieuwing in deze raadsperiode (1991-1994) aanzienlijke vooruitgang te boeken. Vergroting van de eigen verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de bevolking bij de toekomst van de stad komt ook naar voren op het gebied van de sociale vernieuwing. In dat licht wordt er ook naar gestreefd de mogelijkheden te verbeteren om aan het sociaal-maatschappelijke verkeer

deel te nemen. Om de aantrekkelijkheid van Eindhoven ook in de toekomst op peil te houden dient actief te worden gewerkt aan het voorkomen en wegwerken van de achterstands-situatie die mensen in een isolement dreigt te brengen. Een goed beheer van de bestaande gebouwde omgeving is eveneens een voorwaarde voor behoud van een leefbare stad. Ook in de stadsvernieuwing dient de eigen rol van de burger steeds meer gewicht te krijgen. Van daaruit zullen processen van verval moeten worden voorkomen en opgelopen achterstanden moeten worden ingehaald. Ook hier is de rol van de overheid duidelijk aan verandering toe.

Eigen inzet en particulier initiatief blijken immers onmisbaar voor een succesvol stedelijk beheer.

Tegelijk vormt ook de toenemende samenhang van ontwikkelingen over de gemeentegrenzen heen een gegeven waarop in het kader van de bestuurlijke vernieuwing een passend antwoord moet worden gevonden.

Goede samenhang in het totale beleid is immers voorwaarde voor het welslagen daarvan.

Belangentegenstellingen en bestaande bestuurlijke structuren mogen daarvoor geen obstakel zijn, zeker ook in het belang van de toekomstige positie van de regio Eindhoven in internationaal verband. Die internationale concurrentiepositie vergt verdergaande verbetering van de kwaliteiten die Eindhoven kan bieden voor belangrijke economische functies als bedrijvigheid en voorzieningen.

In de nota Koersbepaling 1990-1994¹¹ is tegen deze in het Program van Samenwerking reeds geschetste achtergrond, en als aanvulling daarop, de toekomstgerichte profilering van Eindhoven vertaald in 14 nieuwe actiepunten. Deze zijn erop gericht Eindhoven te doen uitblinken als:

1. stad van technologie, onderwijs en zakenleven;
2. stad met veel publiekstrekkingen, vooral op het terrein van sport, cultuur en beurzen / evenementen;
3. stad met een steeds mooier en gezelliger wordend centrum;

4. sociaal actieve stad;
5. stad met een gezond woonmilieu (groen, ruim en schoon);
6. internationaal georiënteerde stad.

3.

Program van Samenwerking tussen politieke partijen 1990-1994

In het Program van Samenwerking wordt ten aanzien van de sector Kunst en Cultuur in algemene zin het volgende gesteld. Kunst is geen luxe, maar noodzaak. Het kunstbeleid dient ervan uit te gaan, dat kunst bescherming nodig heeft. Een brede pluriformiteit in kunst en cultuur is noodzakelijk en op het gebied van kunst dient een gevarieerd aanbod gegarandeerd te worden en dienen vernieuwende vormen en subculturen hun plaats te krijgen. Kunst van allochtonen krijgt ruimte in alle vormen van kunstbeoefening. De plaats van (technische en) culturele vorming in en buiten het onderwijs wordt versterkt.

Er komt een gemeentelijk mediabeleid waarin ook de positie van de lokale omroep in het kader van het gemeentelijke voorlichtingsbeleid wordt bepaald. Onderzocht dient te worden hoe de invloed van de burger op het aanbod van de kabel verbeterd kan worden. De lokale omroep dient een reële bestaansgrond te hebben; hiervoor wordt een startsubsidie gegeven. Er wordt beleid ontwikkeld aangaande de plaats van de kunstbeoefening door amateurs (amateurkunst). Met name de knelpunten voor wat betreft de accommodaties moeten worden aangepakt.

Met betrekking tot de diverse onderdelen van het kunstbeleid wordt vermeld:

- de stortingen in het Cultuurfonds moeten worden verhoogd, gezocht zal worden naar mogelijkheden om het aantal kunstenaarsateliers uit te breiden, eventueel in combinatie met woongelegenheden;

- gestreefd wordt om in de komende raadsperiode te komen tot uitbreiding van het Van Abbemuseum om de eigen collectie permanent ten toon te stellen. Inspanningen moeten in deze periode worden gericht op het verkrijgen van een rijksmuseumstatus voor het Van Abbemuseum;
- de positie van De Krabbedans binnen het aanbod van beeldende kunst dient geherwaardeerd te worden;
- het muziekcentrum moet de mogelijkheid worden geboden om naast de culturele functie ook de functie van verlevendiging van de binnenstad waar te maken. Hierbij verdient programmering van amateurkunst de nodige aandacht;
- in deze raadsperiode wordt gestart met de vorming van een produktiefonds ten behoeve van de theaterkunst;
- er dient een cultuurhistorisch beleidsplan te komen.

4.

Bestaand beleid

Naast de hierboven samengevatte beleidsuitgangspunten wordt eveneens een kader aangegeven door het bestaande beleid. Dat beleid op het gebied van kunst en cultuur is vastgesteld in de uit 1976 daterende kunstnota en tussentijdse aanvullingen daarop, die is vertaald in het zogenaamde vakdienstbestand van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken, onderdeel Kunst en Cultuur.

Met betrekking tot het bestaande beleid (vakdienstbestand, kunstnota) kan een aantal uitgangspunten worden afgeleid die als volgt te groeperen zijn.

Omschrijving van het werkgebied

Onder Kunst- en Cultuurbeleid wordt verstaan: het beleid dat gericht is op het geheel van activiteiten op het gebied van de kunsten, de kunstzinnige vorming, het kunstonderwijs, de amateurkunst, het openbaar

bibliotheekwezen, de activiteiten op het gebied van de historie / traditie / folklore, archiefwezen, media, de verschijningsvorm van de stad, alsmede op de activiteiten gericht op de verruiming van culturele ervaringsmogelijkheden.

De beleidsuitgangspunten

- Opvattingen over culturele behoeften.
Individen of groepen dienen aan hun kunst- en cultuurbeoefening en -beleving zelf inhoud te geven: zelfwerkzaamheid staat daarbij centraal. Culturele behoeften zijn verschillend, afhankelijk van leeftijd, opleiding en maatschappelijke omstandigheden.
- Opvattingen over het culturele aanbod.
Er moet worden ingespeeld op de wensen van verschillende bevolkingsgroepen en er dient een pluriform aanbod van voorzieningen te zijn.
- Opvattingen over het gebruik.
Het Kunst- en Cultuurbeleid van de gemeente zal ervan uit moeten gaan dat alle individuen en groepen de mogelijkheid moeten hebben aan alle culturele activiteiten deel te nemen en van alle culturele voorzieningen gebruik te maken.
- Opvattingen over het beleid.
De gemeente is voorwaardenscheppend en heeft een taak ten aanzien van het instandhouden van voorzieningen. De gemeente geeft de voorkeur aan uitvoering door het particulier initiatief. Wanneer dat ontbreekt of als zaken doelmatiger door de gemeente kunnen worden uitgevoerd, dan zal zij dat doen. De nadruk wordt gelegd op activiteiten binnen de gemeente of activiteiten voortvloeiend uit de centrumfunctie van Eindhoven. Wanneer zaken hierboven uitstijgen zal van geval tot geval afgewogen worden wat het gemeentelijk belang is.

Een grootstedelijk cultureel aspiratieniveau

Aan de beleidsuitgangspunten kan ook de opvatting over het culturele aspiratieniveau van de gemeente

Eindhoven worden toegevoegd dat in de hoofdstukken II.3. en II.4. wordt behandeld. Samengevat betekent dit: aanwezigheid van een aantal grootschalige voorzieningen op het gebied van de kunsten die passen bij de schaal van de stad en die zich in hun functioneren tenminste op een regionaal publiek richten.

Een pluriform aanbod (klein- naast grootschalig, traditioneel naast avant garde); aanwezigheid van kunstenaars, kunstonderwijs, een stimulerend beleid gericht op kunstproductie en wonen en werken van kunstenaars. Aanwezigheid van een gedifferentieerd publiek in voldoende aantallen, afkomstig uit stad, regio en daarbuiten. Aandacht voor de verschijningsvorm van de stad. Een goede overheidsorganisatie op het gebied van kunst en cultuur die bevolking, culturele instellingen en kunstenaars bij de vormgeving en uitvoering van het kunstbeleid betreft.

De politieke wil om een Kunst- en Cultuurbeleid te voeren en daarvoor middelen ter beschikking te stellen.

De Kadernota / Nota Koersbepaling en het Program van Samenwerking

Samengevat leveren de hoofdstukken III.2. en III.3. het volgende beleidskader. Een toekomstgerichte profilering van Eindhoven onder andere door de ontwikkeling tot een stad met veel publiekstrekkers, waaronder cultuur, een stad met een steeds mooier en gezelliger wordend centrum, een internationaal georiënteerde stad. In het Program van Samenwerking worden naast specifieke zaken die aan de orde worden gesteld de volgende algemene opmerkingen gemaakt: streven naar een brede pluriformiteit in kunst en cultuur, het bieden van een breed en gevarieerd aanbod met aandacht voor kunst van allochtonen, vernieuwing en subcultuur.

5.

Samenhang van beleid

Bij het schrijven van dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van het eindverslag van de studie Kunstbeleid en decentralisatie, uitgebracht door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in 1981¹² en het stageverslag van mevrouw C. de Boer over de taakverdeling van overheden op het gebied van kunst en cultuur.¹³

Als hoofddoelstelling van kunstbeleid (nota Kunst- en Cultuurbeleid, Ministerie CRM, 1976)¹⁴ wordt gehanteerd:

1. het ontwikkelen en instandhouden van culturele waarden (de zelfstandigheid van de kunst);
2. het toegankelijk maken van culturele objecten en manifestaties (de beschikbaarheid van de kunst);
3. het bevorderen van de mogelijkheden voor de bevolking om in culturele waarden te participeren.

Als taken gericht op de realisering van de doelstelling worden vervolgens aangegeven:

- zorg voor de opleiding tot professioneel kunstenaar;
- een voorwaardenscheppende taak voor artistiek onderzoek en ontwikkeling;
- een voorwaardenscheppende taak waarmee beoogd wordt dat kunstenaars individueel of in groepsverband een aanbod kunnen realiseren;
- zorg voor distributie, het bevorderen van de mogelijkheid dat het aanbod voor het publiek beschikbaar is;
- bevordering van de ontvankelijkheid van het publiek c.q. de bevolking voor kunst en de bevordering van de deelname aan kunst;
- bereikbaarheid van accommodaties;
- zorg voor informatie en documentatie.

Als hoofddoelstelling van het beleid van de Provincie Noord-Brabant wordt geformuleerd: behoud, vernieuwing en spreiding van culturele waarden, waarbij

de provincie zich verantwoordelijk acht voor aanbod dat een provinciale schaal en reikwijdte heeft en voor de spreiding daarvan.

Met betrekking tot het begrip samenhang kunnen twee soorten worden onderscheiden: de verticale en de horizontale samenhang:

- de verticale samenhang: afstemming van de taken van de drie overheden, zodanig dat de effecten van een ieders handelen overeenstemmen;
- de horizontale samenhang: de taakverdeling moet op elk overheidsniveau resulteren in:
  - a. een onderling samenhangend pakket van taken van het kunstbeleid (interne samenhang);
  - b. samenhang met taken op andere beleidsterreinen die op dat overheidsniveau worden behartigd en die met kunstbeleid inhoudelijke raakvlakken vertonen (externe samenhang).

Voorts moet de taakverdeling integrale politieke afweging mogelijk maken.

In de nota Kunstbeleid en decentralisatie wordt gerelateerd aan het voorzieningen-niveau een aantal categorieën van gemeenten onderscheiden. De gemeente Eindhoven behoort tot de categorie steden die het "meest brede kunstbeleid" voeren. Deze steden verenigen in zich de zorg voor "lokale culturele expressie", een medeverantwoordelijkheid voor cultuurspreiding en – als standplaatsgemeente – voor professionele kunstbeoefening. In 1981 werd bepleit om de standplaatsgemeente te betrekken bij de instandhouding van kunstproducerende instellingen op basis van de volgende overwegingen: "...de kwaliteit van de kunstbeoefening begint bij de uitvoeringspraktijk, die wordt opgebouwd in de standplaats, in de wisselwerking met het publiek aldaar. De meeste instellingen hebben die binding met de standplaats ook, afgaande op het aantal uitvoeringen die ze daar verzorgen". "...overwegingen van kunstbeoefening en van organisatorische doelmatigheid voor

deze keuze". "...op stedelijk niveau is de afstand tussen vraag en aanbod (responsiviteit), tussen probleemstelling en oplossing (organisatorische doelmatigheid) korter".

Inmiddels vond in 1985 de podiumkunstenoperatie plaats waarbij het rijk zich alleen verantwoordelijk achtte voor de (regionale) theatergezelschappen en orkesten. Van het oorspronkelijke overleg tussen de voormalige standplaatsgemeente en het rijk is nauwelijks iets over en de laatste plannen van de Minister van WVC beloven niet veel goeds voor de regionale orkesten.

Werden in 1985 de lasten gedeeltelijk maar niet onaanzienlijk afgewenteld (de gemeente Eindhoven werd via het gemeentefonds voor ongeveer f 3.000.000,— gekort), ook in 1992 werden de gemeenten in de tang genomen. Er is sprake van een verdere achterstelling van de regionale orkesten ten opzichte van de randstedelijke. Landelijke orkesten en theatergroepen weigeren steeds meer om te reizen, met verwijzing naar de artistieke kwaliteit en / of vragen hoge uitkoopsommen en stellen steeds hogere eisen aan de lokale accommodatie. Gelet op de aanzienlijke financiële inspanning die de gemeente Eindhoven zich getroost met betrekking tot accommodaties (Muziekcentrum Frits Philips, Van Abbemuseum, Stadsschouwburg Eindhoven) en gelet op de gemeentelijke ondersteuning gericht op Het Zuidelijk Toneel en Het Brabants Orkest zouden de Provincie Noord-Brabant en het rijk zich meer reken-schap dienen te geven van de positie van Eindhoven als belangrijk centrum voor kunst en cultuur. Wij streven in deze dan ook naar het afsluiten van een convenant zoals afgesloten met de steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Het aspect complementariteit van bestuur is onderwerp van gesprek tussen de Minister van WVC, de provincie, het Inter Provinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en een aantal grotere steden. De gemeente Eindhoven neemt deel aan deze gesprekken.

IV. Cijfers

Inwoners en verzorgingsgebied

Eindhoven had op 1 januari 1992 een inwonertal van 194.000 en functioneert als centrum van een gebied dat ongeveer 600.000 inwoners telt, waarvoor het grootschalige en gespecialiseerde kunstaanbod wordt verzorgd. Een aantal instellingen zoals het Van Abbemuseum, het Tromp Muziek Concours en Het Apollohuis is internationaal en landelijk gericht. De twee grote door het Ministerie van WVC gesubsidieerde produktiekernen Het Brabants Orkest en Het Zuidelijk Toneel zijn landelijk gericht met de nadruk op de zuidelijke provincies. Voor kunstenaars in de regio is Eindhoven een centrumgemeente.

Geld

In 1992 werd door de gemeente ten behoeve van kunst en cultuur als uitgave f 32.428.648,— begroot; dat is 2,947% van de totale gemeentebegroting. Van het totale gemeentelijke bedrag voor kunst en cultuur gaat het leeuwendeel ($\pm 88\%$) naar de bemiddelende instellingen en $\pm 11\%$ naar activiteiten gericht op kunstenaars en kunstproductie. Deze cijfers zijn enigszins vertekend omdat een aantal instellingen ook produktieachtige trekken vertoont; bijvoorbeeld het Van Abbemuseum en Museum Kempenland maken tentoonstellingen, Plaza Futura en Het Klein zijn betrokken bij produkties, maar toch kan geconcludeerd worden dat het zwaartepunt van het gemeentelijke beleid ligt bij de zorg voor de afname en het aanbod.

Aanbod en gebruik

Per jaar worden in Eindhoven ongeveer 200 tentoonstellingen (voornamelijk van beeldende kunst) aangeboden (inclusief de particuliere galerieën), 600 theatervoorstellingen en 600 concerten. Waarschijnlijk liggen de cijfers nog hoger omdat ze zijn gebaseerd op de opgave / agenda van het blad "Uit in Eindhoven", dat – hoewel het een zeer uitgebreide agenda heeft – niet alle voorstellingen en concerten opgeeft. Het aantal kunstzinnige filmvoorstellingen is ± 2.000 .

In Eindhoven zijn 117 gesubsidieerde verenigingen voor amateurkunst die samen 5.378 actieve leden tellen. Het Centrum voor de Kunsten heeft ± 5.000 cursisten en organiseert 104 voorstellingen die 23.000 bezoekers trekken; de Openbare Bibliotheek heeft ± 80.000 leden, de kunstuitleen 1.400 abonnees. Per jaar maken $\pm 1,5$ miljoen mensen gebruik van het culturele aanbod in de stad.

Kunstproducenten

Het geschatte aantal kunstproducenten (scheppend en herscheppend) in de stad is ongeveer 1.000, met de regio erbij ± 1.500 . De cijfers zijn niet nauwkeurig te geven omdat bijvoorbeeld op het gebied van de jazz- en popmuziek de grens tussen amateurs en professionals uiterst vaag is. De Stichting Pop-Ei schat het aantal professionele popmuziekbeoefenaars op ± 150 . Bij de Vereniging Paraplu zijn ± 200 muzikanten aangesloten.

Medewerkers, besturen, vrijwilligers

Het aantal betaalde medewerkers in de kunst- en cultuursector wordt geschat op 500, het aantal vrijwilligers op 400 (exclusief de amateurkunst). Met het besturen van de gesubsidieerde instellingen houden zich ± 100 personen bezig. Binnen de amateurkunst zijn ± 600 personen als bestuurslid actief.

Bekendheid en gebruik

De nota "Eindhovens cultuuraanbod verkend" van de dienst Bestuursondersteuning, hoofdafdeling Onderzoek en Statistiek, oktober 1991 bevat de volgende samenvatting en conclusies: "Op verzoek van het gemeentebestuur van Eindhoven heeft de hoofdafdeling Onderzoek en Statistiek van deze gemeente een marktonderzoek op het gebied van kunst en cultuur verricht. In het onderzoeksverslag wordt antwoord gegeven op de volgende 3 vragen:

1. in welke mate zijn mensen uit Eindhoven en uit de regio *bekend* met de aanwezigheid van culturele voorzieningen / instellingen in Eindhoven?

2. in welke mate maken mensen uit Eindhoven en de regio *gebruik* van culturele voorzieningen / instellingen en / of zijn zij lid van culturele instellingen in Eindhoven?
3. welke soorten culturele voorzieningen / activiteiten *ontbreken* in Eindhoven naar de mening van mensen uit Eindhoven en uit de regio?

Naar aanleiding van de opdracht zijn in het onderzoek inwoners uit Eindhoven en inwoners uit de regio (het gebied Zuid-Oost Brabant) onderscheiden. Verder zijn twee andere groepen onderscheiden, te weten personen in de leeftijd van 15 jaar en ouder (in het onderzoeksverslag “volwassenen” genoemd) en ouders / verzorgers van kinderen in de leeftijd van 6-14 jaar (in het onderzoeksverslag “kinderen” genoemd). Eerst wordt getoond wat de volwassenen in Eindhoven respectievelijk de regio over het culturele aanbod in Eindhoven te zeggen hebben.

Bekendheid

Alle 37 Eindhovense culturele instellingen c.q. activiteiten, die in het onderzoek zijn meegenomen, zijn bij de volwassenen in Eindhoven in meerdere of mindere mate bekend. Die bekendheid varieert van 7% voor Paraplu tot 98% voor Stadsschouwburg en Van Abbemuseum.

Opvallend hierbij is dat de nieuwe naam voor de Muziekschool, Stichting Ballet en Beweging en Stichting Kunstzinnige Vorming tezamen, te weten “Centrum voor de Kunsten”, bij de Eindhovense volwassenen nog niet zo sterk is ingeburgerd. Voor de afzonderlijke onderdelen ligt de bekendheid duidelijk hoger dan ten aanzien van het geheel. De volwassenen in de regio tonen voor wat betreft de bekendheid van het kunstaanbod een soortgelijk beeld. Ook al is de bekendheid van Eindhovense voorzieningen in de regio over het algemeen iets minder, toch blijft de rangorde van de bekendheid met die voorzieningen nagenoeg intact.

Gebruik

De Eindhovenaar oriënteert zich in het algemeen gesproken overwegend op het eigen aanbod.

Voor bioscoop en bibliotheek vindt het gebruik hiervan voor bijna 100% plaats in Eindhoven. Een duidelijke uitzondering op deze oriëntatie op Eindhoven vormt het bezoek aan popconcerten. Circa de helft van de Eindhovenaren bezoekt hiervoor ook de grote steden en éénderde zelfs het buitenland.

De inwoners van de *regio* maken voor een aanzienlijk deel gebruik van het Eindhovense culturele aanbod. Maar ook het aanbod in de eigen regio of elders in Nederland en buitenland wordt “aangesproken”. Zo blijft men voor een bibliotheekbezoek hoofdzakelijk in de eigen woonplaats, maar “een bioscoopje pikken” doet men voornamelijk in Eindhoven. En voor popconcerten gaat men, evenals de Eindhovenaren, eveneens “buiten de deur”. Verder geldt, dat naarmate men in de regio verder af woont van “de stad” er ook minder gebruik wordt gemaakt van het Eindhovense culturele aanbod. Van de 37 Eindhovense culturele instellingen wordt in verschillende mate gebruik gemaakt.

Het minste gebruik (ca. 1%) maakten de Eindhovenaren van het Ton Smitshuis, het Wieganthuis, Het Apollohuis, Paraplu, Opwenteling in café Tirlemont en Jazzpower in café Wilhelmina. Het meest bezocht wordt de Openbare Bibliotheek (52%), gevolgd door het POC en de Jazzdagen (beiden 38%).

Het gebruik van de Eindhovense culturele voorzieningen door mensen uit de regio ligt over de hele linie bezien lager. De Fellenoord Concerten, het Tromp Muziek Concours, Paraplu en Het Apollohuis kregen vanuit de regio zelfs praktisch geen bezoek. Voor het overige geldt dat de voorzieningen die de Eindhovenaren het meest bezoeken ook door de mensen uit de regio het meest bezocht worden. Een uitzondering hierop vormt de bibliotheek; deze staat niet meer bovenaan in het rijtje maar komt, vanwege de aanwezigheid van bibliotheken in de eigen woonplaats, op de derde plaats.

Verder kan nog opgemerkt worden dat ca. 15% van de Eindhovense volwassenen lid is van hoofdzakelijk Eindhovense culturele verenigingen of clubs. In de regio is 19% lid van verenigingen of clubs, waarbij het merendeel lid is van verenigingen in de eigen woonplaats.

Belemmeringen / redenen van niet-gebruik

De belemmeringen ofwel redenen van niet-gebruik ten aanzien van de culturele voorzieningen zijn niet voor de 37 Eindhovense culturele instellingen afzonderlijk onderzocht, maar gekozen is voor een meer algemene insteek. Voor 10 onderscheiden rubrieken van culturele voorzieningen, die het complete aanbod dekken, is allereerst gevraagd naar de belangstelling voor die voorzieningen. Aan de volwassenen in Eindhoven die voor één of meer van de voorzieningen belangstelling hebben, maar ze desondanks niet hebben bezocht, is vervolgens de reden van niet-bezoek gevraagd.

Het meest genoemd zijn: “geen / weinig tijd”, “te duur / geen geld” en “gezondheidsredenen”. Tussen de 10 onderscheiden rubrieken zijn er nog wel verschillen in de belemmeringen. Zo komen bij het niet bezoeken van popconcerten de reden “het aanbod beperkt, slecht of niet naar keuze” en bij het niet bezoeken van de bioscoop of filmhuis de reden “concurrentie van media; hebben van andere activiteiten” relatief sterker uit de bus. De *regio* geeft nagenoeg hetzelfde beeld te zien, waarbij, voor de hand liggend, meer dan in Eindhoven de reden “afstand” is genoemd als reden voor niet-bezoek aan de betreffende voorziening.

Wat men mist of anders wil

Slechts weinig Eindhovenaren (13%) zeggen iets in het culturele aanbod van Eindhoven te missen. Daarvan geeft maar een deel (6%) op wat ze *feitelijk* missen op cultureel gebied. De opsomming is daardoor niet meer dan een verzameling van losse opmerkingen. Wel worden opmerkingen over een tekort aan grote popconcerten en voorstellingen voor kinderen wat vaker gemaakt.

Opmerkingen over gewenste veranderingen in het aanbod zijn eveneens door relatief weinig mensen (7%) gemaakt. Ook hier betreft het overwegend een verzameling van losse opmerkingen waarbij “meer informatie over het aanbod” en “meer tentoonstellingen over beeldende kunst, meer cultuurmarkten” iets meer worden genoemd. Voor de regio geldt in principe hetzelfde.

Kinderen

Kinderen maken van sommige voorzieningen meer gebruik dan volwassenen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Muziekschool, de Bibliotheek, de Stadsschouwburg en het Prehistorisch Dorp. Aangenomen mag worden dat bezoeken binnen schoolverband hierbij een rol spelen. Verder zijn kinderen duidelijk actiever dan volwassenen als het gaat om het deelnemen aan kunstzinnige activiteiten (70% tegenover 55% deelname). Van de kinderen is 33% lid van een vereniging. Bij de volwassenen ligt dit percentage lager (15%). Volgens de ouders liggen belemmeringen of redenen van niet-bezoek voor hun kinderen met name in: “te duur / geen geld” en “kind te jong”.

Hierboven is een beeld geschetst van de betrokkenheid van de Eindhovenaren en de mensen in de regio met het culturele aanbod in Eindhoven. In welke mate de aspecten leeftijdsgroep, geslacht, opleiding en inkomen van de onderzochte personen hierbij nog een rol spelen is voor Eindhovenaren nader bekeken.

Persoonskenmerken

In het algemeen kan geconcludeerd worden dat er een relatie is tussen de persoonskenmerken leeftijd, inkomens- en opleidingsniveau enerzijds en culturele betrokkenheid anderzijds. Zo kennen mensen met hogere inkomens en hogere opleidingen de Eindhovense culturele instellingen beter en maken er ook meer gebruik van dan mensen die in dit opzicht lager op de maatschappelijke ladder staan.

Verder zal het niemand verbazen dat jongeren meer bij die instellingen komen die zich door hun aanbod meer richten op de jeugd of jong-volwassenen (De Effenaar, Pop-Ei, Dynamo, "kleinkunst"-instellingen e.d.) en de ouderen zich meer aangetrokken voelen tot de "klassiek" getinte activiteiten.

Voor wat betreft de bekendheid met de voorzieningen blijkt de "middengroep" (de 26- tot 55-jarigen) het merendeel van de Eindhovense culturele instellingen / activiteiten beter te kennen dan de jong-volwassenen en de ouderen.

Wat betreft belemmeringen bij het niet-bezoeken van culturele voorzieningen noemen mensen met lagere inkomens, de lager opgeleiden en de jongeren naar verhouding meer de reden "te duur".

**V. Het bestaande beleid nader bekeken;
voorstellen voor nieuw beleid**

In dit hoofdstuk is het bestaande beleid bekeken, waarbij gebruik is gemaakt van een uitputtende inventarisatie, het eerste produkt van de bestuurlijke opdracht. Gerelateerd aan de voorafgaande hoofdstukken worden steeds voorstellen gedaan voor handhaving, verandering of aanvulling van het beleid en globaal financieel vertaald. Afgesloten wordt met een tijdspad en prioriteits-stellingen.

1.

Algemeen

1.1. Organisatie en betrokkenen

De beleidsvoorbereiding en de uitvoering van het kunst- en cultuurbeleid zijn in Eindhoven geregeld via de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken, de bestuursafdeling Stedelijke en Maatschappelijke Ontwikkelingen en via diverse soorten van beheersvormen. Er is een gemeentelijke dienst, het Van Abbemuseum, er zijn vennootschappen, waarbij de gemeente Eindhoven de enige aandeelhouder is, de NV Muziekcentrum Frits Philips en de Stadsschouwburg Eindhoven NV. Er zijn stichtingen die óf in het exploitatietekort door de gemeente Eindhoven worden gesubsidieerd, óf op bepaalde onderdelen, er zijn in Eindhoven gevestigde culturele instituten die door andere overheden worden gesubsidieerd, er is het particulier initiatief dat soms een beroep op de gemeente doet, er zijn producerende kunstenaars of groepen kunstenaars en er zijn verenigingen. Geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een grote verscheidenheid. Voordelen van een dergelijke opzet is naast die verscheidenheid dat de uitvoeringsverantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de gemeenschap ligt. Problemen ontstaan o.a. wanneer besturen slecht functioneren, bij de afstemming van het beleid en bij gezamenlijk optreden naar buiten.

Op grond van aanpassingen in de gemeentelijke organisatie en bezuinigingensmotieven is in 1989 de toen al afgeslankte Kunststichting Eindhoven opgeheven, die adviseerde over het kunstbeleid, bepaalde taken uitvoerde en coördinerend en adviserend optrad. Ter vervanging hebben de culturele instellingen de Stichting Overleg Culturele Instellingen Eindhoven (SOKIE) opgericht die belangenbehartiging en een actief cultuur-promotiebeleid tot doelstelling heeft en is een aantal uitvoeringstaken opgedragen aan het hoofd van de afdeling Kunst en Cultuur. Advisering m.b.t. bepaalde uitvoeringszaken geschiedt door een commissie van deskundigen. De huidige vorm is tot stand gekomen na uitvoerige politieke discussie, waarbij een aantal compromissen gesloten is. Wij achten het, gelet op het bovenstaande, niet gewenst om op dit moment de (gemeentelijke) organisatie ter discussie te stellen en zullen geen voorstellen tot verandering aanbieden.

1.2. De beleidsmiddelen

A. Gericht op kunstenaars

Uitgangspunt van het beleid is het stimuleren van wonen en werken van kunstenaars.

In de voorafgaande hoofdstukken hebben wij op verschillende manieren het belang van een dergelijk beleid aangegeven. Wij streven naar voortzetting en verdere uitbouw van het beleid in deze.

Het beleid is bedoeld voor producerende beroepskunstenaars of groepen kunstenaars en richt zich, gelet op de centrumfunctie van Eindhoven, op kunstenaars uit de regio Eindhoven.

Als beleidsmiddelen staan ter beschikking:

- **Fonds voor de Kunstenaars**

Doelstelling van het fonds is: stimuleren van de artistieke ontwikkeling van en de produktie door professionele kunstenaars.

Door middel van een jaarlijkse storting die bij begroting wordt vastgesteld kunnen door het fonds

aankopen worden verricht van werk van beeldende kunstenaars; opdrachten worden verstrekt aan schepende kunstenaars; bijdragen worden gegeven aan kunstenaars ter stimulering van verdere ontplooiing (bijv. reis- en studiebeurzen, aanschaf van speciale materialen, bijzondere projecten, publiciteit e.d.). De uitvoering is gedelegeerd aan het hoofd van de afdeling KC/MCZ die daartoe wordt geadviseerd door een commissie van deskundigen.

Het fonds functioneert goed, maar staat onder druk in verband met de relatief geringe storting en het grote aantal kunstenaars dat een beroep op het fonds doet.

Een verhoging van de storting in het fonds is wenselijk.

- **Beschikbaarstelling van ruimten aan kunstenaars**

De doelstelling waaraan deze begrotingspost is gekoppeld, is voorzien in werkruimtebehoefte van kunstenaars. Hiervoor trekt de gemeente Eindhoven in 1993 f 177.000,— uit.

De doelgroep is professionele kunstenaars die wonen en werken in de regio Eindhoven. Via de gemeente Eindhoven worden ruimten verhuurd waarbij het uitgangspunt een betaalbare huur is, gelet op de relatief slechte economische omstandigheden van het grootste gedeelte van de kunstenaars. De vraag naar betaalbare werkruimte overtreft het aanbod. Op dit moment is er een wachtlijst van 85 ruimtezoekenden.

De afdeling KC/MCZ stelt zich tevens tot doel waar mogelijk te bemiddelen tussen kunstenaars en derden, waaronder gemeentelijke diensten, om voor redelijke prijzen werkruimten ter beschikking te stellen. In dit verband kunnen succesvolle opzetten worden vermeld zoals H89 (een woon- en ateliercomplex aan de Hofstraat), atelierwoningen aan de Hudsonlaan en de repetitieruimten voor het muzikantencollectief Paraplu. Via het Fonds voor de Kunstenaars worden bijdragen verleend in de bouw

van ateliers door kunstenaars. Tevens dienen onder deze noemer te worden vermeld de zogenaamde kunstenaarsinitiatieven, die in een gedeelte van de werkruimtebehoefte voorzien met collectieve ateliers en werkplaatsen, door kunstenaars zelf beheerd, zoals het Grafisch Atelier Daglicht en De Fabriek. Het beleid zou verder uitgebouwd kunnen worden door:

- mogelijkheden te onderzoeken om de zelfredzaamheid van kunstenaars te vergroten door taken van de afdeling Kunst en Cultuur te privatiseren;
- de ontwikkeling van collectieve ateliers c.q. werkplaatsen door kunstenaars beheerd, waarbij ook aandacht besteed kan worden aan varianten, zoals kunsthof of producentengalerie;
- verhoging van de post in de gemeentebegroting, gericht op woon- en werkruimte kunstenaars.

- **Voorzieningsfonds**

De gemeente stelt per jaar f 20.000,— beschikbaar aan de Stichting Voorzieningsfonds voor Kunstenaars ter “ondersteuning van behoeftige kunstenaars”. De bijdrage is gebaseerd op het aantal Eindhovense kunstenaars, dat bij het Voorzieningsfonds is aangesloten. Wij zijn van plan dit beleid voort te zetten.

Indirect

In indirecte zin profiteren kunstenaars nog van andere beleidsmiddelen, zoals het Fonds Cultuurspreiding, het Cultuurfonds en het Fonds Stadsverfraaiing. Bij behandeling van deze fondsen zal aandacht aan dit aspect worden gegeven.

B. Gericht op bemiddelaars

- **Cultuurfonds**

Het voornaamste algemene beleidsmiddel gericht op bemiddeling (zorgen voor de afstemming tussen productie – afname – consumptie) is het Cultuurfonds. Jaarlijks wordt per begroting een bedrag ter beschikking gesteld onder de doelstelling: stimuleren van

cultuur in Eindhoven. Het fonds is gericht op: subsidiëring van incidentele activiteiten die van belang zijn voor het plaatselijke culturele leven, nieuwe activiteiten die in opzet een permanent karakter dragen doch waarvan de levensvatbaarheid nog moet worden bewezen en activiteiten die het karakter dragen van een experiment. Het fonds (uitvoering door het hoofd afdeling KC/MCZ, geadviseerd door een commissie van deskundigen), dat goed functioneert, is van belang voor de vernieuwing in de kunst en het kunstaanbod en de vergroting van de publieksparticipatie. Binnen het fonds wordt een gedeelte afgezonderd, gericht op culturele uitingen etnische minderheden (zie hoofdstuk V.9.). In het Program van Samenwerking wordt een productiefonds voor de podiumkunsten voorgesteld. Wij stellen u voor dit voornemen bij het Cultuurfonds te betrekken.

Wij achten het Cultuurfonds, gelet op het bovenstaande, een belangrijk beleidsinstrument.

Tevens constateren we dat de vraag de mogelijkheden ruimschoots overtreft.

C. Gericht op consumenten

Gestreefd wordt naar een breed en gevarieerd aanbod met aandacht voor kunst van allochtonen en voor vernieuwing. Uitgangspunt is ook een pluriforme vraag: alle individuen en groepen moeten de mogelijkheid hebben om van alle culturele voorzieningen gebruik te maken, er dienen geen barrières opgeworpen te worden die het gebruik belemmeren.

In de praktijk zijn er wel degelijk barrières, zoals beschikbaarheid, (te) hoge toegangs- of aanschaffingsprijzen, en belemmeringen die in de sfeer van een onvoldoende kennisniveau liggen.

In hoofdstuk VII. zal ook worden ingegaan op de mogelijkheid de publieksdeelname te verhogen. Met betrekking tot de deelname kan een onderscheid worden gemaakt tussen de passieve (luisteren of kijken

naar) en de actieve (zelf doen) deelname of participatie. Voor de stimulering van de actieve participatie kent de gemeente Eindhoven twee beleidsmiddelen: het subsidiëren van het Centrum voor de Kunsten en de Verordening subsidiëring amateurkunst 1993.

▪ *Fonds Cultuurspreiding*

Op het gebied van de passieve deelname (zie hiervoor ook de diverse sectoren) functioneert de Regeling Fonds Cultuurspreiding 1993. Deze regeling heeft als doelstelling: de bevolking in de eigen woonwijk kennis te laten maken met culturele activiteiten.

Gesubsidieerd worden professionele culturele activiteiten op het terrein van de receptieve kunstbeoefening in de Eindhovense wijken. De regeling voldoet aan de doelstelling. In 1992 werden 22 activiteiten gesubsidieerd. Het begrote bedrag in 1993, f 31.500,—, is voldoende. Op basis van de cijfers over het gebruik dat van de regeling wordt gemaakt kan geconcludeerd worden dat de regeling voldoet.

Wij zullen ons beleid in deze voortzetten.

▪ *Het particulier initiatief*

In de stad functioneert een aantal instituten dat zich bezig houdt met de algemene culturele vorming, zoals het Academisch Genootschap (dat gebruik maakt van de Regeling Fonds Cultuurspreiding 1993 en de Verordening subsidiëring amateurskunst 1993), de Volksuniversiteit en het op een specifieke categorie (studenten) gerichte Studium Generale van de TU Eindhoven. Er is sprake van een groeiend kunstaanbod op "café-podia", dat van belang is voor de culturele ambiance en de pluriformiteit van het aanbod.

▪ *Activiteiten niet vertaald in gemeentelijke bijdrage*
Gedeeltelijk als vervanging van de rol die de Kunststichting speelde zijn de culturele instellingen in Eindhoven gekomen tot het oprichten van de

SOKIE (Stichting Overleg Kulturele Instellingen Eindhoven) met het doel het gezamenlijke belang van die instellingen te behartigen. Activiteiten van de SOKIE zijn de uitgave van een cultureel maandblad met een informatief karakter (Uit in Eindhoven), een wekelijkse ladderadvertentie en een jaarlijkse Uitmarkt. Daarnaast functioneert de SOKIE als een platform en in een enkel geval als belangenbehartiger. Een stimulering in de vorm van een subsidie zou op zijn plaats zijn.

1.3. Het kunstonderwijs

De gemeente Eindhoven herbergt binnen het kader van het Hoger Beroepsonderwijs twee kunstinstellingen, de afdeling Drama van de Hogeschool Eindhoven en de Akademie voor Industriële Vormgeving Eindhoven (AIVE). Wat betreft het laatste instituut ondersteunen wij het streven van het stichtingsbestuur om te komen tot de oprichting van een European Design Center. De afdeling Bouwkunde van de Technische Universiteit Eindhoven is een belangrijke leverancier van architecten en stedenbouwkundigen en vervult een interessante rol in de discussie over de verschijningsvorm van de stad. Voor zover het in ons vermogen ligt zullen wij het functioneren van de genoemde instellingen ondersteunen en in ons Kunst- en Cultuurbeleid mogelijkheden zoeken deze bij het beleid te betrekken.

1.4. Samenhang

Met betrekking tot de (verticale) samenhang van het beleid (rijk, provincie en gemeente) is een aantal kritische kanttekeningen te maken. Hierop zijn wij in algemene zin al ingegaan in hoofdstuk III.5.

2.

Beeldende kunst, vormgeving, stadsbeeld

2.1. Algemeen

De beeldende kunsten zijn in beleidsmatige zin gekarakteriseerd door een relatief groot aantal éénlingen die steeds opnieuw hun produkt maken en proberen af te zetten. In de regio Eindhoven werken ongeveer 400 kunstenaars waarvan $\pm$ 250 in Eindhoven zelf. De financiële positie van de kunstenaars is over het algemeen matig. Eindhoven verschilt in deze niet veel van andere grote steden. Het klimaat voor de kunstenaars is in vergelijking met andere steden niet slechter te noemen.

Er is een internationaal befaamd museum van hedendaagse kunst, het Van Abbemuseum, dat een venster op de wereld biedt en dat binnen zijn doelstelling ook aandacht besteedt aan regionale kunstenaars en er zijn kunstenaarsinitiatieven zoals De Fabriek, Het Apollohuis en Grafisch Atelier Daglicht. De gemeente geeft opdrachten, koopt aan en besteedt aandacht aan wonen werkruimte.

Er is een aantal galerieën. Het Fonds voor de Kunstenaars (zie onder V.1.2.) geeft specifiek aandacht aan beeldende kunstenaars doordat als middel binnen het fonds expliciet het aankopen van kunst wordt genoemd.

2.2. De beleidsmiddelen

A. Gericht op kunstenaars.

- *Verordening verstrekking bruikleenvergoedingen aan beeldende kunstenaars 1992*

De verordening verstrekking bruikleenvergoedingen aan beeldende kunstenaars 1992 voorziet in een vergoeding voor kunstenaars die werk beschikbaar stellen voor een tentoonstelling die plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van de gemeente (in de praktijk meestal het Van Abbemuseum) of Stichting De Krabbedans. In 1992 is de regeling opnieuw vastgesteld.

- *Rijksbijdrageregeling*

Na de opheffing van de zogenaamde BKR in 1987 besloot de Minister van WVC een bedrag ter beschikking te stellen aan de vier grootste steden en aan de provincies met als doel "het verruimen van de produktiemogelijkheden voor beeldende kunstenaars en het verbeteren van de inkomenspositie".

De gemeente Eindhoven kan een beroep doen op een gedeelte van het bedrag dat beschikbaar wordt gesteld aan de Provincie Noord-Brabant.

Vanaf 1987 wordt door de provincie rechtstreeks een bedrag toegekend aan de 4 grote Brabantse steden. De door de provincie en het Ministerie van WVC hieraan gestelde voorwaarden sluiten naadloos aan bij het beleid van de gemeente Eindhoven via het Fonds voor de Kunstenaars, het Cultuurfonds en het Fonds Stadsverfraaiing, zodat met het beschikbare bedrag dat beleid versterkt kan worden.

Specifiek aan het Eindhovense beleid is de gerichtheid op de regio waardoor Eindhoven zich nog eens nadrukkelijk profileert als centrumgemeente.

Voor de jaren 1993-1996 is tussen het IPO (Inter Provinciaal Overleg) en de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) een convenant afgesloten waarbij sprake is van een rechtstreeks doorgeven van de rijks gelden aan de gemeenten boven de 60.000 inwoners en enkele kleine centrumgemeenten, zoals Middelburg. De hoeveelheid geld die hiermee gemoeid is, is gebaseerd op f 1,— per inwoner en een bedrag van tenminste f 0,57 gerelateerd aan het voorzieningen-niveau op het gebied van de beeldende kunsten. Op 27 januari 1993 werd door de provincie en de 5 grote gemeenten in de provincie, een convenant beeldende kunstbeleid 1993-1996 ondertekend, waarbij voor deze jaren de hoogte van de bijdrage aan deze 5 gemeenten is vastgesteld en het beleid van de betrokkenen op elkaar is afgestemd. De Rijksbijdrageregeling is in Eindhoven gebruikt voor aankopen, opdrachten, stimulering

van productie, publiciteit voor kunstenaars en voor het Grafisch Atelier Daglicht, een soort coöperatieve onderneming, gericht op de productie van grafische kunst. Wij hebben het voornemen het beleid in deze voort te zetten.

- *Aankoop-/opdrachtenbeleid*

Hoewel in het voorafgaande al aspecten van het "stimuleringsbeleid ten aanzien van kunstenaars" zijn besproken gaan we nog eens uitvoerig in op het aankoop-/opdrachtenbeleid beeldende kunst.

Doelstelling van het beleid is:

het stimuleren van wonen en werken van kunstenaars in de regio Eindhoven in samenhang met beleidsmiddelen zoals het Fonds Stadsverfraaiing en de Rijksbijdrageregeling.

De vorm:

- a. aankopen van werk;
- b. opdrachten aan beeldende kunstenaars;
- c. adviezen door commissie van deskundigen.

De middelen:

- a. het Fonds voor de Kunstenaars;
- b. de Rijksbijdrageregeling;
- c. het Fonds Stadsverfraaiing;
- d. bijdragen van derden (rijksoverheid, provinciale overheid, fondsen, het particulier initiatief).

Toelichting: jaarlijks werd voor een van tevoren vastgesteld bedrag, afkomstig uit het Fonds voor de Kunstenaars en de Rijksbijdrageregeling werk van regionale kunstenaars aangekocht. Het werk werd ondergebracht in de collectie gemeentelijke aankopen, beheerd door de afdeling KC/MCZ en om niet uitgeleend aan non-profit instellingen en gemeentelijke diensten.

Met betrekking tot monumentaal werk wordt werk aangekocht of worden opdrachten tot het vervaardigen van kunstwerken gegeven. Het verworven werk wordt in de openbare ruimte geplaatst. Deze acties zijn niet gebonden aan regionale kunstenaars. De beschikbare bedragen zijn afkomstig uit

het Fonds Stadsverfraaiing en de Rijksbijdrageregeling. In sommige gevallen is er een samenwerking en co-financiering met en door het particulier initiatief.

▪ *De gemeentelijke collectie*

In 1990 hebben wij het voornemen uitgesproken om het beheer van de gemeentecollectie en het beheer van de BKR-collectie over te dragen aan de Stichting De Krabbedans, met uitzondering van de collectie van het Van Abbemuseum en de monumentale werken, geplaatst in de openbare ruimte. Dit betekent tevens dat wij ons dienen te beraden over de uitgangspunten met betrekking tot de gemeentelijke collectie.

Deze waren:

- a. stimulering van regionale kunstenaars;
- b. opbouw van een collectie kunstwerken gebaseerd op een kwalitatieve keuze die een beeld tracht te geven van het werk van regionale kunstenaars;
- c. gebruik van de collectie door bruikleen aan musea en uitleen aan non-profit instellingen of gemeentelijke diensten.

Met het oog op het aspect stimulering zijn aan de aankopen steeds een tenstoonstelling en een publicatie verbonden.

Wij hebben het voornemen het beleid ten aanzien van de gemeentelijke aankopen getemporeerd voort te zetten en de aankopen van werk van regionale kunstenaars aan andere bestemmingen dan (gemeentelijke) collectie-uitbreiding te binden. In 1991 en 1992 bijvoorbeeld zijn de gemeentelijke aankopen gericht op de verfraaiing van het Muziekcentrum Frits Philips en in 1993 is een bedrag ter beschikking gesteld ten behoeve van aankopen voor de kunstuitleencollectie van de Stichting De Krabbedans. Met betrekking tot het opdrachtenbeleid staan wij een gevarieerd beleid voor. Het opdrachtenbeleid kan in bovenstaande zin gericht zijn op:

- a. monumentale kunstwerken, te plaatsen in de openbare ruimte;

- b. kunstwerken van tijdelijke aard;
- c. het vervaardigen van kunstwerken, gekoppeld aan een specifiek doel, zoals relatiegeschenken, verslaglegging, samengaan met andere disciplines, bijv. uitgeven van een kunstenaarsboek of theatervoorstellingen.

▪ *Kunstenaarsinitiatieven*

De gemeente subsidieert een drietal kunstenaarsinitiatieven: Het Apollohuis, De Fabriek en Grafisch Atelier Daglicht; de eerste twee initiatieven voornamelijk in huisvestingskosten. De Fabriek heeft als doelstelling het bieden van nieuwe productie- en presentatiemogelijkheden op het terrein van de beeldende kunst; Het Apollohuis wil een podium zijn voor beeldende kunst, muziek en performances.

Beide ontvangen sinds een aantal jaren een rijkssubsidie, gericht op de activiteiten.

Grafisch Atelier Daglicht biedt de gelegenheid aan professionele kunstenaars om via de geeigende outillage grafisch werk te produceren. De gemeente Eindhoven ondersteunt dit initiatief via de Rijksbijdrageregeling (zie ook onder Plannen van kunstenaars gericht op kunstbemiddeling en productie; onderdeel van hoofdstuk V.2.2.B.).

Wij zullen ons beleid in deze voortzetten.

▪ *Vormgeving*

Tot nu toe heeft de gemeente Eindhoven geen beleid gevoerd, gericht op het stimuleren van vormgevers hoewel in de gemeente het opleidingsinstituut AIVE (Akademie voor Industriële Vormgeving Eindhoven) is gevestigd. In overleg met de akademie zou een vormgevingsbeleid ontwikkeld moeten worden, analoog aan het rijksbeleid. Voorts zullen wij, waar dat in ons vermogen ligt, het door het rijk gesubsidieerde instituut ondersteunen in beleidsmatige zin.

▪ *Architectuur*

Het beleid vanuit de sector is tot op heden min of meer als ad hoc te bestempelen. In deze context zijn wel te noemen De dag van de Architectuur (met een

brede doelstelling) en de architectuurprijs. De gemeente kan een belangrijke rol vervullen als opdrachtgever. In hoofdstuk V.2.3. en VI. komen wij hierop terug. Door een relatief kleine bijdrage kunnen activiteiten gestart worden.

B. Gericht op de bemiddelaars

▪ *Van Abbemuseum*

De gemeentelijke dienst Van Abbemuseum heeft als doelstelling "De bevolking in de gelegenheid te stellen kennis te maken met beeldende kunst van de 20e eeuw in 't algemeen en hedendaagse beeldende kunst in 't bijzonder".

Deze doelstelling wordt ingevuld door het vormen van een collectie die goed beheerd wordt en in wetenschappelijke kunsthistorische zin wordt beschreven. De eigen collectie wordt (gedeeltelijk) getoond, ook wordt een aantal tentoonstellingen gemaakt dat niet op de collectie berust. Het tentoonstellingsbeleid wordt begeleid door educatieve activiteiten. De openbaar toegankelijke bibliotheek is van bijzondere kwaliteit.

In 1988 werd door de directeur een discussienota over de toekomst van het Van Abbemuseum gepresenteerd die leidde tot een opdracht voor een ondernemingsplan.

In 1990 werd het ondernemingsplan vastgesteld, waarbij naast de organisatorische veranderingen een uitbreidings- en verbouwingsplan werd gelanceerd.

In 1991 werd het voorstel inzake schetsontwerp uitbreiding / verbouwing Van Abbemuseum aanvaard en werd de architect Abel Cahen belast met een definitief ontwerp voor de uitbreiding. Uit het Fonds Infra-Structurele Werken is f 18.000.000,— gereserveerd voor de uitbreiding.

Het belang van het Van Abbemuseum als vooraanstaand museum voor hedendaagse kunst wordt zowel door de Minister van WVC als door het bestuur van de Provincie Noord-Brabant erkend,

maar niet in een structurele bijdrage vertaald. Wel ontving het museum in de afgelopen jaren ad hoc bedragen. In 1992 van het rijk ten behoeve van de collectievorming f 157.500,—, voor sponsorwerving f 40.000,— en voor publiekstaken f 48.775,—. Door de Provincie Noord-Brabant werd via de Rijksbijdrageregeling ten behoeve van de collectievorming f 89.846,— (aankopen van hedendaagse beeldende kunstenaars) en f 40.000,— (aankopen / restauratie museumcollectie) bijgedragen. Voor tentoonstellingsactiviteiten werd van het rijk f 150.000,— ontvangen.

In ons beleid streven wij naar uitbreiding van het museum en zullen wij onze pogingen voortzetten het aandeel van het rijk in de exploitatie te vergroten.

▪ *Stichting De Krabbedans, tentoonstellingen en kunstuitleen*

In september 1991 besloot de raad de functie tentoonstellingen van de Stichting De Krabbedans te laten vervallen. Deze beslissing was het gevolg van een beleidsvoornemen om een samenwerking tot stand te brengen tussen de afdeling KC/MCZ en de Kunstuitleen De Krabbedans met betrekking tot het beheer van het gemeentelijk kunstbezit, en een onderzoek naar integratie museale (tentoonstellings-) taken van de Stichting Museum Kempenland en de Stichting De Krabbedans. Aan deze operatie werd een bezuinigingsopdracht van f 260.000,— verbonden. Met betrekking tot het toekomstig functioneren van De Krabbedans hebben wij de volgende beleidsvoornemens: het nemen van een principebesluit inzake het overdragen van het beheer van de gemeentelijke kunstcollectie aan de Stichting De Krabbedans. Gekoppeld aan de besluiten over de herhuisvesting van de gemeentelijke diensten zullen wij een voorstel doen over de huisvesting van de Kunstuitleen.

- *Plannen van kunstenaars gericht op kunstbemiddeling en produktie*

Relatief vroeg, gelet op de landelijke ontwikkeling, kwamen rond 1980 in Eindhoven twee kunstenaars-initiatieven van de grond, De Fabriek en Het Apollohuis, die als uitgangspunt hadden zelfbeheer van kunstenaars met betrekking tot het tonen van hun produktie en het projectmatig ontwikkelen van tentoonstellingen in de vorm van installaties en performances. Beide initiatieven werden vrij spoedig na hun start gesubsidieerd door en de gemeente voor wat betreft de huisvesting en het rijk voor wat betreft de activiteiten. Het Apollohuis ontwikkelde zich tot een internationaal gericht avant-garde-instituut met als specialisme muziek in relatie tot beeldende kunst.

De Fabriek ontwikkelde zich in meer algemene zin tot een vrijplaats voor experimenten. In het verleden bestond er een nauwe relatie met het inmiddels opgeheven video-collectief Klak / Cycloop. In de kelder van het pand wordt ruimte geboden aan het Grafisch Atelier Daglicht dat door de gemeente Eindhoven wordt gesubsidieerd uit de zogenaamde Rijksbijdrageregeling. Deze "bundeling" sluit aan bij een in 1982 door kunstenaars gelanceerd P.M.-plan, waarin een complex van door kunstenaars beheerde werkplaatsen centraal stond. Dit initiatief werd in algemene zin door de gemeenteraad positief beoordeeld, maar in de periode daaropvolgend werd door de opeenvolgende bezuinigingsronden geen aandacht meer aan de uitwerking besteed.

Inmiddels ontstonden nog op andere plaatsen kunstenaarsinitiatieven zoals Galerie Peninsula, Galerie Op 't Hemelrijken, Galerie H89 en Beeldentuin Esplanada, die niet structureel door de gemeente Eindhoven worden gesubsidieerd, maar die per incident met een zekere regelmaat een beroep deden op de culturele fondsen. In november 1991 besloot de gemeenteraad tot stopzetting van de subsidiëring

van de expositiefunctie van de Stichting De Krabbedans in verband met een voorgenomen bezuiniging van f 150.000,— (gekoppeld aan een nog lopende bezuinigingsopdracht van f 110.000,—, totaal f 260.000,—), gerelateerd aan verbetering van de functie kunstuitleen en overdracht van het beheer van de gemeentelijke kunstcollectie aan de Stichting De Krabbedans. In verband met een algemene herhuisvesting van gemeentelijke diensten heeft besluitvorming over deze aspecten nog niet plaats gevonden. Mede als reactie op het verdwijnen van de expositiegelegenheid van De Krabbedans met als doelstelling het zijn van een podium voor regionale kunstenaars, heeft een aantal kunstenaars en kunstenaarsgroeperingen plannen kenbaar gemaakt voor een nieuwe vorm van kunstbemiddeling c.q. kunstenaarsinitiatieven. Deze plannen zijn samengevat te karakteriseren als: een kunsthall geëxploiteerd door kunstenaars, een kunstenaarsgalerie met het accent op de ontmoeting/presentatie van niet-westerse kunst, een podium voor regionale kunstenaars, een initiatief waarbij de relatie tussen bouwkunst en beeldende kunst het uitgangspunt is. Tevens is in dit verband nog te noemen een initiatief dat te omschrijven is als een beeldhouwerswerkplaats, qua opzet te vergelijken met het Grafisch Atelier Daglicht. Met betrekking tot bovengenoemde activiteiten nemen wij het volgende standpunt in. Wij streven naar een zo groot mogelijke zelfwerkzaamheid van kunstenaars.

In deze zin ondersteunen wij ook initiatieven als Het Apollohuis, De Fabriek en Grafisch Atelier Daglicht en in incidentele zin via de culturele fondsen andere kunstenaarsactiviteiten.

Mede gelet op het raadsbesluit in 1991 voelen wij niet voor een hernieuwd opstarten van een organisatie die zich ten doel stelt een podium te zijn voor regionale kunstenaars. Wel zullen wij via de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst MCZ overleg voeren

met de tot nu toe bekende initiatiefnemers en vervolgens met de bestaande kunstenaarsinitiatieven, om te komen tot een mogelijke keuze voor één of meerdere gecombineerde initiatieven. Het mogelijk gekozen alternatief zullen wij ter advisering voorleggen aan de Adviescommissie Culturele Fondsen. Immers het Cultuurfonds geeft ruimte voor initiatieven die hun bestaansreden nog moeten bewijzen. Overwogen kan worden een galeriebeleid te voeren, analoog aan sommige andere steden in Nederland (bijvoorbeeld Rotterdam en Dordrecht) met het doel het vestigingsklimaat voor galerieën aantrekkelijker te maken en het functioneren te stimuleren. Beleidsmaatregelen kunnen zijn: een vestigingspremie, (financiële) hulp bij publiciteit en speciale tentoonstellingen, een stedelijke aankooppremie, aankopen via de galerieën.

C. Gericht op consumenten

Voor het overgrote deel komt de confrontatie met beeldende kunst tot stand door de onder hoofdstuk V.2.2. genoemde bemiddelaars (museum, kunstuitleen, particuliere galerieën) en de kunstenaarsinitiatieven. Binnen de amateurkunst bestaan vijf door de gemeente gesubsidieerde verenigingen op het terrein van de beeldende kunst met 567 leden en het Centrum voor de Kunsten kent een afdeling Beeldende Kunst. Het Van Abbemuseum probeert via allerlei educatieve activiteiten bij een groter publiek belangstelling te kweken. Van belang in deze is de voortreffelijke bibliotheek van het Van Abbemuseum en de Regionale Steunbibliotheek van de Openbare Bibliotheek die een uitgebreide verzameling boeken bezit over de beeldende kunst.

Voor de poging het publiek te confronteren met uitingen van hedendaagse kunst in het stadsbeeld verwijzen we naar het stadsbeeldbeleid (zie hoofdstuk V.2.3.). Wij hebben het voornemen om het beleid ten aanzien van het Centrum voor de Kunsten te handhaven en

trachten de aandacht voor educatieve activiteiten van de betrokken instellingen (Centrum voor de Kunsten, Kunstuitleen De Krabbedans, Van Abbemuseum) te vergroten.

2.3. Het stadsbeeldbeleid

De gemeente Eindhoven voert sinds de zestiger jaren een beleid dat gericht is op de verschijningsvorm van de stad en de verruiming van culturele ervaringsmogelijkheden door het plaatsen van kunstwerken in de openbare ruimte. Daarvoor was de openbare monumentale kunst in Eindhoven voornamelijk gebonden aan kerken of andere gebouwen van religieuze aard of zorgde het bedrijfsleven voor het plaatsen van beelden of versiering van gebouwen. Voorbeelden hiervan zijn te vinden bij de diverse kerken in Eindhoven, in de vorm van het Radiomonument, in 1936 geplaatst in het Stadswandelpark of diverse kunstwerken aan of in de nabijheid van bedrijfsgebouwen van de NV Philips. Sinds 1976 adviseert een Commissie Stadsbeeld over de plaatsing van beelden (in de ruime zin van het woord) in de openbare ruimte.

De commissie adviseert tevens over het Fonds Stadsverfraaiing dat als doel heeft het bevorderen van de leefbaarheid en de belevingswaarde van de stad door middel van beeldende kunst in het Eindhovense stadsbeeld. De jaarlijkse storting in het fonds is f 73.000,—, waaruit ook de beelden onderhouden moeten worden. Wat betreft dit onderhoud voert de gemeente Eindhoven een actief beleid dat landelijk aandacht trekt door de goede staat waarin de meeste beelden verkeren en de positieve invloed die uitgaat naar bestrijding van het vandalisme.

Het stadsbeeldbeleid heeft als uitgangspunten de zogenaamde nota Slothouber die uitgaat van de ruime omschrijving "het stadsbeeld als psychisch milieu" en het spreidingsplan beeldende elementen. Er is een goede samenwerking met de dienst Stadsontwikkeling,

de dienst Openbare Werken en het particulier initiatief. Dit leidde tot het plaatsen van een aantal beelden, geschonken door het particulier initiatief en tot een samenwerking met een burgerijcomité dat in 1981 de financiering op zich nam van de Manifestatie Beelden in het Stadswandelpark. Uit deze manifestatie ontstond de beeldentuin in het Stadswandelpark waar op dit moment 30 beelden zijn geplaatst.

In 1991 vond met ondersteuning van het Praktijkburo van het Ministerie van WVC de Manifestatie Stad Beeld Eindhoven plaats met als onderwerp de verschijningsvorm van de stad. De manifestatie waarbij diverse instellingen in de gemeente betrokken waren, zoals de Technische Universiteit, de Akademie voor Industriële Vormgeving, het Centrum voor de Kunsten, het Van Abbemuseum en de dienst Stadsontwikkeling, werd gecoördineerd door de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst MCZ.

De manifestatie slaagde er vooral in de discussie over de kwaliteit van architectuur en stedenbouw te entameren, trok grote belangstelling en gaf de aanzet tot politieke en bestuurlijke stellingname. Wij zijn van plan op de ingeslagen weg voort te gaan. Intussen wordt verder gewerkt aan zowel de theoretische bezinning op als de concrete invulling van het stadsbeeldbeleid. Hiertoe zou de omschrijving van het Fonds Stadsverfraaiing verruimd moeten worden naar het stadsbeeld-beleid en de storting in het fonds verhoogd moeten worden.

Tevens stellen wij voor een percentageregeling ten behoeve van de kunstzinnige verfraaiing van gebouwen in te stellen. Ter toelichting: in de 70er jaren werd bijna in iedere grote stad een percentageregeling ingesteld waarbij voor gebouwen die onder verantwoordelijkheid van de gemeente werden gebouwd 1% van de kale bouwsom werd gereserveerd voor kunstzinnig versiering. Ook ten aanzien van de inrichting van nieuwe wijken werd meestal een percentageregeling van toepassing verklaard. Tot op heden was ons standpunt

dat wij geen behoefte hadden aan een dergelijke regeling omdat reservering van gelden voor kunstzinnige verfraaiing bij nieuwbouw min of meer vanzelfsprekend was. In 1978 hebben wij besloten om bij nieuwbouwprojecten, welke in opdracht en voor rekening van de gemeente tot stand komen, eventueel 1% van de bouwkundige kosten (exclusief BTW, heiwerk en technische installaties) te bestemmen voor toepassing van beeldende kunst bij zo'n project. Vastleggen van dit besluit in een formele regeling is overigens gewenst.

2.4. Samenhang

In het voorafgaande is de samenhang min of meer aan de orde geweest bij de zogenaamde Rijksbijdrage-regeling. In grote lijnen wenst het rijk zich bezig te houden met het stimuleren van productie met als toetssteen "kwaliteit van landelijk belang".

Het beleidsmiddel "beroepskostenvergoeding" (een subsidie aan individuele kunstenaars) wordt exclusief door het rijk geclaimd. Voorts zullen manifestaties of initiatieven gesteund worden die "van landelijk belang" dienen te zijn.

De Provincie Noord-Brabant kent een verdeelprogramma beeldende kunst (toetssteen: het boven-regionale belang), de subsidiëring van een provinciaal steuninstituut "de Nieuwe Brabantse Kunststichting" en via gelden afkomstig uit de Rijksbijdrage-regeling een Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars. De gemeente Eindhoven noemt in haar beleid nadrukkelijk het stimuleren van wonen en werken van kunstenaars en gedraagt zich in deze als andere grote steden.

De samenhang ligt hierin dat Eindhoven geen beroepskosten sec uitkeert maar wel stimulerende (voorwaardenscheppende) beleidsmiddelen kent; het rijk kunstenaarsinitiatieven steunt die door de gemeente worden ondersteund met een subsidie in huisvestingskosten. Een zelfde soort verhouding ligt er bij de kunstuitleen:

de gemeente Eindhoven zorgt voor huisvesting en personeel, de provincie (via de Rijksbijdrageregeling) voor de collectie. Voorts zijn er incidentele bijdragen voor manifestaties, publicaties e.d.

Het Van Abbemuseum wordt door de minister erkend als een uitermate belangrijk museum voor hedendaagse kunst. Deze erkenning is in de afgelopen jaren ook door de minister vertaald (zij het niet in structurele zin) in bijdragen, bestemd voor uitbreiding van de collectie en het tentoonstellingsbeleid (zie ook onder hoofdstuk V.2.2. onder de kop Van Abbemuseum). Ook hier zou het, gelet op de inspanning die de gemeente Eindhoven zich getroost, zinvol zijn om met het rijk en de Provincie Noord-Brabant een convenant af te sluiten. De horizontale samenhang vindt gestalte in de samenwerking tussen de diensten Stadsontwikkeling, het Van Abbemuseum en de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst MCZ.

3. Podiumkunsten

In dit werkgebied gaat het om de bemoeienissen met theater (toneel, dans, mime, bewegingstheater, muziektheater) en muziek (klassieke en hedendaagse muziek, pop-muziek en jazz).

3.1. Algemeen

Sinds een aantal decennia kent Eindhoven een bloeiend theater- en muziekleven met een ruim geschakeerd aanbod en het lijkt erop dat de extra impulsen in de jongste periode hun vrucht afwerpen. Zo is er op het gebied van het theater een opleidingsinstituut, is er een aantal produktiekernen en grootschalige en kleinschalige podia en is er een bloeiend amateurleven. Eind 1992 heeft het nieuwe muziekcentrum zijn poorten geopend en Het Brabant Orkest zich in Eindhoven gevestigd, zodat een

dergelijke constatering ook gemaakt kan worden voor het muziekleven. De algemene beleidsmiddelen (o.a. het Cultuurfonds) zijn toegankelijk voor initiatieven uit deze sector.

3.2. De beleidsmiddelen

A. Gericht op kunstenaars

Binnen het werkgebied zijn diverse vormen van aanbod te herkennen die variëren van een solistisch optreden tot grootschalige gezelschappen en orkesten. Karakteristiek voor het werkveld is dat de produkties over het algemeen gebonden zijn aan een soort van gezelschapsvorming en dat bij de opvoering meerdere mensen zijn betrokken. Onder kunstenaars verstaan wij hier niet alleen de direct scheppende, zoals componisten, toneelschrijvers en choreografen, maar ook de herscheppende c.q. uitvoerende, zoals de acteurs en regisseurs, musici en dirigenten. Binnen de beroepspraktijk bestaan grote verschillen: de klassieke muziek functioneert in een min of meer strenge hiërarchie, meestal zijn de musici in loondienst, terwijl de jazzmusicus of popmusicus in een zeer los verband opereert, waarbij er bovendien in deze laatste sector vaak een vage grens bestaat tussen amateur- en beroepsmusici. Eindhoven kent een moderne toneeltraditie vanaf de vijftiger jaren (Het Zuidelijk Toneel, Proloog) die tot op heden doorzet, met groepen als Amai en Tegentijd. Ook de sinds 1988 functionerende opleiding Drama van de Hogeschool Eindhoven heeft een positieve werking op het produktieklimaat. Toch is een groot aantal acteurs en regisseurs slechts op doorreis en blijft elders wonen. Een ruwe schatting van het aantal in de regio wonende acteurs en regisseurs is ± 100 . Het aantal groepen schommelt rond de vijf, varieert van groot met een ruime begroting (Het Zuidelijk Toneel) tot kleine ad hoc gezelschappen, waarbij de acteurs vaak werken met behoud van uitkering. Op het gebied van de klassieke muziek is de schatting van het aantal professionele

musicici ± 200, welk aantal met ± 70 is vergroot door de komst van Het Brabants Orkest. De beroepsmusicici hebben ook een belangrijke rol binnen de amateurkunst (dirigent) en de kunstzinnige vorming en het onderwijs (docenten). Het aantal jazzmusicici is beperkt en evenals bij de popmuziek is de scheiding tussen amateur en beroeps moeilijk te trekken. Volgens schattingen van de Stichting Pop-Ei houden zich met de popmuziek ± 1.000 personen bezig, waarvan 150 beroepsmatig. Met de beroepsmusicus houdt de gemeente Eindhoven zich in beperkte mate bezig. Soms wordt een beroep gedaan op ondersteuning via de culturele fondsen. De beleidsmiddelen zijn: het Fonds voor de Kunstenaars, het Cultuurfonds, ruimten t.b.v. kunstenaars, het Voorzieningsfonds en ondersteuning van de Stichting Pop-Ei. Rijkssubsidie gaat naar Het Zuidelijk Toneel en Het Brabants Orkest. In het kader van "een goed gastheerschap" draagt de gemeente Eindhoven bij in de huisvestingskosten van beide gezelschappen. Met ingang van 1992 wordt de toneelgroep Amai door de provincie voor 3 jaar structureel gesubsidieerd. Amai, dat op lokatie in Geldrop produceert, heeft met enige regelmaat incidentele bijdragen van de gemeente Eindhoven ontvangen. Geconcludeerd kan worden dat het gemeentelijke beleid zich voornamelijk richt op de afname, doordat de gemeente Eindhoven zowel groot- als kleinschalig theater of concertpodia ondersteunt. Door de verdergaande ontwikkelingen, waarbij er in het zich positief ontwikkelende theaterklimaat in Eindhoven herhaaldelijk nieuwe groepen de markt betreden, verdient het aanbeveling het produktieklimaat in positieve zin te stimuleren. In het convenant 1990-1994 wordt de wens uitgesproken een produktiefonds voor de podiumkunsten in te stellen. Het gaat hier om het stimuleren van producties die in Eindhoven ontwikkeld worden. Wij stellen u echter voor één en ander te koppelen aan het Cultuurfonds. Gelet op de doelstelling van het Cultuurfonds kan dit uitgebouwd worden. Een stimulerende en initiërende

rol kan in deze ook het Eindhoven Festival spelen. Bij de Stadsschouwburg Eindhoven zijn plannen in ontwikkeling voor een zogenaamde middenzaal. Het sterk gegroeide film- en theatercomplex Plaza Futura gaat enigszins gebukt onder zijn succes. Signalen zijn afgegeven dat het relatief grote aantal bezoekers een te grote druk legt op de exploitatie.

B. Gericht op bemiddelaars

Nadat in 1990 de raad besloot tot subsidiëring van Plaza Futura en theater Het Klein als podium voor bewegingstheater, kan gesproken worden van een goed en gevarieerd aanbod van theater en mime. Het aanbod bestaat nu uit de Stadsschouwburg Eindhoven (toneel, dans en muziektheater), Plaza Futura (kleinschalig theater), Het Klein (bewegingstheater) en de Bergruimte (repetitieruimte van Het Zuidelijk Toneel waar tevens gekoppeld aan de eigen doelstellingen van het gezelschap, regelmatig voorstellingen plaatsvinden). Via het particulier initiatief wordt in het Wiegantheater ruimte geboden voor de kleinkunst. Ook op het gebied van de muziek is er sprake van een goede infrastructuur. Nadat het muziekcentrum in gebruik is genomen is er zowel grootschalig als midden- en kleinschalig aanbod mogelijk. Het muziekcentrum heeft een grote zaal met 1.300 plaatsen en een kleine zaal met 400, Plaza Futura ± 100, De Effenaar 600, café Wilhelmina ± 100, Het Apollohuis ± 80. Een ruimte voor grote popconcerten ontbreekt. De Effenaar heeft verbouwingsplannen om de capaciteit van de grote zaal te vergroten tot 900 en een kleine zaal te bouwen met een capaciteit van 100, waardoor de grote zaal vaker beschikbaar is en men beter aan de behoefte van het publiek kan voldoen. Ook functioneert er een aantal initiatieven die zich op de presentatie van muziek richten, zoals de Stichting Fellenoordconcerten die programmeerde in de aula van het Centrum voor de Kunsten (afdeling Muziek), de Stichting Vrienden van het Orgel, de Stichting Jazzpower

(in café Wilhelmina), de Stichting Oude Stijl Jazz en de Stichting New Limits.

Wij zullen ons beleid met betrekking tot de Stadschouwburg Eindhoven, de Stichting Plaza Futura, het muziekcentrum en de jazzconcerten voortzetten.

In het kader van de Ombuigingsoperatie 1991-1994 is besloten de subsidie aan de Stichting Fellenoordconcerten niet te continueren.

C. Gericht op consumenten

Het beleid van de bemiddelende instellingen is, gelet op de doelstelling, meestal gericht op een algemeen publiek (bijv. Stadsschouwburg en Plaza Futura: “de bevolking in de regio Eindhoven en meer in het bijzonder de Eindhovense bevolking”). Het aanbod varieert van “voor elk wat wils” tot zeer gespecialiseerd, zoals het programma-aanbod van Het Apollohuis.

Er is meestal sprake van een gerichte publieksbenadering met aandacht voor de educatieve activiteiten.

In dit onderdeel speelt het Centrum voor de Kunsten een actieve bemiddelende rol, waarbij zowel de actieve als de passieve deelname aan de podiumkunsten wordt gestimuleerd. In hoofdstuk VII. zullen wij nader terugkomen op de publieksdeelname.

In Eindhoven functioneert een aantal amateurkunstverenigingen, gericht op de podiumkunsten, waarbij onder de noemer ontwikkeling van artistieke en technische vaardigheden de gemeente Eindhoven jaarlijks subsidieert.

3.3. Enige producerende en bemiddelende instellingen nader bekeken

Het Zuidelijk Toneel (HZZ)

Oorspronkelijk werd HZZ gesubsidieerd door het rijk, de zuidelijke provincies en een aantal gemeenten. De opdracht luidt grootschalig toneel, te spreiden voornamelijk over de Provincies Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. In 1987 nam het rijk de verantwoordelijkheid

op zich maar koppelde daaraan wel een korting via het Gemeentefonds voor de gemeente Eindhoven (tezamen met de orkestenoperatie kostte dit de gemeente Eindhoven ± f 3.000.000,—).

Na intensief overleg met het rijk en de provincie werd in 1988 besloten het gezelschap om te zetten in een zogenaamde voorziening, dat wil zeggen een kleine artistieke kern en een zakelijke leiding, die zorgt voor grootschalig theateraanbod. Het functioneren van HZZ is van belang voor het culturele klimaat in Eindhoven. Vandaar dat het gemeentebestuur zich een goed gastheer toont door bij te dragen in de huisvestingskosten. Wij zijn van plan dit beleid voort te zetten.

Geconcludeerd kan worden dat van de beoogde overlegstructuur tussen de gemeente Eindhoven en de rijksoverheid weinig tot niets is overgebleven. Getracht zal worden deze via een convenant opnieuw te regelen.

Het Brabants Orkest (HBO)

Ook HBO is al enige jaren mede-object van de grootschalige herschikking. In 1991 formuleerde de Minister van WVC in haar adviesaanvraag aan de Raad voor de Kunst opnieuw een verandering die verdere achterstelling van de regionale orkesten ten opzichte van de randstedelijke inhoudt. Tezamen met het Gelders Orkest en het Limburgs Symfonie Orkest (en onderschreven door de betrokken provincies en steden) ontwikkelde HBO een alternatief. Inmiddels is, zoals bekend, een overeenkomst gesloten tussen de gemeente Eindhoven en HBO en fungeert het orkest met ingang van het seizoen 1992-1993 als vaste bespeler en bewoner van het Muziekcentrum Frits Philips, waarbij het orkest tevens verantwoordelijk is voor de symfonische programmering van de grote zaal van het muziekcentrum. De gemeente Eindhoven acht dit van groot belang en heeft daarom de overeenkomst afgesloten met voor het orkest zeer gunstige voorwaarden. De concerten van Het Brabants Orkest trekken grote publieke belangstelling en de goede akoustiek van het centrum heeft

een stimulerende werking op de kwaliteit van het orkest. Met betrekking tot het gemeentelijke beleid verdient het aanbeveling om een convenant met rijk en provincie af te sluiten.

Tromp Muziek Concours Biennale

Sinds 1971 fungeert in Eindhoven het Tromp Muziek Concours, een uit het particulier initiatief geboren concours gericht op jonge musici uit de Benelux. Het concours is 2-jaarlijks. De bijdrage van de gemeente Eindhoven bestaat uit een zogenaamde afkoopsubsidie tot het jaar 2000 en de inzet van personele capaciteit van de afdeling Kunst en Cultuur, wat in geld uitgedrukt op ongeveer f 150.000,— kan worden gesteld. In 1992 vond de eerste presentatie van een meer uitgebreide vorm plaats “de Tromp Muziek Biennale”, mogelijk gemaakt door aanzienlijke bijdragen uit het bedrijfsleven en georganiseerd in nauwe samenwerking met het muziekcentrum.

Het Muziekcentrum Frits Philips

In september 1992 opende het Muziekcentrum Frits Philips zijn poorten. Hoewel er een aantal kinderziekten optreedt functioneert het centrum goed en trekt met een gevarieerd aanbod van goede kwaliteit een groot publiek. In het seizoen 1992-1993 werden 170.000 bezoekers ontvangen, een aantal dat de verwachtingen ruimschoots overschreed. Ondanks en in zekere zin dankzij dit succes diende de begroting te worden bijgesteld en het subsidie van de gemeente Eindhoven te worden verhoogd. In de eerste periode zal geen contract met het muziekcentrum worden afgesloten maar een jaarlijkse subsidie worden vastgesteld.

Het Eindhoven Festival

Sinds 1990 functioneert in de gemeente Eindhoven het Eindhoven Festival dat als doelstelling heeft het bevorderen van het culturele produktieklimaat, waarbij gebruik wordt gemaakt van de faciliteiten en bijdragen

van de Eindhovense culturele instellingen. De gemeente Eindhoven draagt f 100.000,— bij.

Daarnaast wordt de begroting sluitend gemaakt door sponsoring. Het festival is van belang voor het klimaat en de naamsbekendheid van de gemeente Eindhoven en voor een gerichte benadering van een potentieel publiek. In 1992 hebben wij besloten het festival structureel te subsidiëren. Binnen het huidige financiële kader kan het festival echter maar een beperkt aanbod garanderen zodat bij een verdere uitbouw het jaarlijkse subsidie verhoogd dient te worden. Ook zal de samenwerking met de Eindhovense kunstinstellingen verzekerd moeten worden.

Het 18 September-festival

In het kader van de herdenking van de bevrijding van Eindhoven wordt jaarlijks aandacht besteed aan de bevrijding door een aantal activiteiten, zoals het bevrijdingsconcert, fakkeloptocht en ontvangst van oudstrijders.

De vraag kan worden opgeworpen of de huidige activiteiten nog hetzelfde belang hebben als een tiental jaren geleden.

Tevens zou een uitsplitsing gemaakt moeten worden tussen de kunst- en cultuuractiviteiten en de sportactiviteiten.

Zuid-Nederlands Jazzfestival

Sinds 1991 ontvangt het Zuid-Nederlands Jazzfestival, een klein gespecialiseerd avant-garde-festival, een structureel subsidie van f 10.000,—. Het festival heeft een nationale en internationale bekendheid verworven. In het kader van een pluriform aanbod verdient het aanbeveling het subsidie te verhogen.

Kamermuziek in het groen

Sinds 1991 wordt de Stichting Kamermuziek in het groen door de gemeente Eindhoven structureel gesubsidieerd met f 5.000,— per jaar. De jaarlijkse openlucht-

presentatie in het Stadswandelpak trekt een groot aantal bezoekers. Wij zijn voornemens onze steun te continueren.

De Beiaarden

De gemeente Eindhoven kent twee beiaarden, één geplaatst op het stadhuis en één in de stadskerk St. Cathrien. Deze laatste, één der grootste van Europa, is de oorspronkelijke Philipsbeiaard die in 1987 op kosten van de NV Philips verplaatst werd van het terrein van het Evoluon naar de stadskerk St. Cathrien. De NV Philips stelde tevens een fonds ter beschikking voor onderhoud en exploitatie. Een beiaardcommissie adviseert over de bespelingen en exploitatie van de twee beiaarden.

De gemeente Eindhoven stelt in 1993 ten behoeve van de stadhuisbeiaard een bedrag van f 35.000,— ter beschikking. Door de ontwikkelingen in het stadshart (muziekcentrum, plan Smalle Haven) zal met name de functie van de Philipsbeiaard in de stadskerk St. Cathrien versterkt kunnen worden. Alvorens eventuele voorstellen te doen dienen de voornoemde ontwikkelingen te worden afgewacht. In eerste instantie kan gedurende een periode van drie jaar een beroep worden gedaan op een bijdrage uit het Cultuurfonds.

De Muziekkiosk Wim van Doorne

In 1990 werd op een historische plek de geheel door het particulier initiatief bekostigde nieuwe muziek-kiosk in het Stadswandelpark in gebruik genomen. Het ruime en van een goede akoustiek voorziene openluchtpodium biedt vooral ruimte voor het optreden van amateur-muziekgezelschappen. De gemeente heeft de grond ter plaatse om-niet ter beschikking gesteld. De exploitatie geschiedt volledig door het particulier initiatief.

Vereniging Paraplu

Sinds april 1985 is de Vereniging Paraplu actief. De vereniging streeft ernaar zoveel mogelijk muzikanten en aanverwanten bij elkaar te brengen, ongeacht

hun muzikale stijl, ervaring, achtergrond of kennis. De vereniging telt momenteel 200 leden die in vaste of wisselende formaties optreden. De vereniging heeft haar onderkomen in een voormalige school, gelegen aan de Genneperweg.

3.4. Samenhang

Zoals in het voorafgaande al is aangegeven dient er een goede samenhang te bestaan tussen het rijksbeleid, het beleid van de Provincie Noord-Brabant en dat van de gemeente Eindhoven. Naast het feit dat de gemeente voor afname zorgt en daarvoor de accommodatie biedt (en zoals bij het muziekcentrum en Plaza Futura nieuwe en aanzienlijke investeringen doet) bestond er voor 1985 een gezamenlijke verantwoordelijkheid met betrekking tot de grote producerende regionale gezelschappen. Het is bitter om te constateren dat er sprake is van een verdergaande achterstelling, voornamelijk ten aanzien van HBO, dat de podiumkunstenoperatie aanzienlijke financiële offers heeft geëist van de gemeente Eindhoven en dat het overleg met de gemeente van rijkszijde nauwelijks wordt gevoerd.

Met het zogenaamde verdeelprogramma ondersteunt de Provincie Noord-Brabant instellingen die het provinciale beleid met betrekking tot de deelsector uitvoeren, waardoor een pluriform en samenhangend aanbod van podiumkunsten kan ontstaan, gespreid over de provincie. Voor de klassieke muziek is voor Eindhoven van belang de subsidiëring van muziekactiviteiten waaronder concoursen. Via de Stichting Brabant Pop en de Stichting Brabantse Podia voor Jazz en Geïmproviseerde Muziek subsidieert de provincie Eindhovense podia, zoals De Effenaar, Jazzpower (café Wilhelmina) en het Zuid-Nederlands Jazzfestival. Het Apollohuis verkreeg een bijdrage via het verdeelprogramma professionele podiumkunsten. Via een convenant zouden de bestuurlijke verhoudingen en verantwoordelijkheden beter geregeld kunnen worden.

4.

Historie, traditie, folklore, cultuurhistorische musea

4.1. Algemeen

Als algemeen uitgangspunt geldt voor de sector het instandhouden van het culturele erfgoed. Dit betekent aandacht voor de (cultuur)historie, zorg voor het gebouwde monument, de archeologie (het bodemarchief) en de folklore. Naast het bewaren gaat het ook om het toegankelijk maken.

4.2. De beleidsmiddelen

A. *Gericht op producenten*

In de sector kan in zekere zin over producenten worden gesproken wanneer we het hebben over auteurs en wetenschappers die zich met de onderwerpen bemoeien die hierboven zijn opgesomd. Het verdient aanbeveling om stimulerend te werken, zoals trouwens ook gebeurt wanneer de gemeente Eindhoven mede subsidieert bij publicaties. Te overwegen zou zijn om een gerichte publicatiereeks op te zetten, bijvoorbeeld onder de naam "Eindhoven Cahiers" en hiervoor een uitgever te interesseren, waarbij ook de gemeente Eindhoven een financiële bijdrage zou moeten leveren.

B. *Gericht op bemiddelaars*

▪ *Museum Kempenland*

De gemeente Eindhoven subsidieert de Stichting Museum Kempenland jaarlijks met een bijdrage van f 973.000,— (1992). Doelstelling van het museum is het instandhouden en exploiteren van een cultuurhistorisch museum voor de stad Eindhoven en de Kempen en hiermee de kennis omtrent en de kennisgeving met de historie van het gebied te bevorderen. Het museum bouwt gestaag aan zijn collectie, houdt gemiddeld 12 tentoonstellingen per jaar, vaak

vergezeld door een publicatie, trekt ± 16.000 bezoekers per jaar en vervult een rol als coördinerend en initiërend instituut op het gebied van de lokale historie. In vergelijking met andere cultuurhistorische musea functioneert het museum goed. Een probleem is de te geringe depotruimte.

Wij hebben het voornemen om het beleid ten aanzien van het museum voort te zetten, waarbij wij tevens zullen onderzoeken of een mogelijke verbreding van het regionale draagvlak is te bevorderen.

- *Het Streekarchief Regio Eindhoven-Kempenland*
Doelstelling van het Streekarchief – dat via een gemeenschappelijke regeling gesubsidieerd wordt door en diensten verleent aan een aantal gemeenten in Zuid-Oost Brabant – is het beheer van archiefbescheiden van de gemeenten behorende tot het samenwerkingsverband regio Eindhoven-Kempenland.

Hoewel niet vallend onder de directe verantwoordelijkheid van de gemeente Eindhoven, er is immers sprake van een gemeenschappelijke regeling, speelt het archief een belangrijke rol binnen het werkgebied. Het archief trekt per jaar ± 5.000 bezoekers en werkt bij historische tentoonstellingen vaak samen met Museum Kempenland. Het archief treedt naar buiten door middel van publicaties, lezingen en cursussen en onderhoudt contacten met verschillende verenigingen en instellingen die op het terrein van de geschiedbeoefening actief zijn. Daarnaast heeft het archief een adviserende taak op het gebied van monumentenzorg, archeologie en straatnamen. De huisvesting en daaraan tevens gekoppeld de toegankelijkheid is verre van optimaal. De gemeente Eindhoven reserveert per jaar f 10.000,— voor de conservering van historisch audio-visueel materiaal.

C. *Gericht op consumenten*

In feite wordt de gehele Eindhovense bevolking dagelijks geconfronteerd met het verleden. Daarnaast is er

een aantal burgers die al of niet in verenigingsverband specifieke aandacht besteden aan de cultuurhistorie of folklore, zoals de Begeleidingscommissie Archeologie en de plaatselijke afdeling van het Noord-Brabants Genootschap. De gemeente Eindhoven subsidieert de Eindhovense Schuttersgilden met als doelstelling het instandhouden van folkloristische waarden, gekoppeld aan de bevordering van broederschap. In 1992 werd aan de 10 schuttersgilden met 350 leden f 20.500,— ter beschikking gesteld. De gilden bepleiten verhoging van het subsidie in verband met de fors stijgende kosten, voornamelijk in de huisvesting.

In dit kader zijn nog te noemen: Het Oranje Comité, met een jaarlijkse subsidie van ± f 24.000,— en de bijdrage van f 5.000,— in de kosten van de jaarlijkse carnavals-optocht. Wij zijn van plan deze subsidiëring voort te zetten.

4.3. Enige specifieke onderwerpen

Archeologie

In 1989 vond een grootschalig archeologisch onderzoek plaats op het Heuvelterrein. De resultaten waren zo positief dat het college van burgemeester en wethouders opdracht gaf een toekomstgerichte visie te ontwikkelen, de nota "De toekomst van archeologisch onderzoek in Eindhoven" waarin opgenomen een zogenaamde "attentiekkaart van archeologisch belangrijke gebieden", een prioriteits-stelling voor onderzoek in relatie tot bedreiging van het bodemarchief en een voorstel voor structureel onderzoek, vergezeld van een kostenbegroting. Tot en met 1993 is per jaar een bedrag beschikbaar gesteld voor archeologisch onderzoek, zonder dat sprake is van een structurele voorziening. Tot nu toe wordt daarbij gebruik gemaakt van de opgravingsbevoegdheid van het Instituut voor Pré- en Protohistorie te Amsterdam. Een structurele voorziening is essentieel in verband met noodzakelijke continuïteit, gelet op de vele bodemversturende

activiteiten in Eindhoven, waardoor het bodemarchief verloren gaat. Bovendien is conform de Monumentenwet een opgravingsbevoegdheid vereist, die slechts in het geval van een structurele aanpak kan worden verkregen, inhoudende het aantrekken van een archeoloog en veldtechnicus, de beschikbaarheid van een depot en een budget voor veldonderzoek. De totale kosten per jaar bedragen f 217.000,— (peil 1993). Voor 1994 zijn vooralsnog geen middelen beschikbaar om een structurele voorziening te realiseren.

Indien niet wordt opgegraven in onze stad, zal het bodemarchief, gelet op de vele bouwactiviteiten, onherstelbaar worden verstoord. Het is daarom een onvermijdelijkheid dat nu dient te worden gehandeld. Een structurele voorziening is eveneens gewenst om continuïteit in deskundigheid te bewerkstelligen.

De stadskerk St. Cathrien; cultureel gebruik

De stadskerk St. Cathrien is eigendom van de gemeente Eindhoven die de kerk voor een symbolisch bedrag ter beschikking stelt voor de rooms-katholieke eredienst. Daarnaast kan de kerk gebruikt worden voor culturele doeleinden mits deze het karakter van de eredienst niet schaden. De afdeling Kunst en Cultuur van de dienst MCZ coördineert dit cultureel gebruik. Met een zekere regelmaat vinden concerten in de kerk plaats, waarbij ook gebruik wordt gemaakt van het onlangs geheel gerestaureerde orgel (de restauratiekosten werden grotendeels opgebracht door het particulier initiatief). De organisatie van de muziekuitvoeringen wordt verzorgd door de Stichting Muziek in de Cathrien en de Stichting Vrienden van het Orgel. Er is geen aparte structurele begrotingspost voor de culturele activiteiten. Wel wordt gebruik gemaakt van de culturele fondsen. Wij stellen voor de ontwikkelingen in het stadshart af te wachten om te bezien of en op welke wijze een versterkte invulling van het cultureel gebruik van de stadskerk gewenst is.

Monumentenzorg

Het onderdeel monumentenzorg verschijnt niet op de begroting kunst en cultuur maar op de begroting van de dienst Beheer Woningen en Gebouwen. Gekozen is voor de koppeling aan deze dienst in verband met de op deze dienst aanwezige deskundigheid.

Het hoofd van de afdeling KC/MCZ (of diens vervanger) is qualitate qua lid van de adviserende Monumentencommissie.

De Stichting Préhistorisch Openluchtmuseum

In december 1982 werd in Eindhoven de Stichting Préhistorisch Openluchtmuseum opgericht met als doel een préhistorische nederzetting te reconstrueren. Het aan de Tongelreep gesitueerde dorp trekt jaarlijks 65.000 bezoekers. Een structurele subsidie zou aanbeveling verdienen.

Stichting Ton Smitshuis

Via het particulier initiatief wordt in de voormalige atelierwoning van de overleden schilder-cartoonist Ton Smits een selectie van diens werk getoond. Het museum is op afspraak openbaar toegankelijk. De gemeente Eindhoven verleent geen structurele bijdrage, maar heeft in 1983 een éénmalige bijdrage verleend voor de inrichting. In 1993 was de stichting initiatiefnemer van de organisatie van de Internationale Cartoontentoonstelling die plaatsvond in het muziekcentrum.

4.4. Samenhang

Onder Minister Brinkman is een duidelijke taakafbakening tussen de 3 grote overheidslagen gerealiseerd, met name in de sector musea. Het rijk heeft zijn directe bemoeienis beperkt tot cultuuruitingen van nationaal en internationaal belang. In de relatie tot de gemeente Eindhoven zijn er geen door het rijk gesubsidieerde musea te noemen, hoewel de internationale betekenis van het Van Abbemuseum wel door de minister is

erkend. Behalve taken voor musea van (inter)nationale betekenis, heeft het rijk de zorg voor instituties van landelijke betekenis zoals het Rijkslaboratorium.

Verder stimuleert het rijk het totstandkomen van bijzondere projecten en werkzaamheden, waaronder restauraties van museale collecties.

In 1988 is de nieuwe Monumentenwet in werking getreden. Uitgangspunt daarbij is dat, waar het gaat om het veilig stellen van cultuurgoederen van algemeen belang, de zorg hiervoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van de overheden en particulieren. Ontwikkelingen in opvattingen omtrent monumenten-(beleid) hebben met name betrekking op de gebouwde monumenten. Ten aanzien van archeologische monumenten zijn de opvattingen minder gewijzigd. Eén en ander heeft geleid tot een zekere mate van decentralisatie. Een aantal rijkstaken is doorgeschoven naar de lokale overheid.

Volgens de Archiefwet 1962 zijn alle overheidsorganen verplicht de onder hen berustende archiefbescheiden in goede en geordende staat te bewaren. Vanaf 1976 wordt een nieuwe archiefwet voorbereid. De contouren van het archiefbeleid op korte en middellange termijn zijn door de Minister van WVC in de Nota Archiefbeleid vastgelegd die in 1985 aan de Tweede Kamer is aangeboden. Het Voorontwerp van Wet tot herziening van de Archiefwet 1962 is in 1989 aan het veld voorgelegd. Ingrijpende veranderingen op organisatorisch gebied liggen niet in de lijn der verwachtingen.

De Provincie Noord-Brabant kent een groot aantal musea, in totaal circa 80. Met name de laatste 15 jaar is er een forse groei geweest van kleine meestal door vrijwilligers gerunde musea en oudheidskamers. Het beleid van de provincie is echter gericht op het instandhouden van één Noordbrabants museum. Verder geeft de provincie uiting aan zijn museale taak door het instandhouden van een steunfunctie-instituut (Vereniging van Musea in Noord-Brabant), dat naar de musea toe een

dienstverlenende en adviserende functie heeft. Tot slot biedt de provincie financiële mogelijkheden voor bijzondere projecten, tentoonstellingen en voor aankopen en restauraties. Voor de aankoop van werk van levende kunstenaars zijn er extra financiële mogelijkheden ontstaan voor musea en openbare instellingen waaronder gemeenten met vanuit het rijk doorgesluisde gelden, na beëindiging van toepassing van de Beeldende Kunstenaarsregeling. Aan de grote steden wordt rechtstreeks een budget ter besteding hiervoor beschikbaar gesteld. In de nieuwe Monumentenwet wordt aan de provincies slechts een zeer beperkte rol toebedeeld. Het kan zijn dat de provincie een coördinerende en verdelende taak krijgt voor gemeenten met een laag restauratiebudget (minder dan f 100.000,—).

Verder bekostigt de provincie de Noordbrabantse Monumentenfederatie (waarbij een aantal verenigingen op monumentengebied is aangesloten), de provinciale monumentenwacht (die rapporteert over de onderhouds-staat van monumenten) en de provinciaal archeoloog. De provincie heeft een budget voor het uitvoeren van archeologische noodopgravingen en verstrekt zogenaamde draaipremies voor het Brabantse molenbezit. Met betrekking tot geschiedbeoefening worden subsidies verstrekt aan ondermeer de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening en de Stichting Brabants Heem. De provincie heeft als zodanig geen bijzondere beleidstaken op archiefgebied maar oefent wel toezicht op de gemeenten uit via de Archiefwet.

5.

Letteren

5.1. Algemeen

Eindhoven wordt gekarakteriseerd door een geringe literaire produktie. De stad en ommelanden hebben weinig schrijvers voortgebracht en ook is de stad weinig

bezongen. Hedendaagse schrijvers, uit Eindhoven afkomstig, hebben zich meestal elders gevestigd. In het verleden zijn via het Fonds voor de Kunstenaars opdrachten verstrekt, o.a. in de vorm van een succesvolle "toneelschrijfwedstrijd", waarbij de bekroonde stukken zijn opgevoerd. Het beleid in deze sector is voornamelijk gericht op de bemiddelaars. De Coöperatieve Vereniging Opwenteling, die als doelstelling heeft jonge en onbekende dichters en schrijvers in de gelegenheid te stellen te publiceren en bekendheid te geven aan hun werk, ontvangt een structurele bijdrage. De Provincie Noord-Brabant verstrekt een subsidie van f 20.000,—; de bijdrage voor 1992 van de gemeente Eindhoven is f 8.500,—. Wij zijn voornemens de bijdrage te continueren.

5.2. De beleidsmiddelen

A. Gericht op producenten

De algemene beleidsmiddelen, zoals het Fonds voor de Kunstenaars en het Cultuurfonds, worden in geringe mate aangesproken (zie boven).

B. Gericht op bemiddelaars

De Stichting Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek Eindhoven (GOBE) die in 1991 haar vijfenzeventig jarig bestaan vierde heeft als doelstelling "het bevorderen van het vrije verkeer van informatie door deze informatie te verzamelen, toegankelijk te maken en ter beschikking te stellen aan een ieder en dit te bereiken door de instandhouding en bevordering van het openbare bibliotheekwerk in de gemeente Eindhoven". In 1993 bedraagt het subsidie van de gemeente Eindhoven f 8.084.385,—. De GOBE heeft ± 80.000 abonnees, een lezersdichtheid van 42%, waarmee ze landelijk aan de top staat; per jaar bezoeken ongeveer 1.000.000 mensen het hoofdgebouw en de filialen. Het beleid berust op een door de raad in 1988 vastgestelde beleidsnota. In het kader van de meerjarenplan-

ning 1992-1995 verzoekt het bestuur van de GOBE uitbreiding op de bestaande lokatie. Wij zullen deze wens betrekken bij onze algemene financiële afwegingen en bij de gemeentelijke herhuisvestingsplannen. In de Ombuigingsoperatie 1991-1994 dient de bibliotheek onder andere door aanpassing van tarieven een bezuiniging op te brengen van f 400.000,—. Voorts subsidieerde de gemeente Eindhoven uit het Cultuurfonds drie jaren achtereen de Stichting Nacht van het Boek. Overwogen kan worden de stichting structureel te gaan subsidiëren.

Tenslotte heeft zich in de stad de Stichting Plint gevestigd die uitgever is van affiches en kaarten waarop gedichten worden gecombineerd met werk van beeldende kunstenaars. Regelmatig wordt aan Eindhovense kunstenaars opdracht verstrekt om het beeld bij de gedichten te verzorgen. Een bijdrage in de exploitatie / huisvestingskosten van f 10.000,— per jaar is gewenst teneinde de continuïteit van deze bijzondere stichting te waarborgen. Voorts zou de uitbouw naar een poëziecentrum kunnen worden onderzocht.

C. Gericht op consumenten

Het beleid geschiedt in deze via de GOBE. Voorts maken enkele (culturele) instellingen, zoals het Academisch Genootschap, regelmatig gebruik van het Fonds Cultuurspreiding om het publiek via lezingen van schrijvers en dichters met literatuur te confronteren. Het Centrum voor de Kunsten besteedt aandacht aan de letteren.

5.3. Samenhang

Gelet op het voorafgaande behoeft het onderwerp samenhang geen verdere toelichting.

6.

Mediabeleid

De hoofduitgangspunten van het rijksbeleid inzake het publieke bestel van het mediabeleid zijn:

- het functioneren van de politieke democratie en de vrijheid van informatie;
- het bevorderen van de cultuur en het behoud van de culturele pluriformiteit.

Gelet op de voornoemde uitgangspunten en de Mediawet kan het gemeentelijk mediabeleid als volgt worden omschreven:

- indien mogelijk voorwaarden en waarborgen creëren voor een pluriform aanbod en een kwalitatief goede informatievoorziening;
- verruiming van het op individuele voorkeuren gerichte programma-aanbod;
- het stimuleren van het gebruik van moderne media waarbij de toegankelijkheid voorop staat.

De lokale omroep kan binnen de huidige mediadragers voor een goede aanvullende berichtgeving zorgen en daardoor een bijdrage leveren aan de pluriformiteit van berichtgeving. De kabelbeheerder is conform de mediawet verplicht om het programma van de lokale omroep onverkort te verspreiden naar alle aangeslotenen op de inrichting.

De lokale omroep heeft conform de mediawet als doel: "een omroep-programma te verzorgen dat in zodanige mate is gericht op bevrediging van de in de gemeente levende maatschappelijke, culturele, godsdienstige en geestelijke behoeften, dat de instelling geacht kan worden van algemeen nut te zijn".

Dit betekent o.a. dat expliciet rekening moet worden gehouden met allochtone bevolkingsgroepen.

Op 21 juni 1993 besloot de raad dat de Stichting Omroep Eindhoven voor de gemeente Eindhoven een representatieve omroepinstelling is. Dit betekent dat het commissariaat voor de media aan de stichting de zendmachtiging zal verstrekken. Ten aanzien van Kabel-

televisie Eindhoven N.V. kan vermeld worden, dat een gemeentelijke projectgroep bezig is de mogelijkheden te onderzoeken van afstoten van het gemeentelijke aandelenpakket in de N.V.

Uitgangspunten voor het gemeentelijke beleid op het terrein van de invulling en herverdeling van het programma-aanbod van Kabeltelevisie Eindhoven N.V. zijn de in de advies-nota "Criteria en eisen voor het programma-aanbod op de kabel" geformuleerde criteria en de daarbijbehorende randvoorwaarden en eisen. Wij zullen in de komende raadsperiode ons beleid ten aanzien van de media voortzetten en verder ontwikkelen.

7.

Audiovisuele kunsten

7.1. Algemeen

Op het gebied van de audiovisuele kunsten (foto, film, video, audio) voert de gemeente Eindhoven een beperkt beleid. Incidenteel doen producenten een beroep op de culturele fondsen en in de afgelopen jaren zijn via het Fonds voor de Kunstenaars opdrachten verstrekt. Gedurende enige jaren functioneerde het Video Collectief Cycloop met steun van de gemeente.

Het Centrum voor de Kunsten kent een afdeling Audio Visueel. Op het gebied van de bemiddeling subsidieert de gemeente Eindhoven het onderdeel filmhuis binnen de Stichting Plaza Futura. Daarnaast zijn er voorstellingen van (kunstzinnige) films in het kader van de activiteiten van Studium Generale van de TUE, het Centrum voor de Kunsten en De Effenaar.

In Eindhoven is de Stichting Lon Chaney Drama's gevestigd die zich bezig houdt met audiovisuele producties, waaronder 16 mm film, home-video-tapes en presentaties. Via de inspraakprocedure werd aangedrongen op een beter beleid en beleidsbepaling voor de sector.

7.2. De beleidsmiddelen

A. Gericht op producenten

In incidentele gevallen wordt gebruik gemaakt van het Fonds voor de Kunstenaars.

B. Gericht op bemiddelaars

Met het in gebruik nemen van Plaza Futura kent de gemeente Eindhoven een goed geoutilleerd en functionerend filmhuis dat in 1992 voor 1.825 voorstellingen 36.700 bezoekers trok.

Daarnaast bestaat er een regelmatig aanbod van kwaliteitsfilms via Studium Generale van de TUE en de afdeling Audio Visueel van het Centrum voor de Kunsten.

Vermeldenswaard is verder dat Eindhoven een goed commercieel aanbod kent met 11 bioscoopzalen met in totaal 2.642 zitplaatsen.

C. Gericht op consumenten

Zoals hierboven al is genoemd richt het Centrum voor de Kunsten zich op de actieve beoefening van de audiovisuele kunsten. In Eindhoven functioneren 9 foto- en filmclubs die als amateurkunstverenigingen worden gesubsidieerd. Wij zullen ons beleid in deze voortzetten.

7.3. Samenhang

De Stichting Plaza Futura functioneert binnen de Brabantse Vereniging van Filmtheaters. De vereniging ontvangt een jaarlijkse subsidie van de Provincie Noord-Brabant. Zij heeft onder andere tot taak een samenhangend beleid van en samenwerking tussen de filmhuizen in Noord-Brabant te bewerkstelligen.

8.

Amateurkunst, kunstzinnige vorming

8.1. Algemeen

Eindhoven kent van oudsher een bloeiend en goed georganiseerd amateurkunstleven. Zo zijn er o.a. zangkoren, orkestverenigingen, volksdansgroepen, operetteverenigingen, toneelgezelschappen, harmonieën en fanfarekorpsen, waarbij de artistieke prestatie vaak op een hoog peil staat. De stimulering van die artistieke kwaliteit is het uitgangspunt van de hieronder uitvoeriger beschreven Verordening subsidiëring amateurkunst 1993. Jaarlijks vindt een groot aantal voorstellingen, tentoonstellingen en concerten plaats, waarbij gebruik wordt gemaakt van de gemeentelijke podia en de sinds 1990 in gebruik genomen Muziekkiosk Wim van Doorne. Deze kiosk, geheel bekostigd door het particulier initiatief (ook de exploitatie), opgericht op de plaats van een vroegere "kiosk" is een welkome aanvulling op het gemeentelijke voorzieningen-niveau. Een probleem bij de amateurkunst is de onvoldoende mogelijkheid tot repeteren. Wij trachten in de ruimtebehoefte te voorzien door aandacht te vragen voor repetitieruimte in wijkgebouwen en door in doelstellingen van door ons gesubsidieerde culturele instellingen het ruimte geven aan de amateurkunst op te laten nemen. Wij achten in deze spreiding van de verenigingsactiviteiten over de stad een wezenlijk uitgangspunt voor deze sector. Aan centrale voorzieningen ware derhalve in het algemeen geen voorkeur te geven. Een probleem is echter ontstaan door de verregaande milieu-eisen gericht op tegengaan van geluidsoverlast, waardoor beperkingen worden opgelegd aan bijvoorbeeld repeterende harmonieorkesten.

In dit hoofdstuk is de indeling producenten, bemiddelaars en consumenten niet erg bruikbaar, zodat we ons zullen beperken tot de opsomming van beleidsmiddelen.

8.2. De beleidsmiddelen

Het Centrum voor de Kunsten

Het centrum dat in 1989 ontstond uit een fusie tussen de Stichting Kunstzinnige Vorming Eindhoven, de Stichting Ballet en Beweging en de Stichting de Eindhovense Muziekschool, heeft als doelstelling het bevorderen en verrichten van activiteiten op het gebied van de kunstzinnige vorming.

Door middel van cursussen, lessen, voorstellingen en excursies worden mensen geactiveerd om actief aan kunstbeoefening deel te nemen. De gemeentelijke bijdrage in 1993 is f 6.451.000,—. Het centrum heeft ongeveer 5.000 cursisten en leerlingen en verzorgt ongeveer 150 voorstellingen per jaar. Op het gebied van de muzikale vorming overtreft de vraag het aanbod. Nu het centrum echter een aantal jaren functioneert is het zinrijk de opzet en bedrijfsvoering door te lichten en het centrum om een ondernemingsplan te vragen, analoog aan de plannen van de stadsschouwburg, het muziekcentrum en het Van Abbemuseum. In het beleidsplan van het Centrum voor de Kunsten wordt aandacht gevraagd voor de inbouw van de kunstzinnige vorming in het onderwijs, voor vooropleiding voor het kunstvakonderwijs en voor kunstzinnige vorming voor etnische minderheden. In algemene zin, gelet op de beleidsuitgangspunten van de gemeente Eindhoven ten aanzien van onderwijs en etnische minderheden, ondersteunen wij het streven van het Centrum voor de Kunsten. Voorlopig zijn wij van plan het beleid ten aanzien van het centrum voort te zetten.

Kunstbeoefening door amateurs / amateurkunst

De Verordening subsidiëring kunstbeoefening door amateurs 1983 was erop gericht de artistieke en technische vaardigheden van amateurkunstbeoefenaren te ontwikkelen onder deskundige leiding. Dit gebeurde door subsidiëring, gekoppeld aan specifiek benoemde onderdelen, aantal leden en activiteiten. Het gaat om

117 verenigingen met 5.378 leden. Voor 1992 bedroeg de gemeentelijke bijdrage f 679.000,—. Besloten was de verordening aan te passen vanwege onder meer het bewerkelijke karakter in verband met de uitvoering en de te geringe kwaliteitstoetsing. Inmiddels is de Verordening subsidiëring amateurkunst 1993 door de raad vastgesteld. Met de invoering van deze nieuwe verordening, welke invoering op zich eveneens bewerkelijk is, is in 1993 begonnen. Tevens is, budgettair neutraal, een fonds voor amateurkunst gevormd.

Vereniging Dr. Ariënsgroep inzake Wagenspel

De gemeente Eindhoven subsidieert de vereniging Dr. Ariënsgroep die zich ten doel stelt de Eindhovense bevolking te confronteren met amateurtoneel door in de Eindhovense wijken wagenspelen op te voeren. Het subsidie bedragt in 1993 f 7.000,—. Wij hebben het voornemen het beleid in deze voort te zetten.

Christelijke Muziekvereniging "Wilhelmina"; organisatie Volkskerstzang

Jaarlijks ontvangt de vereniging een bedrag voor de organisatie van de Volkskerstzang. In 1993 is een bedrag van f 3.600,— gereserveerd. Wij zullen het beleid in deze voortzetten.

De sectie Cultuur van de Stichting Studenten-voorzieningen Eindhoven (SSE)

Binnen de SSE functioneert een sectie Cultuur die onder de noemer Eindhoven Studentenstad opteert voor een nadrukkelijke rol in de actieve en passieve cultuurbeleving in Eindhoven, door een concentratie van culturele studentenverenigingen in een pand in de binnenstad.

8.3. Samenhang

Het rijk neemt de zorg op zich van het instandhouden van landelijke ondersteuningsinstituten en maakt daarnaast bijzondere projecten financieel mogelijk om aldus

te komen tot kwaliteitsverbetering. De Provincie Noord-Brabant heeft zich tot taak gesteld het instandhouden van een provinciaal steunfunctie instituut, zoals het Brabants Instituut Steunfunctie Kunstzinnige Vorming (BISK).

9.

Subcultuur, vernieuwing, minderheden

In het Program van Samenwerking tussen de politieke partijen wordt het beleidsvoornemen uitgesproken dat "op het gebied van kunst een gevarieerd aanbod geboden moet worden en vernieuwende vormen en subcultuur hun plaats dienen te krijgen".

De aandacht voor vernieuwende vormen wordt over het algemeen vertaald door binnen de verschillende sectoren een beroep mogelijk te maken op het Fonds voor de Kunstenaars of het Cultuurfonds en door in de doelstellingen van de uitvoerende instituten dit element op te nemen. Enkele instituten zoals bijvoorbeeld Het Apollohuis leggen zelfs de nadruk op vernieuwing. Het begrip subcultuur behoeft een nadere omschrijving. In 1986 produceerde de toenmalige Kunststichting een korte notitie, waarin getracht werd het begrip nader te omschrijven. Subcultuur werd omschreven in ruime zin als: cultuur van groepen die bestaan naast en die zich in culturele zin onderscheiden van gevestigde cultuur. Ter verduidelijking: het culturele produkt maakt deel uit van een stijl van leven, wonen en werken, die zich onderscheidt van andere stijlen, waaronder de dominante.

Deze stijl is een geïntegreerd onderdeel van het culturele produkt. In deze zin is dan ook de vraag- en aanbodzijde moeilijk te scheiden. Het culturele produkt maakt deel uit van een breder verband/netwerk waar een eigen stelsel van normen wordt gehanteerd.

Een onderscheid is te maken tussen progressieve en regressieve cultuur.

Bij progressieve cultuur zijn de normen en instituties gericht op:

- het ontwikkelen van tegenspraken op gangbare normen;
- het tot stand brengen van een fundamenteel nieuwe maatschappelijke situatie;
- niet gebonden aan de esthetische voortreffelijkheid als standaard van de heersende cultuur;
- vervaging van het onderscheid tussen amateurisme en professionalisme;
- experiment;
- kritische zin;
- grote gedrevenheid.

Bij regressieve cultuur zijn de normen en instituties gericht op:

- gebrek aan vernieuwingszin;
- imitatie;
- normen die niet meer, of niet meer op deze wijze in de bestaande maatschappij gelden.

De activiteiten uit het subculturele veld hebben de volgende zaken geheel of gedeeltelijk gemeen:

- de activiteiten c.q. produkten conformeren zich niet aan de gebruikelijke, als zodanig geaccepteerde, heersende disciplines;
- voor de beoefenaren van subculturele uitingen bestaan over het algemeen geen geïnstitutionaliseerde scholingsmogelijkheden;
- een onderscheid tussen amateurisme en professionalisme is veelal moeilijk te maken;
- beoefenaren van subculturele uitingen kennen over het algemeen een geringe organisatiegraad.

Binnen dit gebied vallen ook de culturele uitingen van allochtonen en culturele uitingen uit het emancipatieveld. De gemeente Eindhoven heeft in haar beleidsvoornemen uitgesproken dat aandacht dient te worden besteed aan beide categorieën. Met betrekking tot dit standpunt is aan de gesubsidieerde instellingen

verzocht in hun beleid met dit standpunt rekening te houden. Als specifieke beleidsmiddelen bestaan op dit gebied "specifieke aandacht voor kunstuitingen van allochtonen" binnen het Cultuurfonds, en de subsidiëring van de Vereniging Vrouw en Cultuur. Voorts functioneren binnen het gestelde kader De Effenaar en de Stichting Pop-Ei.

Culturele Uitingen van Etnische Minderheden

Kunst van minderheden functioneert in de context van de maatschappelijke werkelijkheid. De dagelijkse praktijk en realiteit waar groepen van minderheden mee te maken hebben verschillen in hun algemeenheid van die van autochtone groepen. Zo is er een duidelijke relatie tussen de sociaal-economische positie en de mate van culturele activiteit. Het gehalte en de omvang waarin kunst van minderheden tot stand wordt gebracht en in eigen of autochtone cultuur wordt geparticipeerd worden bepaald door de maatschappelijke omstandigheden van bepaalde groepen van minderheden, de mate waarin er in Nederland reeds een culturele historie is opgebouwd en de wijze waarop de culturele traditie uit het land van herkomst hier doorklinkt. Het is van belang om de verschillende etnische minderheidsgroepen onder één noemer te brengen. Tussen de diverse groeperingen bestaan grote verschillen. En op individueel niveau is niet altijd, niet in ieder opzicht en niet voor een ieder sprake van achterstand. Het onderkennen hiervan mag niet leiden tot het verlagen van de kwaliteitsnormen. Dit betekent dan ook dat minderhedenkunst als zodanig niet bestaat. Met kunst van minderheden wordt bedoeld op kunstuitingen in al hun diversiteit: variërend van amateur tot professioneel, verschillend per stroming, etnische groep en individu.

Bij de vaststelling van het beleidsplan 1988-1991 werd voor het jaar 1988 en 1989 een bedrag van f 50.000,— per jaar opgenomen om voor culturele uitingen van etnische minderheden uitgaven te doen. Bij de vaststelling van het beleidsplan 1990-1993 werd besloten

de storting in het Cultuurfonds vanaf 1990 met f 40.000,— per jaar te verhogen, waarvan f 25.000,— ten behoeve van de culturele uitingen van etnische minderheden. Wij zullen ons beleid in deze voortzetten.

De Vereniging Vrouw en Cultuur

In januari 1992 besloot de raad van de gemeente tot een structurele subsidiëring van de Vereniging Vrouw en Cultuur. De vereniging stelt zich ten doel de vrouwen-cultuur en met name de vrouwenliteratuur te stimuleren en onder aandacht te brengen van een breder publiek. Dit doel tracht men te realiseren door lezingen, cursussen, een vrouwenboekfestival, het organiseren van onderwijsprojecten en een cursus deskundigheidsbevordering. Het jaarlijkse subsidie is voor 1993 vastgesteld op f 20.600,—. Wij zullen ons beleid in deze voortzetten.

Stichting De Effenaar

Binnen de gemeente neemt De Effenaar een specifieke plaats in. Zij richt zich primair op jongeren en heeft een programmering die gericht is op nieuwe ontwikkelingen. De Effenaar neemt zowel nationaal als internationaal een vooraanstaande positie in. De Effenaar heeft zich ontwikkeld van een open jongeren centrum tot een cultureel centrum voor jongeren.

Deze ontwikkeling is het gevolg van:

- de individualisering van jongeren;
- het verdwijnen van een aantal klassieke strijdpunten;
- een aantal verworvenheden dat bevochten is door vorige generaties.

De cultuur die De Effenaar uitdraagt is een jongeren-cultuur die "street-credibility" wordt genoemd en direct aanspreekt bij de doelgroep. De Effenaar is te beschouwen als een springplank naar de cultuur met de grote "C".

In 1993 is besloten de Stichting De Effenaar van de welzijnsector over te brengen naar de sector cultuur met het bijbehorende gemeentelijke subsidie dat

f 570.000,— bedraagt. Binnen De Effenaar bestaan plannen voor een verbouwing, voornamelijk gericht op de uitbreiding van de capaciteit van de grote zaal. Voorts zijn signalen afgegeven met betrekking tot problemen met de exploitatie, doordat er onvoldoende middelen voor het personeel beschikbaar zijn. Wij hebben het voornemen om het beleidsplan van De Effenaar ter bespreking aan de raad voor te leggen.

Stichting Pop-Ei

Sinds begin jaren tachtig tracht de Stichting Pop-Ei de popmuziek en de status van de popmuzikant op een zo breed mogelijk terrein te bevorderen. Binnen de stichting zijn er medio 1989 personeelsproblemen ontstaan. Deze problemen hebben de afgelopen jaren in toenemende mate het functioneren van de organisatie belemmerd. Eind 1990 waren de problemen van zodanige omvang dat ingrijpen in de organisatiestructuur onvermijdelijk was. Teneinde een oplossing te bieden voor de problemen is gekozen voor een organisatiestructuur, waarin taken en bevoegdheden zodanig zijn verdeeld over de (hoofd)activiteiten, dat de oorzaken van de conflicten uit het verleden worden weggenomen en nieuwe conflicten in de toekomst worden vermeden. De organisatiestructuur is sinds medio september 1991 verdeeld in een drietal hoofdactiviteiten die in overeenstemming zijn met de subsidietitel.

Deze zijn:

- uitbouwen van het huidige centrum;
- opzet van een popservicebureau;
- promotie, stimulering en coördinatie van openlucht popevenementen in Eindhoven.

Wij zullen ons beleid in deze, vertaald in een jaarlijkse bijdrage (f 234.000,— in 1993), voortzetten.

Stichting 6de Kolonne (2B)

Sedert 1982 biedt het alternatieve centrum 2B (Dommelstraat 2B) ruimte voor ontwikkeling en presentatie van diverse culturele uitingen en worden er activiteiten geor-

ganiseerd. De Stichting 6de Kolonne wenst geen gebruik te maken van een gemeentelijke subsidie, maar hecht ten zeerste aan de plaats en sfeer van de ruimte die men in gebruik heeft.

Stichting Element Terre

De Stichting Element Terre heeft domicilie gekozen in een voormalige garage aan de Kanaaldijk Zuid.

Men probeert een relatie te leggen tussen cultuurbeleving en welzijn, exploiteert een gebouw en organiseert culturele evenementen.

De gemeente Eindhoven heeft incidentele bijdragen verleend via de culturele fondsen en via het Fonds Sociale Vernieuwing.

VI. Een toekomstvisie; de gewenste ontwikkelingen in de periode 1995-2015

Inleiding

Tijdens de inspraakperiode over de concept-nota (mei-juni 1992) is van diverse kanten de opmerking gekomen dat een langere-termijn-planning, een toekomstvisie, ontbreekt. Dit wordt als een gemis ervaren. Die constatering is in algemene zin juist, hoewel als bijlage het hoofdstuk Kunst en Cultuur uit de nota "Eindhoven open stad, Eindhoven op weg naar 2015" in de concept-nota was opgenomen.

Wij hebben echter gehoor gegeven aan de suggestie en een meer uitgewerkte toekomstvisie toegevoegd, die via een afzonderlijke inspraakprocedure aan belangstellenden en belanghebbenden is voorgelegd. Reacties zijn verwerkt. Achtereenvolgens komen aan de orde: de plaats van kunst en cultuur, gerelateerd aan de verwachte maatschappelijke / culturele en bestuurlijke / staatkundige ontwikkelingen, ideeën over de invulling van het Kunst- en Cultuurbeleid met betrekking tot culturele voorzieningen in het Eindhovense stadsbeeld, met betrekking tot kunstenaarsbeleid, en afname van en deelname aan het kunst- en cultuuraanbod.

De veranderde samenleving en de plaats van Kunst en Cultuur daarin.

In de toekomstvisie is Zuid-Oost Brabant in 2015 een economisch technologisch kerngebied in Noord-West Europa. In Eindhoven is het grootstedelijke kunst- en cultuuraanbod van die regio geconcentreerd, er is een verscheidenheid van culturele voorzieningen, zowel van grootschalige op een breed publiek gericht, als van kleinschalige en middelgrote met een gespecialiseerd aanbod, gericht op een specifiek publiek. Delen van het aanbod trekken een internationaal publiek, andere delen richten zich sterker op stad en regio.

Er is een rijk kunstleven, gevoed door een concentratie van kunstenaars, in het beleid neemt de zorg voor het wonen, werken en stimuleren van het produceren door kunstenaars een belangrijke plaats in. Er is ruimte voor

het experiment, de toevallige gebeurtenis, voor festivals, manifestaties, tentoonstellingen en bijzondere kunstproducties.

Naast dit typische grootstedelijke beleid wordt kunst en cultuur op wijk- en dorpsniveau gestimuleerd en is er veel aandacht voor het individu en groeperingen met een specifieke eigen cultuur.

Dit kan ook, omdat het maatschappelijk draagvlak voor het Kunst- en Cultuurbeleid sterk is gegroeid sinds 1990. De oorzaken liggen onder meer in de hogere ontwikkeling van de bevolking, de toegenomen vrije tijd, de vergrote belangstelling voor afname van en deelname aan kunstproductie en het belang dat industrie en zakenleven hechten aan een creatief klimaat en een ruim geschakeerd aanbod.

Ook de overheid beschouwt het onderdeel kunst en cultuur als een kerntaak van het (regionale) bestuur, de rijksoverheid door een wezenlijke decentralisatie van taken, bevoegdheden en middelen, de lokale overheid door het verhogen van het begrotingsaandeel kunst en cultuur van de huidige 3% naar een percentage tussen de 5 en 10%.

De resultaten van de bijzondere aandacht voor de verschijningsvorm van de stad, het stadsbeeld (architectuur, stedenbouw, monumentenzorg, vormgeving van de openbare ruimte, toepassing van beeldende kunst, voor evenementen geschikt gemaakte ruimten, goede geïntegreerde groenvoorzieningen e.d.), zijn duidelijk af te lezen aan woon-, werk- en leefkwaliteit van stad en regio.

In het Kunst- en Cultuurbeleid zijn in afstemming op de cultureel-maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen vier niveaus te onderscheiden.

- *Het Europa van de steden, internationalisering*
Eindhoven zal zich daarin, met als uitgangspunt een specifieke eigen historisch gegroeide identiteit, meten met steden als Stuttgart, Bazel, Rotterdam, Grenoble.

- *De regio Zuid-Oost Brabant*

Er heeft landelijk en provinciaal gezien een duidelijke delegatie van taken, bevoegdheden en middelen plaatsgevonden. Op basis van een regioplan kunst en cultuur heeft op provinciaal niveau en binnen de regio een afstemming plaatsgevonden. Met andere overheden zijn convenanten afgesloten.

- *Het centrum, andere stedelijke kernen, dorpen, buurten en wijken*

Het stimuleren van “eigen culturele uitingen” heeft geleid tot een bloeiend kleinschalig kunst- en cultuurpatroon, gekoppeld aan voorzieningen en middelen, wat beheer betreft gedelegeerd naar een zo laag mogelijk niveau. In het centrum van het stedelijk gebied Eindhoven is een concentratie ontstaan van plekken rondom voorzieningen met een veelzijdig en geschakeerd aanbod. Die plekken zijn goed bereikbaar, gesitueerd in een goed vormgegeven aantrekkelijke omgeving.

- *Het individu*

Er is ruime aandacht voor het individu en / of voor groepen mensen met een specifieke cultuur. Die aandacht uit zich in de zorg voor een gedifferentieerd aanbod, voor goede informatie over bereikbaarheid en toegankelijkheid en de mogelijkheid zelf de kunst- en cultuurparticipatie vorm te geven.

Wat moet er gebeuren

- *Regionaal plan voor kunst en cultuur*

Min of meer gerelateerd aan de bovengenoemde vier niveaus zou, om de toekomstvisie te realiseren, het volgende moeten gebeuren.

Opstellen van een regionaal kunst- en cultuurplan waarin op de verschillende niveaus voorzieningen en andere beleidsmiddelen worden beschreven in hun onderlinge afstemming. In het plan kan een onderscheid gemaakt worden tussen centrale voorzieningen en voorzieningen op deelniveaus. Als centrale

instellingen kunnen worden genoemd: de Openbare Bibliotheek met een netwerk van dependances, een Centrum voor Kunstzinnige Vorming met een netwerk van gespreid aanbod, geografisch en cultureel bepaald. Een kunststichting die adviserend, stimulerend en coördinerend werkt, die informatie verspreidt en die ondersteunend / uitvoerend kan werken bij manifestaties en verbetering van deskundigheid.

Voorts dient een regionaal mediabeleid, museumbeleid en beleid gericht op archivering en archeologie vorm te worden gegeven en een afstemming met betrekking tot voorzieningen voor de podiumkunsten gerealiseerd te worden. In het regionale plan krijgt de vormgeving van woon-, werk- en leefmilieu bijzondere aandacht, evenals het functioneren van kunstenaars. De mogelijkheid tot actieve en passieve kunstdeelname wordt bevorderd door goede informatie, gedifferentieerde publieksbenadering en stimulerende maatregelen voor amateurkunst en kunstzinnige vorming.

- *Convenanten*

Met de rijksoverheid, provincie en andere grote Brabantse gemeenten zouden convenanten moeten worden afgesloten die taken- en middelenverdeling regelen.

- *Het centrum van Eindhoven*

Ons baserend op de ervaringen, theorievorming, en discussie van de Manifestatie Stad Beeld Eindhoven in 1991 en 1992, kiezen wij voor het beleid stedelijk gebied het volgende uitgangspunt: een Kunst- en Cultuurbeleid dat zich bij de spreiding van accommodaties en activiteiten mede laat leiden door het in de nota “Structuurschets Eindhoven binnen de Ring” beschreven ontwikkelingsconcept.

Eenzijds betekent dit dat het Kunst- en Cultuurbeleid bewust wordt ingezet om de aan de structuurschets ontleende strategische projecten te doen slagen,

anderzijds worden de ontwikkelingen en projecten gebruikt om de doelstellingen van het Kunst- en Cultuurbeleid te realiseren.

Ter toelichting

In de "Structuurschets Eindhoven binnen de Ring" wordt zowel op het niveau van de stad in haar regionale context als op het niveau van de binnenstad en haar directe omgeving een op de gegroeide situatie geënt zoneringsconcept voor de stadsontwikkeling bepleit. Op stedelijk niveau bestaat het concept uit een door verkeersinfrastructuur (autosnelwegen, luchthaven) ondersteunde activiteitenzone in de noordwestrand en een door het stroomgebied van de Dommel gedomineerde groene rustzone in de zuidelijke en oostelijke stadstrand. Daartussen ligt het gebied binnen de ring dat met zijn concentratie van voorzieningen, werkgelegenheid en inwoners als het meest verstedelijkte deel van de regio kan worden beschouwd. Op binnenstedelijk niveau zien we nagenoeg hetzelfde patroon. In de noordwestrand rond het Station en aan de tangenten (Fellenoord, Vonderweg) een activiteitenzone. Aan de zuid- en oostkant een groene corridor langs de Dommel en daartussen het eigenlijke stadshart. In de loop van de tijd is een drietal strategische projecten gedefinieerd om dit concept te concretiseren. Eerste prioriteit is gegeven (nota Koersbepaling) aan het project "versterking van het centrum". In dat kader zijn o.a. tot stand gekomen de Heuvelgalerie met het muziekcentrum, de herinrichting van het voetgangersgebied met de Markt als nieuw middelpunt en de geleidelijke opwaardering van enkele cityrandgebieden (de Bergen, het Stationsplein, Philip Morris). Op stapel staan thans de omgeving van de Emmasingel / Vijksteeg (inclusief herbestemming van het Emmasingelcomplex en het gebouw dat nu nog in gebruik is bij de Hogeschool), terrein Fens, de renovatie van het Hooghuis, het nieuwe stadskantoor, Smalle Haven, het Raiffeisenplein e.o. en de

herinrichting van de binnenring (reconstructie 18 septemberplein, aanleg stedelijke boulevards). Met de "Profielschets internationaal stedelijk knooppunt Eindhoven" zijn twee strategische projecten toegevoegd:

- "Het Sleutelproject Eindhoven / Veldhoven / Welschap"
- "Het Dommelzoneproject"

Het Sleutelproject verbindt de beide activiteitenzones uit de structuurschets en beoogt primair een internationaal concurrerend vestigingsmilieu voor bedrijven te ontwikkelen in de corridor die loopt vanaf het Station, via de Poot van Metz naar de luchthaven. Zowel aanleg van nieuwe bedrijventerreinen als herstructurering van bestaande accommodaties (Masterplan huisvesting Philips) is aan de orde. Ook een groot nieuw woongebied en grootstedelijke voorzieningen maken deel uit van de ambities.

Van essentieel belang voor het welslagen van het Sleutelproject is de introductie van een hoogwaardige openbare vervoerslijn. Die moet leiden tot reductie van de automobiliteit en tevens zorgen voor een attractieve verschijningsvorm. De halteplaatsen vormen een aanleiding tot concentratie van functies en intensivering van bebouwing.

Het Dommelzoneproject omvat de integrale opwaardering van beide onderscheiden groene zones. De Dommel wordt enerzijds gezien als een ecologische verbindingszone met hoge natuurlijke en landschappelijke waarden en anderzijds als drager van hoogwaardige woonmilieus en culturele en recreatieve voorzieningen.

Naast deze strategische projecten zullen ook de plannen van de vervoerregio grote effecten hebben op het stadsontwikkelingsproces. Met name het ster-vormig HOV-net en het fijnmazige fietspadennet zullen van invloed zijn op de (mogelijkheden tot) spreiding van voorzieningen.

Concreet kunnen bovenstaande ideeën voor het Kunst- en Cultuurbeleid als volgt worden uitgewerkt:

a. In de corridor EVW (Sleutelproject) activiteiten / accommodaties op het grensvlak van kunst- en cultuur en commercie:

- European Design Center (omgeving TUE / Station);
- (inter)nationale congressen (Evoluon en omgeving, WTCE, TUE, Hogeschool Eindhoven, Philipsstadion);
- grote publieksmanifestaties / concerten / shows (Philipsstadion, beursgebouw);
- Floriade (EVW-gebied, omgeving luchthaven);
- ateliers / galeries / kunsthall / bibliotheek (Emmasingelcomplex);
- superdiscotheek / poptempel (omgeving Philipsstadion, Poot van Metz);
- Imaxtheater (omgeving Philipsstadion, Fellenoord);
- Industriemuseum (omgeving Philipsstadion);
- de kunstuitleen (Emmasingelcomplex).

Het Museum Kempenland past minder in deze sfeer en zou voor verplaatsing naar de Dommelzone in aanmerking komen, evenals de afdeling Muziek van het Centrum voor de Kunsten, hoewel vooral de laatste accommodatie uitstekend geschikt is voor de huidige taak.

b. In de Dommelzone (inclusief het Stadswandelpark) activiteiten / accommodaties op het grensvlak van kunst- en cultuur en contemplatie:

- het (uitgebreide) Van Abbemuseum en zijn directe omgeving;
- de beeldentuin in het Stadswandelpark;
- Museum Kempenland;
- Streekarchief;
- de Muziekkiosk Wim van Doorne (niet versterkte muziek) en de activiteiten van de Stichting Kamermuziek in het groen;

- aansluitend het gebied rond het Havenhoofd met het voormalige Augustinianum; de Stichting Element Terre en afdeling Drama van de Hogeschool Eindhoven.

De Stadsschouwburg zou eigenlijk verplaatst moeten worden naar het centrumgebied.

c. In het stadscentrum activiteiten / accommodaties op het grensvak van hoogstaand cultureel aanbod en vermaak en uitgaan:

- Muziekcentrum Frits Philips;
- in deze visie zou de Stadsschouwburg een plaats verdienen in het centrum;
- diverse festivals, bijvoorbeeld de Jazzdagen;
- café's met culturele podia.

d. De centrumrandzone leent zich meer voor het experiment en de bediening van speciale doelgroepen:

- De Effenaar;
- Dynamo;
- Het Klein, Stichting Plint (ontwikkeling tot poëziecentrum);
- het gebied van De Bergen (o.a. de Bergruimte en diverse café's met culturele podia, en galerieën);
- het Wilhelminaplein (café's met culturele podia); een cultureel studentencentrum.

e. Aanbod van accommodaties die zich op specifieke locaties hebben ontwikkeld. Bij het opstellen van een soort masterplan, gekoppeld aan de zoneringszet de praktijk soms de theorie de voet dwars.

Zo ook in Eindhoven. Op bepaalde locaties in de stad hebben zich activiteiten ontwikkeld die niet zo eenvoudig zijn te verplaatsen en die ook op de bestaande plaatsen goed functioneren. Te noemen zijn:

- Plaza Futura, de huidige accommodatie is zo bijzonder en heeft een dergelijke uitstraling dat verplaatsing niet overwogen moet worden;
- het DAF-museum dat zijn legitimatie mede vindt in de historische bepaaldheid van de huidige plek en overigens een particulier initiatief is.

Particuliere initiatieven als De Fabriek, Op 't Hemelrijken, Het Apollohuis, het Wieganthuis en H89 (Hofstraat) hebben, evenals Plaza Futura, zo'n eigen plaats verworven dat ze als een welkom gegeven kunnen worden beschouwd. De toevallige spreiding van deze initiatieven geeft de stad zelfs een enigszins metropolitaan karakter en laat bezoekers ook met andere delen van het veelzijdige Eindhoven kennismaken. Bovendien werken deze voorzieningen nog wel eens als een katalysator voor vernieuwingsprocessen van bijvoorbeeld de openbare ruimte. Het valt in dit verband overigens te betreuren dat in nieuwe wijken deze initiatieven veelal ontbreken. Het ware daarom wenselijk juist in die gebieden vrijkomende scholen e.d. aan te wenden voor culturele activiteiten die door het particulier initiatief worden opgezet.

- *Andere (stedelijke) kernen, dorpen, buurten, wijken*
Naast de aandacht voor het stedelijk centrum zal in het eerder genoemde streekplan de aandacht gericht zijn op het specifieke voorzieningen-niveau van andere min of meer stedelijke kernen, dorpen, buurten en wijken.

Met als uitgangspunt de bestaande Regeling Fonds Cultuurspreiding 1992 kan het kunst- en cultuurleven worden gestimuleerd, waarbij gebruik kan worden gemaakt van de sociaal-culturele infrastructuur. Hiermee worden gebouwen als wijkcentra, onderwijsinstituten en bibliotheken bedoeld, pleinen en andere openbare ruimten en instituten, zoals centra voor kunstzinnige vorming, wijk- en dorpscentra, amateurkunstverenigingen, gilden en historische kringen. Kunstenaars kunnen worden uitgedaagd, mede door een gericht opdrachtenbeleid, zich in hun directe omgeving te manifesteren.

- *Beleid gericht op kunstenaars*
Een wezenlijk onderdeel van het Kunst- en Cultuurbeleid zijn de activiteiten die er op gericht zijn kun-

stenaars te stimuleren in het wonen, werken en leven in een regionale gemeenschap. In beginsel zijn in het bestaande beleid beleidsmiddelen aanwezig, zij het dat de financiële mogelijkheden relatief gering zijn en zullen moeten worden uitgebreid. De verruiming van mogelijkheden kan worden gekoppeld aan het Fonds voor de Kunstenaars, het aankoop- en opdrachtenbeleid, woon-/ werkruimte en presentatiebeleid, stimulering van productiemogelijkheden en openbaarmaking van producten en het instellen van cultuurprijzen. Hierbij dienen ook jonge en nog niet gevestigde en erkende kunstenaars en alternatieve groeperingen ruime aandacht te krijgen. Internationale kunstenaars kunnen naar stad en streek worden gelokt door de instellingen, onder meer bij festivals, maar ook in de sfeer van programmering en activiteiten, door stipendia, gast-docentschappen, gastateliers, opdrachten, symposia en prijzen.

- *Beleid gericht op actieve en passieve deelname*
Instellingen die kunst aanbieden dienen beter bereikbaar en toegankelijk gemaakt te worden en met betrekking tot openstelling zich aan te passen aan de mogelijkheden van het publiek. Educatieve activiteiten moeten worden opgevoerd en het publiek moet beter worden geïnformeerd. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de openbare bibliotheek en de lokale / regionale media en andere zich snel ontwikkelende informatiemethodieken. De relatie tussen de kunstzinnige vorming (het Centrum voor de Kunsten) en de amateurkunst dient verbeterd te worden. Er moet worden gezorgd voor betere faciliteiten voor presentatie van amateurkunst, bijvoorbeeld door een klein theater- / muziekpodium dat in eigen beheer wordt genomen. Het collectieve geheugen, het gevoel om bij een stad / dorp / regio te horen dient te worden gekoesterd en geprikkeld door de monumentenzorg (ook voor jonge monu-

menten), door meer aandacht voor de functie van het streekarchief en de cultuurhistorische musea.

Het stadsbeeld, de geïntegreerde aanpak van architectuur, stedenbouw, beeldende kunst en vormgeving dient met kracht te worden aangepakt. Festivals, openluchtmanifestaties, muziek, poëzie en theater op straat verdienen meer aandacht.

Fabrieken, banken en bedrijfsleven en de vakbonden dienen te worden aangesproken op hun culturele taak.

▪ *Cultuurhistorisch beleid*

Hoewel in het voorafgaande regelmatig het belang van het verleden van stad en regio, van de historisch gegroeide eigenheid is benadrukt en de term collectief geheugen is gebruikt, willen we dit onderdeel van het Kunst- en Cultuurbeleid nog eens benadrukken. Dit betekent uitbreiding van mogelijkheden en betere huisvesting van streekarchief en de cultuurhistorische musea.

Het betekent ook een structurele aanpak van de stedelijke en regionale archeologie en ruimte voor gerichte tentoonstellingen en stimulering van historisch onderzoek door wetenschappers en amateurs. Er dient een cultuurhistorische publicatiereeks van start te gaan.

Samenvatting

De veranderende samenleving in Europa en Nederland vereist een aanpak van het Kunst- en Cultuurbeleid, waarbij zowel aandacht voor het grootschalige beleid, gericht op de plaats van de regio in Europa, als het kleinschalige, de plaats van kleine gemeenschappen en het individu, bestaat.

Er worden vier niveaus onderscheiden:

- het Europa van de steden;
- de regio Zuid-Oost Brabant;
- het centrum van Eindhoven, andere stedelijke kernen, dorpen, buurten, wijken;
- het individu.

Voorgesteld wordt de wenselijkheid uit te spreken van:

- opstellen van een regionaal kunst- en cultuurplan gerelateerd aan de vier niveaus; realisering hiervan is afhankelijk van de uitgangspunten van de discussienota over de toekomstige organisatie in dit gebied, waarbij ook het aspect samenwerking met de gemeente Helmond aandacht krijgt;
- afsluiten van convenanten;
- ontwikkeling van een plan voor het stedelijk gebied Eindhoven, gerelateerd aan de structuurschets;
- verdere ontwikkeling van kunstenaarsbeleid, eveneens gerelateerd aan de vier niveaus;
- verdere ontwikkeling van beleid, gericht op actieve en passieve deelname;
- verdere ontwikkeling van het cultuurhistorisch beleid.

**VII. De verhoging van de afname van /
deelname aan het culturele aanbod**

Publieksbenadering algemeen

Het beleid in deze kent de volgende uitgangspunten:

- culturele behoeften zijn verschillend, afhankelijk van leeftijd, opleiding en maatschappelijke omstandigheden;
- er moet ingespeeld worden op de wensen van de verschillende bevolkingsgroepen en er dient een pluriform aanbod van voorzieningen te zijn;
- het Kunst- en Cultuurbeleid van de gemeente zal ervan moeten uitgaan dat alle individuen en groepen de mogelijkheid moeten hebben aan alle culturele activiteiten deel te nemen en van alle culturele voorzieningen gebruik te maken;
- specifieke aandacht voor minderheden, achterstandsgroepen.

Geconcludeerd kan worden dat er in Eindhoven sprake is van een pluriform aanbod en dat rekening wordt gehouden met diverse behoeften. Op onderdelen van het beleid wordt specifieke aandacht gegeven aan minderheden, bijvoorbeeld door de Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek, binnen het Cultuurfonds en door de subsidiëring van de Vereniging Vrouw en Cultuur. Toch kan gesteld worden dat een te gering aantal mensen gebruik maakt van het culturele aanbod. Uit onderzoeken blijkt, dat de culturele participatie is gerelateerd aan inkomen en opleiding. Mensen met lagere inkomens en / of een lager opleidingsniveau bezoeken minder voorstellingen, tentoonstellingen en zijn minder geïnteresseerd in actieve kunstbeoefening dan degenen met een hoger inkomen en / of opleidingsniveau. Geconcludeerd is dat hier ook sprake is van een bepaalde "cultuur" waarin actieve en passieve kunstdeelnemers geen voorrang heeft ten opzichte van andere tijdspasseringen. Wij durven echter de stelling aan dat het gebruik van het Eindhovense culturele aanbod verhoogd kan worden, en zullen het één en ander toelichten op basis van een beschrijving, ontleend aan de marketingtheorie en gericht op de Eindhovense situatie.

Hierbij komen in algemene zin achtereenvolgens aan de orde: doelstelling, doelgroep, marketingmix.

▪ **Doelstelling**

De aanbieders van kunstproducten hebben hun doelstelling over het algemeen helder geformuleerd.

▪ **Doelgroep**

Meestal hebben de kunstinstellingen een redelijke notie van hun doelgroep en het gedrag daarvan. Voor zover dit niet het geval is dient via onderzoek dit inzicht verkregen te worden. Eventueel kan hier gezamenlijk worden opgetrokken. De gemeente Eindhoven stelt in haar subsidievoorwaarden c.q. uitgangspunten dat extra aandacht moet worden gegeven aan achterstandsgroeperingen.

▪ **Marketingmix**

Achtereenvolgens komen het produkt, de promotie, de bereikbaarheid / toegankelijkheid en de prijs aan de orde.

Produkt

De afzonderlijke produkten zijn een zaak van de afzonderlijke culturele ondernemers. Het is echter ook van belang dat het gezamenlijke produkt, het pluriforme aanbod wordt gepresenteerd (o.a. via festivals, gezamenlijke tentoonstellingen, publicaties en mogelijke verwijzing naar elkaars produkties).

Promotie

Met betrekking tot de afzonderlijke instellingen behoort het tot het culturele ondernemerschap dat gezorgd wordt voor een goede promotie. In de praktijk is deze niet altijd zo perfect (bijvoorbeeld: hoe is de kwaliteit van het drukwerk, worden de doelgroepen wel bereikt, is er een goede notie van de doelgroep). Een probleem is daarbij het feit dat Eindhoven een "one paper city" is en dat interessant Eindhovens aanbod moeizaam doordringt in de landelijke publiciteitsmedia. Een mogelijke verbetering van de aanpak kan zijn:

- gezamenlijk presenteren van de stad als cultuurcentrum (zoals in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Maastricht en Groningen gebeurt);
- voortzetten van het gebruik van een gezamenlijke publicatie met een zo volledig mogelijke agenda (Uit in Eindhoven);
- voortzetten van de ladderadvertentie (een wekelijkse advertentie waarin de programma's gezamenlijk worden vermeld);
- geen echt "Uitburo" in verband met te hoge overheadkosten, wel gebruik maken van de Openbare Bibliotheek (een bereik van ± 1 miljoen mensen per jaar);
- starten van diverse publiciteitscampagnes, gericht op specifieke doelgroepen.

Bereikbaarheid/toegankelijkheid

- Nagaan of openingstijden anders moeten (bijvoorbeeld juist op zondag);
- Telefonische bereikbaarheid;
- Gemakkelijkere betaalwijzen;
- Eenvoudiger / gemakkelijker kaartverkoop;
- Betere informatie.

Prijs

Over het algemeen is de prijsstelling van kunstinstellingen niet zo dat ze tenminste kostendekkend is, maar daarentegen vaak politiek bepaald. Ook in Eindhoven wordt gelet op het uitgangspunt "algemene toegankelijkheid". In de afgelopen periode zijn de prijzen dan ook in geringe mate afgestemd op de kostenstijgingen binnen het kunstbedrijf. Uit recente onderzoeken is gebleken dat er een geringe prijselasticiteit bestaat in de kunstsector (dus als de prijs van het aanbod stijgt zal de vraag relatief niet sterk afnemen), en dat er sprake is van een sterke gedifferentieerdheid. Mede gelet op de gemeentelijke reductieregeling voor sociale minima kan een gedifferentieerde prijsstijging ter discussie worden

gesteld. Hiervoor dient met en tussen de instellingen (Van Abbemuseum, Museum Kempenland, GOBE, Muziekcentrum, Centrum voor de Kunsten, Plaza Futura, Stadsschouwburg) overleg te worden gevoerd.

De kleine instellingen of de instellingen die een of twee maal per jaar hun produkt aanbieden hoeven hierbij niet betrokken te worden. Dit omdat ze hun prijs al hebben afgestemd op hun relatief beperkte publiek of omdat ze volgend zijn ten opzichte van de grote instellingen. In Eindhoven is besloten tot instelling van een stadspas waaraan ook de gesubsidieerde culturele instellingen hun medewerking verlenen.

Conclusies en aanbevelingen

Voor zover dat nog niet is gebeurd dienen de (grote) instellingen een marketingbeleid te ontwikkelen waarbij op basis van de doelstellingen een goed inzicht bestaat in samenstelling, wensen en dergelijke van de doelgroepen. Als specifieke doelgroep dienen ook de minderheidsgroeperingen (emancipatorische groepen en etnische minderheden en sociaal achtergestelden) te worden genoemd. In het marketingplan dient het produkt en de wijze waarop de promotie geschiedt c.q. dient te geschieden te worden omschreven.

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan de bereikbaarheid en de toegankelijkheid. Tevens dient aandacht gegeven aan c.q. verwezen te worden naar de diverse vormen van gezamenlijk optreden (Uit in Eindhoven, ladderadvertentie en gezamenlijke presentatie op een uitmarkt, festival).

Op 21 februari 1994 besluit de raad dat de voorstellen ter verbetering van de promotie en van de toegankelijkheid van culturele voorzieningen nader uitgewerkt dienen te worden in doeltreffende maatregelen.

VIII. Aanzet tot prioriteits-stelling

Op basis van de uitgangspunten van het Kunst- en Cultuurbeleid, het Program van Samenwerking, de Kadernota, het culturele aspiratieniveau, het bestaande beleid en de samenhang van het beleid kan een mogelijke prioriteits-stelling worden aangegeven. Hiertoe zijn de bovengenoemde uitgangspunten in een aantal clusters gegroepeerd, aangevuld met twee andere criteria "overlapping van functies" en "effectiviteit / efficiency".

Groep I

Eindhoven als stad met veel publiekstrekking, een gezellig centrum, een pluriform kunstenaarsaanbod, instandhouding van voorzieningen, een centrumfunctie voor de regio, een internationaal georiënteerde stad

Geconstateerd kan worden dat er in Eindhoven een pluriform kunstenaarsaanbod bestaat, gerelateerd aan de schaal van de stad en de centrumfunctie die Eindhoven inneemt, maar dat op onderdelen uitbreiding behoeft. Het meeste geld op de begroting kunst en cultuur gaat naar de (grote) gevestigde instellingen, aan ad hoc of vernieuwende zaken wordt minder aandacht besteed. Er zijn vier internationaal georiënteerde instituten: Het Apollohuis, het Van Abbemuseum, de Tromp Muziek Biënnale en het Zuid-Nederlands Jazz Festival. Het muziekcentrum, de Stadsschouwburg, De Effenaar en diverse kleine podia brengen ook internationale voorstellingen en concerten. Van de grote instituten zou de huisvesting van de GOBE, de Stadsschouwburg Eindhoven, Museum Kempenland en Kunstuitleen De Krabbedans en De Effenaar moeten worden aangepast. Zwak is het aanbod op het gebied van de letteren, waar het kleinschalige aanbod ondersteuning verdient en op het gebied van de audiovisuele kunsten. Van belang is hier een verhoging van de storting in het op activiteiten gerichte Cultuurfonds en de subsidiëring van het Eindhoven Festival.

Groep II

Aandacht voor kunstenaars en kunstproductie, een voorwaardenscheppend beleid, centrumfunctie voor de regio

Binnen het beleid is een aantal middelen aanwezig dat gericht is op het scheppen van voorwaarden voor kunstenaars en kunstproducten waarbij de meeste aandacht gaat naar beeldende kunstenaars. Geconstateerd kan worden dat de druk op de middelen (te) groot is. Bij het desbetreffende onderdeel kan voorgesteld worden de storting in het Fonds voor de Kunstenaars en het Cultuurfonds te verhogen en meer aandacht aan productie te geven. In het Program van Samenwerking wordt voorgesteld om te zoeken naar mogelijkheden om het aantal kunstenaarsateliers te verhogen en een productiefonds voor de podiumkunsten in te stellen.

Groep III

Verbetering publieksdeelname (actief en passief), zorg voor de toegankelijkheid

Aan de instellingen zal worden verzocht meer aandacht te geven aan de actieve en passieve deelname van een groter publiek door een goede bedrijfsvoering met aandacht voor marketing. Gezamenlijke presentatie verdient verdere aandacht. Wij hebben in deze sfeer beleidsvoorstellen gesuggereerd. De lokale omroep speelt hier een rol evenals de GOBE. De amateurkunst wordt ruim gesubsidieerd.

Groep IV

Meer aandacht voor de verschijningsvorm van de stad, het centrum steeds mooier en gezelliger, een internationaal georiënteerde stad

Het beleid dat in deze gevoerd wordt en gepresenteerd is in de Manifestatie Stad Beeld Eindhoven en de nota Architectuurbeleid dient te worden voortgezet. In deze

zin zou de omschrijving van de doelstelling van het Fonds Stadsverfraaiing verruimd en de storting in het fonds verhoogd kunnen worden.

Groep V

Aandacht voor de instandhouding van waarden

Mede gelet op het feit dat door de snelle ontwikkeling van de stad en de vele bouwactiviteiten die daaraan zijn gekoppeld, het bodemarchief ernstig wordt bedreigd, is het van belang het archeologisch onderzoek structureel te ondersteunen. Tevens stellen wij voor de mogelijkheden te onderzoeken om een cultuurhistorische publicatiereeks te starten. De depotruimte van het Museum Kempenland dient verbeterd te worden.

Groep VI

Een goede samenhang vertonende bestuurlijke structuur

Een goede bestuurlijke structuur en samenhang van het beleid met dat van andere overheden zijn nodig. Wij streven naar het afsluiten van een convenant met het rijk en de Provincie Noord-Brabant, waarin de positie, het belang en de inspanning van de gemeente Eindhoven op het gebied van kunst en cultuur worden erkend.

Groep VII

Beoordeling effectiviteit / efficiency, overlapping van functies

In de afgelopen periode zijn ondernemingsplannen / beleidsnota's geleverd en beoordeeld van de Stadschouwburg, de GOBE, Museum Kempenland, het Van Abbemuseum, het Tromp Muziek Concours. Deze beoordelingen hebben geleid tot politieke besluitvorming en interne verbeteringen. In 1990 kwam een fusie tot stand tussen de Stichting Kunstzinnige Vorming Eindhoven, de

Stichting de Eindhovense Muziekschool en de Stichting Ballet en Beweging. Naar onze mening verdient het aanbeveling voor de nieuwe Stichting Centrum voor de Kunsten Eindhoven een sterkte / zwakte-analyse op te stellen in relatie tot het reeds opgestelde beleidsplan van de stichting. Met betrekking tot Stichting De Krabbedans heeft het opgestelde beleidsplan niet tot de door de instelling gewenste verhoging van subsidie geleid, maar is integendeel besloten de activiteiten (in verbeterde vorm) te beperken tot de kunstuitleen. Wij zullen de instellingen verzoeken in hun beleid, voor zover noodzakelijk, meer aandacht te geven aan het aspect marketing en bedrijfsvoering. Met betrekking tot Theater Het Klein kan de constatering gemaakt worden dat, gelet op de aanwezigheid en het functioneren van andere podia, er sprake is van overlapping.

Mogelijkheid voor de verhoging van inkomsten / verlaging van uitgaven

In het voorafgaande is getracht op basis van een clustering van beleidsuitgangspunten een richting aan te geven waarop prioriteitsstelling kan plaatsvinden, die ook kan leiden tot het stopzetten van gemeentelijke bijdragen. Daarnaast is het ook wenselijk te bekijken of door een efficiëntere en effectievere bedrijfsvoering uitgaven verlaagd en / of inkomsten verhoogd kunnen worden, met andere woorden of het tekort binnen de bedrijfsvoering van culturele instellingen verkleind kan worden.

Samenvatting

Het kunst- en cultuurpanorama is als volgt te omschrijven: een pluriform kunstaanbod, gerelateerd aan de schaal van de stad en de centrumfunctie. Zwak aanbod bestaat op het gebied van de letteren, waar het kleinschalige aanbod meer aandacht verdient en op het gebied van de

audiovisuele kunsten. Van belang is de mogelijkheid om via het Cultuurfonds en het Eindhoven Festival meer activiteiten te genereren.

Voor de beleidsmatige aandacht voor kunstenaars en kunstproductie zijn in beginsel middelen aanwezig, maar de hoeveelheid beschikbaar geld is onvoldoende.

De publieksdeelname kan verbeterd worden door verbetering van de bedrijfsvoering van de culturele instellingen met meer aandacht voor marketing en een verdere uitbouw van de gezamenlijke presentatie.

Met betrekking tot de verschijningsvorm van de stad dient het stad(s)beeldbeleid te worden voortgezet en uitgebreid. In relatie tot het beleidsaspect instandhouding van waarden is structureel archeologisch onderzoek onvermijdelijk in verband met de bedreiging van het bodemarchief door de vele bouwactiviteiten in Eindhoven.

In verband met een goede samenhang tussen het beleid van rijk, provincie en gemeente dient een overeenkomst (convenant) tussen de overheden te worden gesloten.

In dit kader vinden oriënterende besprekingen plaats met het Ministerie van WVC, de Provincie Noord-Brabant en de andere oorspronkelijke knooppuntsteden.

Het beleid ten aanzien van bedrijfsmatig functioneren van de culturele instellingen dient voortgezet te worden, gekoppeld aan de mogelijkheden om de tekorten terug te dringen.

IX. Samenvatting en conclusies

Werkdefinitie

In hoofdstuk II. wordt het Kunst- en Cultuurbeleid als volgt omschreven: het beleid dat gericht is op het geheel van activiteiten op het gebied van de kunsten, de kunstzinnige vorming, het kunstonderwijs, de amateurkunst, het openbaar bibliotheekwezen, de activiteiten op het gebied van historie / traditie / folklore, archiefwezen, media, de verschijningsvorm van de stad, alsmede op de activiteiten gericht op de verruiming van culturele ervaringsmogelijkheden.

Onder de kunsten worden verstaan:

- beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving;
- letteren (incl. openbaar bibliotheekwezen);
- audiovisuele kunsten (film, video, fotografie);
- podiumkunsten (muziek, theater).

Onder kunstzinnige vorming en amateurkunst: activiteiten gericht op actieve deelname aan de kunsten door niet professionele beoefenaars.

Onder activiteiten op het gebied van historie / traditie / folklore: archeologie, monumentenzorg, geschiedbeoefening, folklore, musea.

Onder media: radio, televisie, pers, lokale omroep en kabeltelevisie.

De term verschijningsvorm van de stad en de activiteiten, gericht op de verruiming van culturele ervaringsmogelijkheden, behoeven als algemene omschrijving geen toelichting.

Belang van een goed Kunst- en Cultuurbeleid, het aspiratieniveau, ecologie

Het belang van een goed Kunst- en Cultuurbeleid wordt in hoofdstuk II. besproken en gerelateerd aan:

- het imago van de stad nationaal en internationaal;
- het economische belang in directe en afgeleide zin;
- de verblijfswaarde (aantrekkelijkheid van de stad voor burgers, toeristen en het bedrijfsleven);
- het belang van een creatief klimaat;
- het belang van kunst en cultuur als waarde op zichzelf, de opbouw van een cultureel erfgoed.

Geconstateerd wordt dat Eindhoven in globale zin een vergelijking met andere (grote Nederlandse) steden kan doorstaan. Met gebruik van de term ecologie van het Kunst- en Cultuurbeleid is getracht het beleid in zijn samenhang met andere maatschappelijke gegevens te presenteren.

Beleid

In hoofdstuk III. worden de vigerende beleidsuitgangspunten opgesomd:

het beleidsperspectief uit de Ombuigingsoperatie 1991-1994, het Program van Samenwerking politieke partijen 1990-1994, het bestaande beleid (omschrijving van doelstellingen, uitgangspunten, doelgroepen, budgetten), het grootstedelijke aspiratieniveau, de samenhang van het beleid (rijksoverheid, Provincie Noord-Brabant, gemeente Eindhoven).

Cijfers

In hoofdstuk IV. is een aantal cijfers gegroepeerd, waarbij gebruik is gemaakt van de begroting kunst en cultuur 1993 en de gegevens van de nota's "Eindhoven's cultuuraanbod verkend" en "Het feitelijke gebruik van het kunstaanbod in Eindhoven".

Het beleid bekeken, beleidsvoorstellen

In hoofdstuk V. is het bestaande beleid doorgelicht en zijn beleidsvoorstellen gesuggereerd, waarbij de verschillende sectoren achtereenvolgens aan de orde komen.

Deze voorstellen zijn:

Algemeen

- handhaving van de bestaande organisatie;
- verhoging storting in het Fonds voor de Kunstenaars;
- met betrekking tot woon- / werkruimte kunstenaars: verhoging begrotingspost;
- voortzetting van het beleid ten aanzien van het Voorzieningsfonds;

- voortzetting van het beleid met betrekking tot de Regeling Fonds Cultuurspreiding;
- streven naar het afsluiten van een convenant met de rijksoverheid en de Provincie Noord-Brabant;
- subsidiëring van de Stichting Overleg Kulturele Instellingen Eindhoven.

Beeldende kunst, vormgeving, stadsbeeld

- handhaving van het beleid ten aanzien van de Verordening verstrekking bruikleenvergoedingen aan beeldende kunstenaars 1992;
- handhaving van het beleid ten aanzien van de Rijksbijdrage provinciale bevordering beeldende kunst;
- voortzetting van het aankoop- en opdrachtenbeleid in een gevarieerde vorm;
- aandacht in het beleid voor vormgevers door een jaarlijkse bijdrage;
- aandacht in het beleid voor architecten door een jaarlijkse bijdrage;
- met betrekking tot het Van Abbemuseum voortzetting van het beleid;
- met betrekking tot De Krabbedans stimulering van de functie kunstuitleen door een goede huisvesting en een adequate bedrijfsvoering;
- stimulering van de zelfredzaamheid van (beeldende) kunstenaars; onderzoeken of kunstenaarsinitiatieven gestimuleerd kunnen worden door tijdelijke subsidiëring via de culturele fondsen;
- voortzetting en uitbouw van het stad(s)beeldbeleid door verruiming van taken / doelstelling Fonds Stadsverfraaiing en verhoging van de storting in dit fonds;
- opzet van een galerie-beleid.

Podiumkunsten

- middels verhoging van de storting in het Cultuurfonds aandacht voor en stimulering van produktie;
- voortzetting van het beleid ten aanzien van:
  - de Stadsschouwburg Eindhoven NV;
  - de NV Muziekcentrum Frits Philips;

- de Stichting Plaza Futura;
- de Stichting Theater Het Klein;
- Het Zuidelijk Toneel;
- Het Brabants Orkest;
- Tromp Muziek Concours / Biënnale, vanuit handhaving van de doelstelling van de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst MCZ;
- het Eindhoven Festival en een verhoging van de subsidie;
- de Stichting Jazzpower en een verhoging van de subsidie;
- het Zuid-Nederlands Jazzfestival en een verhoging van de subsidie;
- de Stichting Kamermuziek in het groen;
- volkskerstzang Wilhelmina;
- de beiaarden.

Historie, traditie, folklore

- opzetten van een gerichte publicatiereeks "Eindhoven Cahier";
- voortzetting van het beleid ten aanzien van Museum Kempenland;
- aandacht voor de uitbreiding van de depotruimte van Museum Kempenland;
- onderzoek naar de verbreding van het regionale draagvlak van Museum Kempenland;
- streven naar de verbetering van de huisvesting van het Streekarchief;
- structurele subsidiëring van archeologisch onderzoek;
- structurele subsidiëring van de Stichting Préhistorisch Openluchtmuseum.

Letteren

- handhaving van het beleid ten aanzien van de GOBE;
- handhaving van het beleid ten aanzien van de Stichting Opwenteling;
- een structurele bijdrage ten behoeve van de Stichting Nacht van het Boek;

- een structurele bijdrage ten aanzien van de Stichting Plint;
- onderzoek van de mogelijkheid van uitbouw van de Stichting Plint naar een Poëziecentrum.

Mediabeleid

- Nadere uitwerking van het beleid ten aanzien van de lokale omroep en de kabeltelevisie.

Audiovisuele kunsten

- Voortzetting van het beleid met betrekking tot de Stichting Plaza Futura.

Amateurkunst, kunstzinnige vorming

- voortzetting van het beleid met betrekking tot het Centrum voor de Kunsten Eindhoven;
- verzoeken aan het centrum om een (nieuw) ondernemingsplan te leveren;
- voortzetting van het beleid t.a.v. Vereniging Dr. Ariënsgroep inzake Wagenspel;

Subcultuur en vernieuwing

- voortzetting van het beleid met betrekking tot:
  - culturele uitingen van etnische minderheden en culturele uitingen uit het emancipatieveld;
  - Vereniging Vrouw en Cultuur;
  - Stichting Pop-Ei;
- voortzetting van het beleid ten aanzien van de Stichting De Effenaar en onderzoek naar de mogelijkheid van verbetering van de huisvesting en de personele situatie.

Toekomstvisie

In hoofdstuk VI. van de nota is een toekomstvisie ontwikkeld waarbij wordt aangesloten op de nota Eindhoven open stad, Eindhoven op weg naar 2015. Centraal staat daarbij de rol die Eindhoven speelt als een concentratiepunt van een groot stedelijk kunst- en cultuuraanbod. Bepleit wordt zowel aandacht te geven

aan het grootschalige aanbod gericht op de plaats van de regio Eindhoven in Europa, als aan het kleinschalige aanbod en het individu.

Hierbij worden vier niveau's onderscheiden:

- het Europa der steden;
- de regio Zuid-Oost Brabant;
- het centrum van Eindhoven, andere stedelijke kernen, dorpen, buurten, wijken;
- het individu.

Als uitwerking van die gedachte wordt voorgesteld:

- samengaan van het Kunst- en Cultuurbeleid en het beleid op het gebied van stadsontwikkeling;
- ontwikkeling van een regionaal kunst- en cultuurplan;
- streven naar afsluiten van convenanten met andere overheden.

Tegen de horizon van het jaar 2000 zijn een aantal indicaties voor toekomstig beleid aangegeven die – bij nader inzien – ten dele overlap vertonen met voorstellen in hoofdstuk V (Het bestaande beleid).

De beleidsvoorstellen hebben betrekking op verbetering van de huisvesting van de Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek (p.48); verbetering van de huisvesting / uitbreiding NV Stadsschouwburg; uitbouw en verbouw van de huisvesting van de Stichting De Effenaar; subsidiëring Stichting Préhistorisch Openluchtmuseum; opzet van een kunsthall / tentoonstellingsruimte; ontwikkeling van de Stichting Plint naar een poëziecentrum; opzet van een jazzpodium (verbetering huidige situatie); subsidiëring van hedendaagse muziek-programmering; verbetering van de huisvesting van de Stichting De Krabbedans; verbetering van de exploitatie van de Stichting Plaza Futura; stimulering van activiteiten door verhoging van de storting in het Cultuurfonds, extra aandacht voor theaterproducties, vormgeversbeleid, architectenbeleid; stimulering van wonen en werken van kunstenaars door verhoging van de begrotingspost beschikbaarstelling ruimte voor kunstenaars en door verhoging van de storting in het Fonds voor de

Kunstenaars; aandacht voor de verschijningsvorm van de stad; bevordering van de actieve en passieve kunstparticipatie.

Verhoging van de afname van / deelname aan het culturele aanbod

In hoofdstuk VII. wordt ingegaan op de verhoging van de afname van / deelname aan het culturele aanbod.

Voorgesteld wordt:

- aandacht binnen het beleid voor de verhoging van deelname;
- streven naar ontwikkeling en verbetering van het marketingbeleid van de grote instellingen;
- stimulering van de gezamenlijke presentatie van de culturele instellingen.

Prioriteits-stelling

In hoofdstuk VIII. is getracht een onderbouwing van een prioriteits-stelling te geven.

Tevens wordt voorgesteld om overleg te voeren met de culturele instellingen om middels een betere bedrijfsvoering en een gedifferentieerde prijs-stelling tekorten te verminderen.

Noten

1. Een bestuurlijke opdracht betekent in het Eindhovense bestuurlijke model een door de politiek (raad of burgemeester en wethouders) vastgestelde opdracht aan een ambtenaar, waarin bestuurlijke en of financiële voorwaarden zijn vastgesteld, aangegeven is met wie moet worden overlegd en in welk tijdsbestek de opdracht gerealiseerd moet zijn.
2. *Nota Kunst in Cultuur*;
Provincie Noord-Brabant 1989; pagina 11
3. *Het Pamflet*; Cultuurbeleid in Groningen 1992-1995; gemeente Groningen 1991; pagina 6
4. *Cultuur in Beweging*; Cultuurbeleid in Enschede 1992-1995; gemeente Enschede 1991
5. *Meanders (Meer Cultuur en anders)*; gemeente Arnhem 1991; pagina 14-15
6. *Gemeentelijk kunstbeleid vergeleken*; R. Julien en T. Rozema; Faculteit Bedrijfskunde Rijksuniversiteit Groningen; Groningen 1991; pagina 45
7. *Verkenningen in de ruimte*; redactie en inleiding T. Verstegen; gemeente Eindhoven 1991; pagina 6
8. *Het Mirakel van Eindhoven*; M. Metz; Intermagazine, oktober 1988
9. *Structuurschets Eindhoven binnen de ringweg*; dienst Stadsontwikkeling gemeente Eindhoven 1990
10. *Eindhoven open stad; Eindhoven op weg naar 2015*; gemeente Eindhoven 1989
11. Deze nota is in 1990 door de raad vastgesteld. Het is een nota waarin een aantal beleidsuitgangspunten van de gemeente Eindhoven zijn vastgelegd.
12. *Kunstbeleid en decentralisatie*; eindverslag; Vereniging van Nederlandse Gemeenten; Den Haag 1981
13. *Onderzoek naar mogelijkheden om de taakverdeling te verbeteren in het kunstbeleid*; stageverslag van mevrouw C.A. de Boer; Faculteit Bestuurskunde Universiteit Twente 1992
14. Beleid wordt gedefinieerd als het samenstel van door een of meer actoren gekozen doelstellingen en middelen. De actoren (rijk, provincie, gemeente) voeren beleid, dat wil zeggen ze verrichten bepaalde handelingen waarbij middelen worden ingezet voor het bereiken van de gekozen doelstellingen. Hiervoor wordt vaak de term "beleidsvoering" gehanteerd. Voorts wordt de term "taak" ingevoerd; handelingen die (binnen een bepaalde keuzevrijheid) voortdurend verricht moeten worden bij het nastreven van de gekozen doelstelling.

Bijlage 1
De Bestuurlijke Opdracht

Hierbij delen wij u mede, dat wij in onze vergadering van 21 januari 1992 de "bestuurlijke opdracht beleidsnota Kunst en Cultuur" hebben vastgesteld. Een exemplaar van de opdracht treft u bijgaand aan.

Wij verzoeken u het onder II omschreven gevraagd resultaat conform de onder IX/X aangegeven procedure en termijnen via commissie voor cultuur aan ons voor te leggen. Met nadruk wijzen wij er op, dat wij eerst in dat kader zullen besluiten, in welke vorm het produkt voor inspraak zal worden vrijgegeven.

De diensten Stedelijk Van Abbemuseum, Stadsontwikkeling en Beheer Woningen en Gebouwen hebben wij op de hoogte gesteld van de vaststelling van de bestuurlijke opdracht en hen een exemplaar doen toekomen.

*Eindhoven, 29 januari 1992.
Burgemeester en wethouders.*

Bestuurlijke opdracht beleidsnota Kunst- en Cultuur

1. Inleiding / probleemstelling

In het kader van de behandeling door de raad van het Beleidsplan 1989-1992 is toegezegd, dat er een bestuurlijke opdracht zal worden opgesteld inzake een inventarisatie van het Kunst- en Cultuurbeleid, lacunes op dat gebied en creatieve mogelijkheden om lacunes op te vullen. Uitgangspunt daarbij is het belang, dat wordt gehecht aan een breed cultuuraanbod en een zo groot mogelijke participatie. Het belang van een brede pluri-formiteit (en daarmee de kans op een meer optimaal gebruik) wordt ook in het Program van Samenwerking 1990-1994 onderstreept.

Het Produkt- / Marktplan (kunstaanbod versus de vraag ernaar, het gebruik ervan) is fasegewijs opgezet en grotendeels uitgewerkt. Het moet thans uitmonden in een beleidsnota Kunst en Cultuur. De uitgewerkte fasen worden hieronder nog eens opgesomd.

- "Produkt-/Marktplan kunst en cultuur fase 1: inventarisatie" (b. en w. -behandeling 19 september 1989). Het is een beschrijving van het kunstaanbod, de mogelijkheden om in Eindhoven met kunst bezig te zijn; derhalve een beschrijving van culturele instellingen, objecten, accommodaties, voorzieningen / subsidieregelingen.
- "Produkt-/ Marktplan kunst en cultuur: beleidsnotitie" (b. en w. -behandeling 10 april 1990). Het betreft een nota over de mogelijke uitkomsten van een beleidsnota Kunst en Cultuur.
- Het rapport "Feitelijk gebruik van het kunstaanbod in Eindhoven" (b. en w. -behandeling 22 mei 1990). Dit omvat een beschrijving van het aantal bezoekers, gebruikers, leden / beoefenaren, kunstenaars over de periode 1984-1988 in relatie tot de activiteit van culturele instellingen. Voorts de aanwending van c.q. het gebruik van fondsen en subsidieregelingen.
- De nota "Criteria met betrekking tot het gebruik van het kunstaanbod en toetsing van het Eindhovense kunstaanbod aan die criteria" (b. en w. -behandeling 11 december 1990). Dit gaat over de ontwikkeling en toepassing van criteria om het kunstaanbod en het gebruik ervan te kunnen beoordelen.
- Het rapport "Eindhoven Cultuuraanbod verkend" (b. en w. -behandeling 29 oktober 1991). Dit rapport betreft een marktonderzoek naar de bekendheid van de bevolking met aanbod, het gebruik en de belevingswaarde ervan en eventuele drempels, die daarbij worden ervaren; voorts gaat het om zaken, die naar de mening van de bevolking ontbreken. De uitkomsten van dit rapport vormen mede een bouwsteen voor de thans voorliggende b.o.

Kort samengevat wordt in de reeds uitgevoerde fase van het Produkt- / Marktplan kunst en cultuur een antwoord gegeven op de volgende vragen:

- wat heeft Eindhoven al;
- hoe bekend is het en hoe wordt het gebruikt;

- hoe kan het gebruik worden beoordeeld;
- wat ontbreekt er nog en welke drempels worden er ervaren, ook naar het oordeel van de bevolking. De vraag, welke beleidsvoorstellen hieruit na een kritische analyse door de procesverantwoordelijke kunnen voortvloeien met betrekking tot een bijstelling van het kunstaanbod, is het onderwerp van deze b.o., evenals welke beleidsvoorstellen kunnen worden gedaan ter versterking van de presentatie van en de participatie aan culturele activiteiten / voorzieningen.

II. Gevraagd resultaat

Een beleidsnota Kunst en Cultuur, waarin:

1. op basis van een inhoudelijke evaluatie van het kunstaanbod algemene beleidsvoorstellen worden gedaan over:
  - a. die onderdelen in het kunst- / cultuuraanbod, die eventueel versterking behoeven;
  - b. die delen, die weliswaar geen versterking behoeven, maar die door een andere aanpak meer resultaat kunnen opleveren;
  - c. die elementen, waarbij eventueel kan worden volstaan met minder middelen;
  - d. het eventueel afstoten / beëindigen van de steun aan bepaalde zaken;
  - e. het eventueel invullen van ontbrekende voorzieningen, ter completering van het bestaande aanbod;

Daarbij zal in de beleidsnota worden aangegeven welke beleidsvoorstellen in de huidige raadsperiode binnen de gestelde financiële kaders realiseerbaar zijn;
2. algemene voorstellen worden gedaan inzake versterking van de presentatie van en de actieve en passieve participatie aan culturele activiteiten / voorzieningen.

III. Randvoorwaarden

1. In de beleidsnota Kunst en Cultuur dienen de reeds tot stand gekomen deelprodukten van het Produkt-/ Marktplan kunst en cultuur te worden verwerkt, dan

wel als bijlage te worden opgenomen en zonodig geactualiseerd.

2. a. Het gevraagde resultaat betreft de volgende deelgebieden:
  - beeldende kunst, stadsbeeld, bouwkunst / architectuur, vormgeving;
  - podiumkunsten;
  - audiovisuele kunsten;
  - musea, oudheidkunde, archeologie, monumenten, archieven;
  - media;
  - kunstbeoefening door amateurs;
  - kunstzinnige vorming;
  - letteren;
  - kunstonderwijs.
- b. Met betrekking tot stadsbeeld / bouwkunst / architectuur moet voor zover relevant rekening worden gehouden met het b. en w. -besluit van 11 december 1990 inzake de positie van beeldbepalende elementen in het ruimtelijk beleid (90P6461) en met de bestuurlijke opdracht verbetering architectuur (in uitvoering).
- c. Met betrekking tot het mediabeleid moet voor zover relevant, rekening worden gehouden met de bestuurlijke opdracht gemeentelijk mediabeleid (in uitvoering).
- d. Met betrekking tot archeologie moet voor zover relevant rekening gehouden worden met de nota "Het belang en de (on)mogelijkheden van archeologisch onderzoek in de gemeente Eindhoven: een attentiekaart" en met het b. en w. -besluit dien aangaande van 21 augustus 1990.
3. Bij het uitwerken van het gevraagde resultaat sub 1a. en e. dient een omschrijving te worden gegeven van het aspiratieniveau van Eindhoven, op het gebied van kunst en cultuur en waaraan dat aspiratieniveau is ontleend.
4. Bij de uitwerking van het gevraagd resultaat sub 2 dient aandacht te worden besteed aan vergroting

van de bekendheid met het aanbod in het algemeen en verdere verbetering van de periodieke informatie over programma's in het bijzonder.

5. Bij het uitwerken van het gevraagd resultaat dient voornamelijk geabstraheerd te worden van voorstellen, die voorliggen in het kader van de Ombuigingsoperatie 1991-1994.
6. Bij het uitwerken van voorstellen dienen de financiële gevolgen in orde van grootte te worden aangegeven, evenals de gewenste volgorde, waarin één en ander het beste zou kunnen worden gerealiseerd. Voorts dient daarbij te worden aangegeven, wie verantwoordelijk is voor uitvoering van de voorstellen (rijk, provincie, gemeente of particulier initiatief). Ook moet aandacht worden besteed aan de werking, die nieuw gemeentelijk beleid heeft ten aanzien van consumenten en professionele en amateuristische producenten en moet worden gelet op eventueel strijdige belangen.

IV. Toetsing aan Program van Samenwerking, Kadernota, Beleidsplan, politieke / bestuurlijke uitspraken

1. Toetsing aan Program van Samenwerking:

- inhoudelijk: bij het gevraagd resultaat dient aandacht te worden besteed aan versterking van de plaats van culturele vorming in en buiten het onderwijs (hoofdstuk V, punt 4), aan een brede pluriformiteit in kunst en cultuur (hoofdstuk VI, punt 1), aan het bieden van een gevarieerd aanbod en vernieuwende vormen en subculturen (hoofdstuk VI, punt 2), uitbreiding kunstenaarsateliers eventueel in combinatie met woongelegenheden (hoofdstuk VI, punt 3), de vorming van een produktiefonds voor de podiumkunsten (hoofdstuk VI, punt 4), een cultuurhistorisch beleidsplan (hoofdstuk VI, punt 5), de storting in het Cultuurfonds (hoofdstuk VI, punt 6), kunst van allochtonen (hoofdstuk VI, punt 7), ver-

levendiging van de binnenstad door het Muziekcentrum onder meer door programmering van amateurkunst (hoofdstuk VI, punt 8), accommodaties voor kunstbeoefening door amateurs (hoofdstuk VI, punt 9), uitbreiding Van Abbemuseum en verkrijging van de status van Rijksmuseum (hoofdstuk VI, punt 11), gemeentelijk mediabeleid en lokale omroep (hoofdstuk VI, punt 12), herwaardering van De Krabbedans binnen het aanbod van beeldende kunst (hoofdstuk VI, punt 13);

- qua specifiek vastgestelde aandachtsgroepen: de b.o. kan beleidsrelevantie hebben voor specifieke aandachtsgroepen in de samenleving: jongeren, ouderen, allochtonen en mensen met een minimum inkomen.
2. Toetsing aan het milieubelang en het volksgezondheidsbelang: niet van toepassing.

V. Procesverantwoordelijkheid

De verantwoordelijkheid voor uitvoering van deze bestuurlijke opdracht ligt bij de directeur van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken.

VI. Inschakeling gemeentelijke organisatieonderdelen

De dienst Van Abbemuseum, de dienst Stadsontwikkeling en de dienst Beheer Woningen en Gebouwen.

VII. Inschakeling van derden buiten de gemeentelijke organisatie

Alle door de gemeente gesubsidieerde culturele instellingen, met uitzondering van verenigingen voor kunstbeoefening door amateurs, waarvan alleen de koepelorganisaties worden geraadpleegd; voorts de Stichting Overleg Culturele Instellingen Eindhoven.

VIII. Raming gevolgen in menskracht en geld

De uitvoering van de bestuurlijke opdracht heeft geen financiële of personele gevolgen.

IX/X. Procedure en termijnen besluitvorming

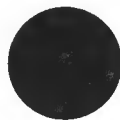
1. Advies commissie voor cultuur
27 november 1991
2. Vaststelling b.o. door b. en w.
december 1991
3. Uitvoering b.o. door MCZ
december 1991 t/m 16 februari 1992
4. Toetsing resultaat b.o. door DBO-SMO
17 februari 1992
5. Tussentijds advies commissie voor cultuur
11 maart 1992
6. Besluit b. en w. inzake vrijgeven uitgewerkte b.o. ten behoeve van inspraak
24 maart 1992
7. Inspraak over b.o.
april 1992
8. Verwerking inspraakresultaten
t/m 17 mei 1992
9. Toetsing resultaat b.o. door DBO-SMO
18 mei 1992
10. Advies commissie voor cultuur
10 juni 1992
11. Besluit b. en w. inzake uitgewerkte b.o.
23 juni 1992

XI. Bevoegdheden

Voor de uitvoering van deze bestuurlijke opdracht zijn geen extra bevoegdheden nodig.

XII. Relevante stukken

- Produkt-/ Marktplan kunst en cultuur: beleidsnotitie (MCZ-KC, 10 april 1990).
  - Het feitelijk gebruik van het kunstaanbod in Eindhoven (DBO-OS, maart 1990).
  - Criteria met betrekking tot het gebruik van het kunstaanbod en toetsing van het Eindhovense kunstaanbod aan die criteria (MCZ-KC, oktober 1990).
  - Eindhovens Cultuuraanbod verkend (DBO-OS, oktober 1991).
  - Ombuigingsoperatie 1991-1994.
  - BO gemeentelijk mediabeleid.
  - De nota "Beeldbepalende elementen in het ruimtelijk beleid" (DSO 1990) en het b. en w. -besluit dien-aangaande van 11 december 1990.
  - BO verbetering architectuur.
  - Het belang en de (on)mogelijkheden voor archeologisch onderzoek in de gemeente Eindhoven: een attentiekaart (Nico Arts, MCZ-KC, april 1990).
  - Besluit b. en w. inzake archeologisch onderzoek van 21 augustus 1990 (90V3639).
- Program van Samenwerking 1990-1994 met betrekking tot:
    - doelgroepenbeleid (hoofdstuk 1, blz. 3);
    - culturele vorming in en buiten het onderwijs (hoofdstuk V, punt 4);
    - brede pluriformiteit (hoofdstuk VI, punt 1);
    - gevarieerd aanbod (hoofdstuk VI, punt 2).
  - Produkt-/ Marktplan kunst en cultuur: fase 1 inventarisatie (MCZ-KC, 23 augustus 1989).

Bijlage 2
Begroting Kunst en Cultuur 1993,
gerangschikt naar sectoren

	Uitgaven	Inkomsten	Gem. bijdrage
1. Algemeen			
1.1. Algemeen beheer afdeling KC/MCZ	902.000,—		902.000,—
1.2. Storting in het Cultuurfonds	161.000,—		161.000,—
1.3. Fonds voor de Kunstenaars	85.000,—		85.000,—
1.4. Beschikbaarstelling ruimte voor kunstenaars	247.000,—	70.000,—	177.000,—
1.5. Fonds Cultuurspreiding	33.000,—		33.000,—
1.6. Subsidie Voorzieningsfonds	18.000,—		18.000,—
1.7. Bureau en algemene kosten	P.M.	P.M.	P.M.
	1.446.000,—	70.000,—	1.376.000,—
2. Beeldende kunst / Stadsbeeld			
2.1. Stichting De Krabbedans	547.000,—	85.000,—	462.000,—
2.2. Subsidie bevordering BK	281.400,—	281.400,—	
2.3. Bruikleenvergoeding BK	25.000,—		25.000,—
2.4. Beheer gemeentelijk kunstbezit	136.000,—		136.000,—
2.5. Kunstenaarscentrum De Fabriek	38.000,—		38.000,—
2.6. Stichting Het Apollohuis	14.000,—		14.000,—
2.7. Fonds Stadsverfraaiing	24.000,—		24.000,—
2.8. Storting in Fonds Stadsverfraaiing via <i>Grondbedrijf</i>	50.000,—		50.000,—
2.9. Gemeentelijk Van Abbemuseum ¹	4.575.000,—	333.000,—	4.242.000,—
	5.690.400,—	699.400,—	4.991.000,—
3. Podiumkunsten			
3.1. Stadsschouwburg	5.743.000,—	755.000,—	4.988.000,—
3.2. Stadhuisbeiaard	35.000,—		35.000,—
3.3. Tromp Muziek Concours / Biënnale	15.000,—		15.000,—
3.4. Jazzconcerten	41.200,—		41.200,—
3.5. Zuid-Nederlands Jazzfestival	10.600,—		10.600,—
3.6. Volkskerstzang Vereniging Wilhelmina	3.600,—		3.600,—
3.7. Fellenoordconcerten			
3.8. Stichting Kamermuziek in het groen	5.500,—		5.500,—
3.9. Stichting Pop-Ei	234.000,—		234.000,—

	Uitgaven	Inkomsten	Gem. bijdrage
3.10. Stichting Plaza Futura	764.000,—	41.000,—	723.000,—
3.11. Theater Het Klein	313.000,—	19.000,—	294.000,—
3.12. Het Zuidelijk Toneel	136.000,—	63.000,—	73.000,—
3.13. Eindhoven Festival	100.000,—		100.000,—
3.14. Eindhoven Jazz	5.200,—		5.200,—
3.15. Muziekcentrum	8.853.500,—	2.356.200,—	6.497.300,—
3.16. Het Brabants Orkest ⁸	166.000,—		166.000,—
	16.425.600,—	3.234.200,—	13.191.400,—
4. <i>Historie / Traditie / Folklore / Musea</i>			
4.1. Museum Kempenland totaal	1.055.000,—	56.000,—	999.000,—
4.2. Eindhovense Schuttersgilden	21.000,—		21.000,—
4.3. St. Catharinagilde	8,—		8,—
4.4. 18 September-festival	185.800,—		185.800,—
4.5. Oranjecomité	24.700,—		24.700,—
4.6. Carnavalsoptocht	5.200,—		5.200,—
4.7. Archivering historisch audiovisueel materiaal	10.000,—		10.000,—
4.8. Archeologisch onderzoek ²	217.000,—		217.000,—
	1.518.708,—	56.000,—	1.462.708,—
5. <i>Letteren</i>			
5.1. Openbare Bibliotheek	8.070.000,—		8.070.000,—
5.2. Coöp. Vereniging Opwenteling	8.500,—		8.500,—
	8.078.500,—		8.078.500,—
6. <i>Media</i>			
6.1. Omroep Eindhoven ³	53.000,—		53.000,—
6.2. Kabeltelevisie Eindhoven	P.M.		P.M.
	53.000,—		53.000,—

	Uitgaven	Inkomsten	Gem. bijdrage
7. Audiovisueel			
Stichting Plaza Futura ⁴	P.M.	P.M.	P.M.
8. Amateurkunst / Kunstzinnige Vorming			
8.1. Amateurkunst	610.000,—		610.000,—
8.2. Centrum voor de Kunsten	7.486.000,—	1.035.000,—	6.451.000,—
8.3. Dr. Ariëns Wagenspel	7.000,—		7.000,—
8.4. Fonds Amateurkunst	82.000,—		82.000,—
	8.185.000,—	1.035.000,—	7.150.000,—
9. Subcultuur, vernieuwing, minderheden.			
9.1. Vereniging Vrouw en Cultuur	20.600,—		20.600,—
9.2. Stichting De Effenaar ⁵	P.M.	P.M.	P.M.
9.3. Stichting Pop-Ei ⁶	P.M.	P.M.	P.M.
9.4. Culturele uitingen etnische minderheden ⁷	P.M.	P.M.	P.M.
	20.600,—		20.600,—
Totaal generaal 1993	41.417.808,—	5.094.600,—	36.323.208,—

Opmerkingen

1. Gemeentelijk Van Abbemuseum: eigen dienst.
2. Archeologisch onderzoek: éénmalige bijdrage uit saldi-reserve.
Voorstellen voor structurele voorziening in voorbereiding.
3. Stichting Lokale Omroep is in 1991 opgeheven; nieuw initiatief in voorbereiding.
4. Stichting Plaza Futura: theater- en filmactiviteiten (zie onder podiumkunsten).
5. Stichting De Effenaar staat nog niet op de begroting Kunst en Cultuur; geschiedt per 1 januari 1994.
6. Stichting Pop-Ei (zie 3.9.).
7. Opgenomen in Cultuurfonds.
8. HBO: gemiddelde verhuiskosten gedurende 6 jaar (totaal f 1.000.000,—)

Bijlage 3

***Voorstel en besluit inzake het vaststellen
van de Beleidsnota Kunst en Cultuur
Eindhoven 1993 als een gedachten-
bepaling voor nieuw te ontwikkelen
beleidsvoorstellen***

Inleiding

De Beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 heeft een relatief lange produktietijd gehad omdat ze werd voorafgegaan door een aantal onderzoeken en beleidsnota's onder de noemer Produkt- / Marktplan kunst en cultuur, waarbij ieder onderdeel werd aangestuurd door (deel-)bestuurlijke opdrachten en afzonderlijk door ons werd vastgesteld, na advisering door de commissie voor cultuur. De afzonderlijke produkten, die voor u ter inzage liggen zijn:

- Produkt-/Marktplan , fase 1, inventarisatie; een beschrijving van het kunstaanbod, de mogelijkheden om in Eindhoven met kunst bezig te zijn.
Een beschrijving van culturele instellingen, objecten, accommodaties, voorzieningen, subsidieregelingen (oktober 1989, nota afdeling KC/MCZ);
- het feitelijk gebruik van het kunstaanbod in Eindhoven. Een onderzoek door de hoofdafdeling Onderzoek en Statistiek, maart 1990;
- Produkt-/ Marktplan kunst en cultuur: beleidsnotitie. Een nota over de mogelijke uitkomsten van een beleidsnota Kunst en Cultuur, maart 1990;
- criteria met betrekking tot het gebruik van kunstaanbod en toetsing van het Eindhovense kunstaanbod aan deze criteria (september 1990, nota afdeling KC/MCZ);
- Eindhovens cultuuraanbod verkend. Een onderzoek van de hoofdafdeling Onderzoek en Statistiek, oktober 1991.

In december 1991 hebben wij via een bestuurlijke opdracht de directeur van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken gevraagd een beleidsnota Kunst en Cultuur te maken.

Deze ambtelijke beleidsnota werd in conceptvorm in april 1992 voor inspraak vrijgegeven.

Na verwerking van de inspraakresultaten werd in september 1992 de ontwerp-nota 2e versie ter advisering voorgelegd aan de commissie voor cultuur.

Op 15 december 1992 hebben wij besloten om het resultaat van de inspraakprocedure over de eerste versie van het concept van de nota en het ambtelijk commentaar daarop voor kennisgeving aan te nemen; de tweede versie goed te keuren, met uitzondering van het hoofdstuk VI: Een toekomstvisie; de gewenste ontwikkelingen in de periode 1995-2015, en met uitzondering van pagina 72, waarin uitspraken werden gedaan over prioriteitenstelling en wensen.

Besloten werd het hoofdstuk Een toekomstvisie; de gewenste ontwikkelingen in de periode 1995-2015, voor inspraak aan te bieden, waarbij in de aanbiedingsbrief vermeld diende te worden dat aan de Toekomstvisie geen rechten mochten worden ontleend en dat er geen verwachtingen mochten worden gewekt. Eerst in een later stadium zou een financiële vertaling volgen met als horizon het jaar 2000.

Met betrekking tot pagina 72 hadden wij de directeur van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken gevraagd een financiële vertaling te geven en onderzoek te doen naar de dekkingsmogelijkheden.

Op 2 november 1993 hadden wij besloten in eerste instantie de financiële vertaling van toekomstig beleid te koppelen aan de mogelijkheden die de Kadernota 1994-1997 biedt.

De financiële vertaling van overige wensen beschouwen wij als mogelijke indicaties voor toekomstig beleid die getoetst zouden worden aan beleid, uitgestippeld in toekomstige kadernota's.

Thans wordt u aangeboden een geactualiseerd concept (derde versie) waarin opgenomen een financiële vertaling van de Toekomstvisie.

Gelet op de ontwikkelingen in het kader van de ombuigingsoperatie 1991-1994 en de vastgestelde Kadernota 1994-1997 achten wij het niet wenselijk u een dekkingsplan voor de korte termijn en een concrete prioriteitenstelling aan te bieden.

Samenvatting van de beleidsnota

Nadat in hoofdstuk I de opzet van de beleidsnota is weergegeven worden in hoofdstuk II de vigerende opvattingen over het Kunst- en Cultuurbeleid in Eindhoven omschreven en gedefinieerd, evenals het belang van een goed Kunst- en Cultuurbeleid.

Een vergelijking wordt getrokken met andere (grote Nederlandse) steden.

In hoofdstuk III is getracht samen te vatten waarop het beleid is gebaseerd, namelijk:

- het beleidsperspectief uit de Ombuigingsoperatie 1991-1994;
- het Program van Samenwerking politieke partijen 1990-1994;
- het bestaande beleid (omschrijving van doelstellingen, uitgangspunten, budgetten);
- het grootstedelijke aspiratieniveau (zie ook hoofdstuk II.3, punt 11);
- de samenhang van het beleid (intern en tussen de drie overheden).

In hoofdstuk IV van de beleidsnota is een aantal cijfers gegroepeerd.

In hoofdstuk V wordt het bestaande beleid doorgelicht en worden beleidsvoorstellen gesuggereerd evenals in hoofdstuk VI waarin een toekomstvisie wordt gegeven. Hoofdstuk VII gaat over de mogelijkheden de afname van en de deelname aan het culturele aanbod te vergroten. Hoofdstuk VIII van de beleidsnota geeft een model aan waarlangs prioriteits-stelling plaats kan vinden en tenslotte wordt in een afsluitend hoofdstuk samengevat.

Beleidsvoornemens

1. Algemeen

1.1. Concentratiepunt en centrumfunctie

Eindhoven is in 1993 in vergelijking met andere Nederlandse gemeenten een van de steden die een centrumfunctie vervult op het gebied van het kunst- en cultuuraanbod. De stad wil ook in de toekomst een rol (blijven) spelen als concentratiepunt van een grootstedelijk kunst- en cultuuraanbod.

Dit uitgangspunt is in de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 getoetst aan een aantal gestelde voorwaarden. Deze zijn:

- aanwezigheid van een aantal grootstedelijke voorzieningen met tenminste een regionale functie;
- een pluriform aanbod (klein- naast grootschalig, traditioneel naast avant-garde);
- aanwezigheid van kunstenaars, kunstonderwijs en een stimulerend beleid, gericht op kunstproductie en wonen en werken van kunstenaars;
- aanwezigheid van een gedifferentieerd publiek in voldoende aantallen, afkomstig uit stad, regio en daarbuiten;
- aandacht voor de verschijningsvorm van de stad;
- een goede overheidsorganisatie op het gebied van kunst en cultuur die bevolking, culturele instellingen en kunstenaars bij de vormgeving en uitvoering van het beleid betreft;
- de politieke wil om een Kunst- en Cultuurbeleid te voeren en daarvoor middelen ter beschikking te stellen.

Binnen de visie worden vier niveaus onderscheiden:

- het Europa van de steden waarin Eindhoven zijn plaats inneemt;
- de regio Zuid-Oost Brabant;
- het centrum van Eindhoven, andere stedelijke kernen in de regio, dorpen, wijken en buurten;
- de individuele kunstproductie en de beleving ervan.

1.2. *Samengaan van het Kunst- en Cultuurbeleid en het beleid op het gebied van de stadsontwikkeling*

Met betrekking tot het stedelijk gebied Eindhoven is als uitgangspunt gesteld: een Kunst- en Cultuurbeleid dat zich bij de spreiding van accommodaties mede laat leiden door het in de nota Structuurschets Eindhoven binnen de Ring beschreven ontwikkelingsconcept.

2. Grootstedelijke voorzieningen en een pluriform aanbod

2.1. *Inleiding*

In de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 zijn de diverse aandachtsvelden beschreven. In het algemeen is geconcludeerd dat er sprake is van een redelijk tot goed voorzieningen-niveau en goed functionerende instellingen. Wanneer er echter van een op de toekomst gerichte visie sprake is, is er tegen de horizon van het jaar 2000 een aantal wensen te formuleren ten aanzien van de huidige instellingen. Eén en ander dient vanzelfsprekend integraal gewogen te worden in het kader van de meerjarenplanningen. De wensen zijn te beschouwen als indicatie voor toekomstig beleid.

2.2. *Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek, huisvesting*

Hoewel de huisvesting van de Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek een redelijk compromis is genoemd, blijft deze ver achter bij de huisvesting in vergelijkbare steden. Een nieuwe huisvesting die gelet op de stadsontwikkeling ondergebracht kan worden in het Emmasingelcomplex, zou tevens de aanleiding kunnen zijn de bibliotheek verder te ontwikkelen in de richting van de open functionerende mediatheek waarbij gebruik kan worden gemaakt van ervaringen die in Frankrijk zijn opgedaan op dit gebied. Gelet op het complexe karakter van bovenstaande opzet is een financiële indicatie slechts als pro memorie aan te geven.

2.3. *N.V. Stadsschouwburg, verbetering en uitbreiding van huisvesting*

Op het gebied van de podiumkunsten kan landelijk een toenemende belangstelling worden geconstateerd, waar bij op diverse plaatsen in het land nieuwe schouwburgen verrijzen of bestaande accommodaties ingrijpend worden verbouwd.

Ook de N.V. Stadsschouwburg waarvan de huisvesting uit 1967 dateert maakt plannen.

Gestreefd wordt naar uitbreiding van het schouwburg-complex met een zogenaamde middenzaal met een capaciteit van rond de 500 plaatsen die gebruikt zou kunnen worden voor diverse vormen van theater, voor repetities van Het Zuidelijk Toneel en voor opera-producties.

Een globale schatting van de kosten bedraagt f 10.000.000,— wat een jaarlijkse exploitatielast met zich meebrengt van f 1.000.000,— en een extra budget voor programmering en personeelskosten van f 200.000,—.

2.4. *De Effenaar, uitbouw en verbouw*

In het beleidsplan van De Effenaar is sprake van een verbouwing waarbij het accent ligt op een uitbreiding van de capaciteit van de huidige grote zaal van 600 naar 1.000 plaatsen.

Als argumenten worden hier aangedragen de ontwikkelingen binnen het popmuziekcircuit en de aanpassingen daaraan. Wil De Effenaar zijn rol als vooraanstaand cultureel jongeren centrum blijven spelen dan is het noodzakelijk de juiste bands te kunnen aantrekken waarbij ten behoeve van een goede exploitatie de bezoekerscapaciteit verhoogd dient te worden.

Tevens wordt een te grote druk op de personeelsbezetting geconstateerd.

Tenslotte dient het belang van De Effenaar als factor in de stedenbouwkundige ontwikkeling te worden benadrukt.

Geschatte kosten van de verbouwing/uitbreiding zijn

f 2.000.000,— wat een verhoging van de exploitatiekosten betekent van f 200.000,—. Oplossing van het personeelsprobleem vergt eveneens f 200.000,—.

2.5. Het Prehistorisch Openluchtmuseum

Het sinds 1982 functionerende Prehistorisch Openluchtmuseum trekt per jaar ongeveer 60.000 bezoekers en wordt geheel gerund door een groot aantal vrijwilligers. Van belang voor een goede exploitatie en een waarborg voor continuïteit is een relatief bescheiden gemeentelijke bijdrage zodat de directie gehonoreerd kan worden. Het gaat hier om een bedrag van f 150.000,— per jaar.

2.6. Kunsthal / tentoonstellingsruimte

In Eindhoven ontbreekt een goede en flexibel te gebruiken tentoonstellingsruimte c.q. kunsthal. Een dergelijke ruimte zou uitstekend kunnen passen in het Emmasingelcomplex. Geschatte exploitatiekosten zijn f 400.000,— per jaar.

2.7. Stichting Plint, een poëziecentrum

De in Eindhoven gevestigde Stichting Plint richt zich op de verspreiding van poëzie door middel van affiches en prentbriefkaarten die in opdracht door beeldende kunstenaars worden ontworpen. Een bijdrage aan de exploitatie is op zijn plaats waarbij gefaseerd gestreefd zou kunnen worden naar de uitbouw tot een poëziecentrum volgens het model van het succesvolle poëziecentrum in Gent (België). De geschatte jaarlijkse kosten zijn f 200.000,—.

2.8. Een jazzpodium

Met beperkte middelen slaagt de Stichting Jazzpower er sinds jaren in een kwalitatief goed maar in aantal concerten bescheiden aanbod van hedendaagse jazz te brengen. Naast de gemeentelijke bijdrage wordt de erkenning van deze kwaliteit ook uitgedrukt in provinciale en landelijke bijdragen.

In vergelijking met bijvoorbeeld Tilburg, Utrecht, Rotterdam en Amsterdam is de gemeentelijke bijdrage klein.

Uitbouw van het podium vereist een gemeentelijke bijdrage van f 200.000,—.

2.9. Het Apollohuis, hedendaagse muziekpresentatie

Het sinds 1980 functionerende kunstenaarsinitiatief Het Apollohuis brengt naast de beeldende kunstactiviteit een gespecialiseerd avantgarde muziekprogramma dat internationaal aandacht trekt.

Met een relatief geringe bijdrage van f 25.000,— kan deze programmering gecontinueerd worden.

2.10. Stichting De Krabbedans / Kunstuitleen

De huidige huisvesting van Kunstuitleen De Krabbedans is onvoldoende geschikt voor een goede en efficiënte exploitatie.

De ontwikkelde plannen – besloten is de Kunstuitleen niet te verplaatsen – vereisen een investering van f 1.000.000,—, wat een jaarlijkse extra exploitatielast met zich meebrengt van f 100.000,—.

2.11. Stichting Plaza Futura

De Stichting Plaza Futura trekt in haar in 1990 in gebruik genomen onderkomen aan de Leenderweg jaarlijks 40.000 bezoekers en wordt mede draaiende gehouden door een groot aantal vrijwilligers. De druk op het personeel in vaste dienst is echter te groot. Oplossing van het personeelsprobleem vereist een verhoging van de subsidie met f 200.000,—.

2.12. Stimulering van activiteiten

Het grootste gedeelte van de kunst- en cultuurbegroting gaat naar de exploitatie van de grote en middelgrote instituten terwijl het van belang is voor een pluriform cultuuraanbod ook het experiment, het incident, de kunstproductie van individuele kunstenaars en de producties van kleine theatergezelschappen te stimuleren.

Als belangrijkste beleidsmiddelen kent de gemeente Eindhoven hiervoor het Cultuurfonds en het Eindhoven Festival. Overwogen kan worden de jaarlijkse storting in het Cultuurfonds te verhogen tot f 500.000,— en eveneens de jaarlijkse bijdrage aan het Eindhoven Festival te verhogen tot f 500.000,—.

3. Aanwezigheid van kunstenaars en kunstonderwijs. Stimulerend beleid gericht op kunstproductie en wonen en werken van kunstenaars

3.1. Woon- en werkruimte kunstenaars

Er is in Eindhoven een grote behoefte aan betaalbare atelier-ruimte en de druk op de bestaande voorzieningen is groot. Met een verhoging van de jaarlijkse gemeentelijke begrotingspost met f 250.000,— zouden ± 60 ateliervoorzieningen kunnen worden gerealiseerd.

3.2. Bevorderen van het vestigen van instellingen van kunstonderwijs in Eindhoven en steunen van de bestaande instellingen

Eindhoven kent twee instituten voor hoger kunstonderwijs, de Akademie voor Industriële Vormgeving Eindhoven en de afdeling Drama van de Hogeschool Eindhoven. Daarnaast een afdeling Bouwkunde aan de Technische Universiteit Eindhoven. Deze door het rijk bekostigde instellingen dragen in belangrijke mate bij aan het culturele klimaat van Eindhoven. Gestreefd wordt naar een goede samenwerking met betrokken instellingen en waar mogelijk zal vestiging van kunstonderwijsinstituten in Eindhoven worden bevorderd.

3.3. Het toneelgezelschap Amai

Eén van de kleinere beroepsmatige toneelgezelschappen in de regio Eindhoven is het succesvolle in Geldrop gevestigde gezelschap Amai. Er bestaan nauwe banden met Eindhoven (o.a. door samenwerking met het Eindhoven Festival). Het gezelschap wordt voor een periode van drie jaar gesubsidieerd door de Provincie

Noord-Brabant. Overwogen zou kunnen worden, bij verhoging van de storting in het Cultuurfonds Amai gedurende een periode van drie jaar uit het Cultuurfonds te subsidiëren met een jaarlijks bedrag tussen de f 50.000,— en f 75.000,— aanvullend op het provinciale subsidie.

3.4. Vestiging van een operagezelschap

Mocht besloten worden een nationale reisopera te vestigen op een meer centrale plaats met een goed cultureel voorzieningen-niveau dan is Eindhoven geïnteresseerd. Er kan een relatie worden gelegd naar het in Eindhoven gevestigde Het Brabants Orkest, Het Zuidelijk Toneel en de plannen van de N.V. Stadsschouwburg voor een middenzaal.

Een bijdrage van gemeentezijde in de huisvestingskosten wordt geschat op f 200.000,—.

3.5. Het Fonds voor de Kunstenaars

Ter stimulering van beroepskunstenaars uit de regio Eindhoven kent de gemeente Eindhoven een Fonds voor de Kunstenaars. In 1992 deden 23 kunstenaars een beroep op het fonds voor een totaal bedrag van f 160.556,— en werd f 54.314,— toegewezen aan 17 aanvragers. Voor f 30.000,— werd ten laste van het fonds kunst aangekocht. Het fonds is een goed instrument en werkt bovendien genererend, maar de financiële druk is te groot.

Een verhoging van de storting met f 250.000,— verruimt de mogelijkheden aanzienlijk.

3.6. Beleid voor vormgevers en architecten

Zowel op rijks- als lokaal-niveau wordt het belang van een stimulerend beleid, gericht op vormgevers en architecten, erkend en in financiële middelen vertaald. In Eindhoven is er nog een extra reden voor dit belang, de aanwezigheid van vormgevings- en bouwkunde-onderwijs. De eerste drie jaren zou het vormgevers- en architectenbeleid, mits de verhoging van de stortingen in het

Fonds voor de Kunstenaars en het Cultuurfonds wordt gerealiseerd, binnen deze fondsen aandacht kunnen krijgen.

3.7. Stimulering van theaterproducties

Van belang voor een pluriform aanbod en voor het stimuleren van regionale kunstenaars is de mogelijkheid om met inschakeling van de bestaande instellingen (N.V. Stadsschouwburg, Stichting Plaza Futura, afdeling Drama van de Hogeschool, Het Zuidelijk Toneel, 't Klein, het Eindhoven Festival) theaterproducties te bevorderen. Door de eerdergenoemde verhogingen van onder andere het Cultuurfonds (de middelen zijn nu te beperkt) zou hier actief beleid gevoerd kunnen worden.

3.8. Tromp Muziek Biënnale

De succesvol functionerende Tromp Muziek Biënnale die de samenwerking met het Muziekcentrum versterkt, wordt gefinancierd door de rente van een particuliere gift, bijdragen van diverse overheden, fondsen en door sponsoring.

De bijdrage van de gemeente Eindhoven bestaat uit de organisatie via de afdeling Kunst en Cultuur van de dienst Maatschappelijke en Culturele Zaken en een afkoopsom die in het jaar 2000 opgesoupeerd is. Indien besloten wordt een bijdrage na 2000 te verlenen en tevens wordt besloten tot privatisering, is een bedrag benodigd van f 200.000,— (f 150.000,— organisatie en f 50.000,— bijdrage in de rest van de exploitatie).

3.9. Stimulering collectieve ateliers

In Eindhoven functioneert sinds enige jaren het goedlopende (collectieve) door kunstenaars beheerde Grafisch Atelier Daglicht. Er zijn plannen voor anders gerichte instituten zoals een beeldhouwerswerkplaats en gastateliers.

Deze ontwikkeling is te waarderen. Zij bevordert de zelfredzaamheid van kunstenaars en heeft een positieve werking op de inkomens-situatie van kunstenaars.

Financiering kan tijdelijk uit de (verhoogde) culturele fondsen en uit de zogenaamde Rijksbijdrageregeling provinciale bevordering beeldende kunst geschieden.

4. Aanwezigheid van een gedifferentieerd publiek in voldoende aantallen uit stad, regio en daarbuiten.

Het is verheugend te kunnen constateren dat mede door een goed marketingbeleid van de instellingen de belangstelling in Eindhoven voor een bezoek of deelname aan een culturele instelling of voorziening zienderogen toeneemt.

Wij zullen bij de beoordeling van de culturele voorzieningen ook de bedrijfsvoering van de instelling betrekken en blijven aandringen op een goede bedrijfsvoering inclusief de marketing. Een goede outillage op een goede plek bevordert tevens het bezoek.

Activiteiten gericht op het aantrekken van nieuw publiek (b.v. nieuwbouw Van Abbemuseum, een veelzijdig aanbod, een goede publieksbenadering) hebben onze steun. Overwogen kan worden de Stichting Overleg Culturele Instellingen Eindhoven te steunen met een bedrag van f 25.000,— en een bedrag van f 100.000,— per jaar ter beschikking te stellen voor de organisatie van een jaarlijkse uitmarkt.

5. Aandacht voor de verschijningsvorm van de stad en de beleving daarvan

Op de eerste plaats hebben wij het voornemen uitgesproken om bij de stadsontwikkeling de relatie met het Kunst- en Cultuurbeleid in het oog te houden en te zorgen voor een goede afstemming. Dit betekent dat bij de situering (en mogelijke verplaatsing) van culturele instituten het aspect stedenbouw respectievelijk verschijningsvorm van de stad een belangrijke rol speelt. In de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 zijn bepaalde zones aangegeven, waarbij de suggestie is uit-

gesproken de Openbare Bibliotheek onder te brengen in het Emmasingelcomplex en het Museum Kempenland te verplaatsen naar de Dommelzone. Bij het Museum Kempenland kan dan tevens het depotprobleem worden opgelost. Op de tweede plaats wordt via het Fonds Stadsverfraaiing de stad door middel van de verwerving van kunstwerken en het anderszins betrekken van kunstenaars bij de vormgeving van de gebouwde omgeving verfraaid. De storting in het Fonds Stadsverfraaiing ten laste waarvan tevens het onderhoud van beelden moet geschieden is relatief laag (f 74.000,—). Een verhoging van de storting met f 200.000,— verruimt de mogelijkheden aanzienlijk.

Er is echter ook nog een ander aspect: hoe wordt de stad door de burgers ervaren en beleefd, ook in historische zin. Hierbij wordt vaak de term collectief geheugen gehanteerd; de wijze waarop de burger de historie van zijn stad, ook de jongste die dagelijks wordt gemaakt, ervaart. In deze sfeer past beleid gericht op historie en folklore. Concrete voorstellen in deze zijn:

- een goed monumenten- en archeologiebeleid, waarbij het archeologie-onderzoek structureel wordt gesubsidieerd met een bedrag van f 250.000,— en waarbij er aandacht is voor het uitbrengen van historische en andere publikaties over de stad. Hierbij spelen de culturele instellingen, in het bijzonder het streekarchief en het Museum Kempenland, een rol, maar ook particulier initiatief en andere instellingen kunnen gestimuleerd worden. Voor de opzet van een cultuurhistorische publikatierreeks dient een bedrag van f 75.000,— per jaar te worden gereserveerd.

6. Bevordering van de actieve en passieve kunstparticipatie

Het aspect is in het voorafgaande vooral wat betreft de passieve kunstparticipatie al ruimschoots aan de orde geweest, zie bijvoorbeeld onder punt 4. Wat betreft het

aspect van het bereiken van grotere groepen van de Eindhovense bevolking zullen wij op basis van onderzoek ons standpunt nader bepalen. Wellicht zijn hier mogelijkheden om aan te sluiten bij het beleid inzake sociale vernieuwing.

Met betrekking tot de actieve participatie kent de gemeente Eindhoven twee beleidsmiddelen; de subsidiëring van het Centrum voor de Kunsten en de Verordening subsidiëring amateurkunst 1993. De verenigingen op het gebied van de beoefening van amateurkunst geven te kennen dat er problemen ontstaan bij het verkrijgen van goede oefenruimten. Vooralnog hebben wij het standpunt ingenomen dat de oefenruimtes vooral als wijkgebonden moeten worden beschouwd.

Een klein(e) centrale theater / concertzaal / repetitieruimte, beheerd door de amateurkunstbeoefenaar zelf, zou echter een stimulerende werking kunnen hebben. De benodigde jaarlijkse exploitatiebijdrage wordt geschat op f 400.000,—.

De commissie voor cultuur hebben wij over het voorstel gehoord. Haar advies ligt voor u ter inzage. Een meerderheid van de commissie adviseert de nota vast te stellen als gedachtenbepalend voor nieuw te ontwikkelen beleidsvoorstellen. Een minderheid van de commissie adviseert de nota te beschouwen als richtinggevend. De commissie adviseert daarom het raadsvoorstel te beperken tot de vaststelling van de nota als gedachtenbepalend voor nieuw te ontwikkelen beleidsvoorstellen. Wij hebben derhalve onze oorspronkelijke gedachte om een globale prioriteits-stelling mede gebaseerd op de Kadernota 1994-1997 te geven, verlaten. De commissie adviseert voorts om in het raadsvoorstel een passage te wijden aan de publieksdeelname aan het cultuuraanbod in de stad en de afname daarvan. Dit advies hebben wij overgenomen.

Een ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan. Burgemeester en wethouders van Eindhoven,

R. Welschen, burgemeester

C. Wouters, secretaris

De raad van de gemeente Eindhoven; gezien het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 februari 1994, nr. 55; gelet op het advies van de commissie voor cultuur;

Besluit

- 1. de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993 (inclusief hoofdstuk VI) vast te stellen als richtinggevend voor nieuw te ontwikkelen beleidsvoorstellen;*
- 2. de voorstellen ter verbetering van de promotie en van de toegankelijkheid van culturele voorzieningen, zoals genoemd in hoofdstuk VII van de beleidsnota Kunst en Cultuur Eindhoven 1993, nader uit te werken in doeltreffende maatregelen.*

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 21 februari 1994.

R. Welschen, voorzitter

C. Wouters, secretaris